

หนังสืออ่าน ขวมนครา เล่ม ๕

กรมศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๓๐๐๐ ฉบับ

๖. ๕. ๖๖

ราคาเล่มละ ๓๖ สต.

พิมพ์จำหน่ายที่โรงพิมพ์อักษรวิจิตร

บางขุนพรหม

ป
๖๙๑
๘

๖๙๑

สาระ บาน

หน้า

๑	มนุษย์ ใน ตัว ที่ เป็น ผู้ มี ขรรณจริยา	๑
๒	ความ บำรุง ร่าง กาย	๑๐
๓	ความ ดำรง คน	๒๗
๔	ความ ตักยัก สุจริต	๓๗
๕	ความ ถ่อม กาย	๕๓
๖	สัน โศข	๖๒
๗	ความ คง ใจ จริง	๗๓
๘	ความ เพียร	๗๓
๙	ความ กระหมัด กระหม่อม	๑๐๔
๑๐	ความ กล้า หาญ	๑๓๗
๑๑	อุทาทรรณ์ ของ ความ กล้า หาญ	๑๓๒
๑๒	ความ ศุข	๑๔๓
๑๓	ความ ผิด ผัน คน เร่ง ใน เวตา ว่าง	๑๕๗
๑๔	ข้อ สอน ได้. (คำ สอน สำหรับ ร่าง มนุษย์)	๑๗๔

คำนำสำหรับฉบับพิมพ์ครั้งที่สี่

ด้วยพระเจ้าน้องยาเขม กรมหมื่นวชิรญาณ

วโรวโรธ ได้ทรงพระทานหนังสือธรรมจริยาฉบับพิมพ์
ครั้งแรก ที่พระองค์ท่านได้ทรงตรวจแก้ทุกท่วงถ้อยคำ
และเนื้อความ ซึ่งยังคลาดเคลื่อนอยู่นั้น ข้าพเจ้า
ผู้แต่งจึงได้แก้ต้นฉบับตามที่ได้ทรงตรวจแก้และทุกท่วง
มานั้นแล้วทุกประการ จึงได้เพิ่มเติมกลอนโคลงขึ้นอีก
บ้างพอสมควร จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่สี่

การที่พระองค์ท่านได้ทรงเป็นพระธุระเพื่อค้ำ
เป็นพระเดชพระคุณให้ที่ได้มีหนังสือธรรมจริยาเล่มนี้
จะได้ทำประโยชน์ให้แก่กุลบุตรยิ่งยวดขึ้นอีกเป็นอันมาก.

หลวงไพศาลศิลปศาสตร์.

เจ้าหน้าทำการแต่งตำรา.

การรวม ธรรมการ

ภาค ต้น

ว่า ด้วย กิจ ของ มนุษย์ ที่จะต้องกระทำสำหรับ ตนเอง

บท ที่ ๑

มนุษย์ในส่วน ที่ เป็น ผู้ มี ธรรมจริยา

ชาวเรา ย่อม เข้าใจ ได้ แล้ว ว่า ร่าง กาย ของ เรา นี้ เป็น
ของ ประ หลาด นำ พิศวง เพียง ไต ผู้ ที่ ได้ อ่าน หนังสือ
วิชา นำ รู้ เรื่อง ตัว ของ เรา เอง แล้ว ก็ คง จะ เห็น ได้ ว่า
ถึงแม้ คุก กระตาด กอ และ เครื่อง จักกร ต่าง ๆ ซึ่ง ติด ต่อ กัน หมุน
เดิน ไป ได้ เป็น ของ ประ หลาด นำ ชม เขย ก็ จัง อยู่
แต่ ร่าง กาย ของ เรา ยัง ประ หลาด ยิง กว่า เครื่อง กอ กอ เหล่า นั้น
มาก คือ เรา มี ไครง กระตุก ซึ่ง รักษา ร่าง กาย ไว้ ให้ เป็น รูป ร่าง
กระตุก เหล่า นี้ ติด กัน เป็น ข้อ ๆ มี กัด ด้ม เนื้อ และ เส้น
ดำ หุ้ม ยึด ยึด ให้ งอ เข้า ออก และ หัน ไป ได้ ต่าง ๆ ตาม
ความ ปรารถนา มี เส้น เติบ ที่ เดิน ไป ทัว ตัว รอบ
กาย ให้ ร้อน และ ตัด ขึ้น อยู่ เถลือ เถลือ นอก ก็มี หนัง หุ้ม

บางบ้าง หนาบ้าง สัมกับ ส่วน ของ ร่าง กาย ที่ จะ ต้อง ใช้
 กราก กว่า มาก และน้อย ใน โศรก กระทบ ก็ มี หัวใจ และ
 เครื่อง หายใจ ต่าง ๆ ใน ท้อง มี เครื่อง ย่อยอาหาร มน
 คีรีระ มี สมอง และมี เส้น ประ สาค ๒ คิด ต่อจาก สมอง ไป ทั่ว
 สรรพางค์กาย สำหรับ นำ ความ รู้ สึก ต่าง ๆ เรา จะ
 กัน หรือ เชน เอียง ทางไหน ก็ได้ โดยง่าย เพราะ กระทบของ
 เรา คิด ต่อ กัน เปน ช้อย ๆ เมื่อ เรา เดิน หรือ กระโดด เรา
 ก็ ไม่ ได้ รับ ความ กระ เทือน ด้วย ตาม ช้อย ลำ ของ เรา มี
 สบริง ๖ ที่ ทำให้ ไหวไปได้ เปรี๊ยะ เหมือน นัง รก
 ถ้อย ยาง อัน มี แหนบ ช้อน และมี เบาะ ช้อน นุ่ม ความ
 กระเทือน อัน เกิด จาก พื้น ถนน ขรุขระ ก่อน ที่จะ มา ถึง เรา
 ก็ อัน กระทบ ชาน สลึง ไปหมด สิ้น

สิ่งใด ๆ ใน โลก นี้ ไม่ว่า ที่มี วิญญาณ
 หรือ ไม่มี วิญญาณ ก็ ดี จะ หา สิ่งใด ที่ เปน เครื่อง กระ ทำ
 ดำ เจริญ บริบูรณ์ ถึง ซึ่ง ความ เรียบ ร้อย อย่าง ร่าง กาย ของ
 มนุษย์ นี้ หา มิ ได้ แต่ ถึง กระนั้น นาม ศัพท์ ว่า มนุษย์ นี้
 ยังมี ที่ หมาย มากกว่า ร่าง กาย อัน นำ พิศวง ที่ กล่าว
 มา แล้ว นั้น อีก ร่าง กาย เปน แต่ ของ ๆ มนุษย์ อัน

มนุษย์ ใน ส่วน ที่ เปน ผู้ มี ขรรณจริยา ๓
ตัว มนุษย์ เอง นั้น ไม่มีใคร สามารถบอกวาจาได้ว่า ใครได้
เห็น คำ โบราณท่าน ย่อม กล่าวไว้ว่า “มหาสมุทร
ลึก เท่า ลึกยังหยั่ง ถึง แต่ น้ำ ใจ คน นี้ หยั่ง ไม่ ถึง”
โคลง ใน โศกนิทัศน์ ก็ กล่าวไว้ว่า

พระ ธรรม สดุดี ถิ่น	คน นาน
สาย ตั้ง ทั้ง ทอด มา	หยั่ง ได้
เขา ถึง อาจ วัด วา	ถ้า หนด
จิตร มนุษย์ นี้นี้	ยาก แท้ หยั่ง ถึง
เพราะฉะนั้น จึง กล่าวได้ว่า	จิตร ของ มนุษย์
คือ มนุษย์ เอง นั้น ถ้า ลึกมาก นัก	ยาก ที่ ใคร จะ อาจ สามารถ
หยั่ง ดู ให้ ทราบ ได้ ว่า เปน อย่างไร	

จิตร เปน สิ่ง ที่ ไม่มี ตัว ไม่มี คน ไม่มี รูป พรรณ
ลักษณะ ไม่มี ขนาด เปน สิ่ง ที่ แล ไม่ เห็น เราทราบ
ไม่ได้ ว่า ทำ ด้วย อะไร แต่ เปน สิ่ง อัน สูง สุด ซึ่ง มีความ
รู้ ความ คำ รั้ ๖ ความ รู้ ลึก และ ความ บง การ ๗
(หรือ ความ ลง ใจ ทำ)

มนุษย์ ย่อม มี จิตร ทุก คน และ จิตร เปน ของ ที่
ประจำ อยู่ ควบ เท้า ชี วิต จะได้ เปลี่ยน แปลง หรือ สุนทรูหาย

ไปบ้าง หามิได้ แต่ ร่างกาย เป็นของ ไม่เที่ยง ย่อม
 ทด เทน ผิดเปลี่ยนกัน อยู่ เสมอ เก ษา และ มัง สัตว์
 ของ บุคคล ที่ มี อยู่ ๒๐ ปี มา แล้ว บัด นี้ บาง ที่ จะ ไม่
 เหลือ เลย ที่ มี อยู่ เป็นของ ใหม่ซึ่ง เกิด จาก อาหาร
 ที่ รับ ประทาน เข้าไป และ ยังจะ อันตรธาน ไปอีก เหลือ
 ที่ ใด ให้ เนื้อ ใหม่ เข้า มา แทน ผิด เปลี่ยน กัน ไป ดัง นี้
 จน กว่า บุคคล นั้น จะ ถึง ความ ตาย ส่วน จิตร์ ของ
 บุคคล นั้น คง ยัง เป็นดวง เดียวกัน อยู่ นั้น เอง เช่น แค แรก
 เคย มี จิตร์ รักใคร่ ใน ทารก ต่อ มา ก็ คง ยัง เป็น เช่น นั้น
 อยู่ เสมอ หรือ เช่น แค ก่อน เคย อยู่ ที่ เย้า เว้น เคหะ
 สู่ ราง อันนี้ ที่ สังเกต เป็น ประการ ใด ต่อ มา ก็ ยัง จำ ได้ คิด ตา
 อยู่ โดย แน่น ย้ำ ไม่ หลง ดัน หรือ นึก ไม่ ออก เหมือน
 หนึ่ง ได้ จิตร์ ใหม่ เลย

คน ใน โลก นี้ นับ ได้ โดย มาก ที่ มีความ เชื่อ ว่า เมื่อ
 ร่างกาย สิ้น ไปด้วย แล้ว จิตร์ วิญญาณ ยัง ดำรง อยู่ และ
 จะ ไป สู่ สวรรค์ หรือ นรก ก็ แล้ว แต่ การ ที่ คน ได้
 กระทำ มา ใน ชาติ ที่ ก่อน แล้ว ดัง ปรา กฏ อยู่ใน ไบรณ
 สุภา สิต ใน เรื่อง วิชฺฐ มั่น ทิด ว่า “ทำกรรมใดแล้ว เหมือน

มนุษย์ใน ส่วนที่ เป็น ผู้ มี ธรรมจริยา

๕

เงา ตามคน, แม้ สร้างกุศล, เหมือนกัน และนา แต่
ความขัด นี้ ยื่นออก อาณาเขต จะไม่ ย่าง ถึงใน หนังสือ
เล่มนี้ เพราะ ฉะนั้นจะ กล่าว ถึงแต่ ความสุขและความทุกข์
ที่จะได้รับในมนุษย์ โลก เท่านั้น

ก็ เมื่อ จิตร เป็น ตัว คน ของ มนุษย์ และได้ พัก
อา ใสรอย อยู่ใน เรือน อัน พิเศษ คือ ร่าง กาย และ เป็นผู้
บัญชาการ แก่ มือ เท้า และส่วน ร่าง กาย ต่าง ๆ ซึ่ง
นับ ว่า เป็นแต่ พด ทหาร กระทำ ตาม คำ สั่งของ แม่ทัพ ดังนั้นแล้ว
จิตรจึง เป็น สิ่ง ที่ จะ ต้อง รับ ความ ฝึก ฝน ทั้ง ที่ จะ ให้ มี
ธรรม จริยา เป็น จิตร อัน ประเสริฐ สัม ควร เป็น ผู้
บัญชาการ และทั้ง ให้ มีความรู้ ความ สามารถใน วิทยาการ
พอเป็นเครื่อง มือ สำหรับ ทำ การ ค่อยไป ด้วย

การ ฝึก หัดจิตร ของ มนุษย์ ให้ มี ธรรม จริยา อัน
ประเสริฐนี้ ยัง สำคัญกว่าการฝึกหัดจิตร ให้ มี วิชา อีก
มนุษย์, กล่าว โดย วิชา ความรู้ดี ก็ เป็น คน ประเสริฐ
มี ความ พิเศษ ส่วนตัวเอง (คือ เมื่อ เปรียบ กับ คน อื่น ๆ
คนเป็นคน มีน้ำหนักรมากกว่า) แต่ ถ้ากล่าว โดยธรรมจริยา
ก็เป็นคน ประเสริฐ สูง สุด ไม่ เป็น แค่ ผู้ ที่ มี ปัญญาเฉียบ

หมดเท่านั้น ยังเป็นผู้ที่มีความสามารถ มี
 ตำแหน่งสูง อยู่ในหมู่มนุษย์ กระทำหน้าที่อื่น ประเสริฐ
 ที่ เป็นสาธารณ ประโยชน์ด้วย และหาเป็นคนที่คงอยู่แต่
 ดำรงตน มีพิเศษส่วนตัวเองไม่ แต่เป็นคนที่
 เกี่ยวข้องกับคนอื่น ทั่วไป เกี่ยวข้องกับญาติพี่น้อง
 เกี่ยวข้องกับเพื่อนนักเรียน เกี่ยวข้องกับ
 ชาติร่วมบ้านเกิดเมืองมิตร และเกี่ยวข้องกับเพื่อนมนุษย์
 โดยสาธารณ เพราะฉะนั้นเราเห็นได้ว่า มนุษย์ใน
 ส่วนที่เป็นผู้มีธรรมจริยานั้นเป็นผู้ประเสริฐมาก

นักปราชญ์ยุโรป ผู้หนึ่งได้ ออก วาจา แก่เศรษฐี ว่า ดังนี้
 “ท่านนึกว่าตัวข้าพเจ้าเป็น แต่เพียงรปวางคร่ำครอะ ดังที่
 ปราณ อยู่แก่ตา ท่านเคียวนี้ เท่านั้น แหะ หรือ ? อัน
 ตัวข้าพเจ้านั้นท่านจะยังไม่ได้เห็น ดอก กระมัง ที่ท่านเห็น
 อยู่ หาใช่ตัวข้าพเจ้า ไม่ เป็นแต่ของ ๆ ข้าพเจ้า
 ถ้าท่านฉลาด ท่าน ก็จะได้เห็น ตัวข้าพเจ้า พอเป็นเงา ๆ บ้าง
 ถ้าท่านโง่ ท่าน ก็จะไม่ แลเห็น เลย” ถ้อยคำอันฉลาด
 ถัก ซึ่งนี้ ถ้าเรา มา ตรึก ตรองดู ก็ จะ เห็น ได้ว่า ที่ จะ
 พิจารณาตัวมนุษย์ แล้วคาด หน้า ว่า เป็น คน ดี หรือชั่ว

มนุษย์ใน ส่วน ที่ เป็น ผู้ มี ธรรม จริยา ๗

แต่ ภาย นอก เฝื่อน ๆ นั้น เป็นการ หมิ่น เหม่น นำ กตวั จะ
ผิด มาก นัก บาง คน ถึง มี เครื่อง ประดับ ภาย อัน คงาม
บริบูรณ์ ด้วย ทรัพย์ และ บริวาร ก็ แต่ ภาย ใน บาง
ที่ จะ กดงว โม่ เช่น ไม้ อ้อ คำ สู่ ภา สัต ย่อม กล่าว ไว้ ว่า
“ข้าง นอก สุก ใส ข้าง ใน เปน โพรง” หรือ เช่น ใน โศดง
สู่ ภา สัต ของ กรม สมเด็จ พระปรมา ณุ ชิต ชิน ทรส ที่ ทรง พระ
นิพนธ์ ไว้ ว่า

ผล เตื่อ เมื่อ สุก ไซ้

มี พรหม

ภาย นอก แดง ตู ฉั้น

ชาด บ้าย

ภาย ใน ย่อม แดง วัน

หนอน บ่อน

เฉก เช่น ชน ชาติ ร้าย

นอก นั้น คงาม

บาง คน ภาย นอก เครอะ กระจ แต่ ภาย ใน มี น้ำ หนัก มาก

เช่น โศดง พระนิพนธ์ กรม สมเด็จ พระปรมา ณุ ชิต ว่า

ชน สุก สด้าง แห้ง

ดำ ขา

ภาย นอก เห็น หนาม หนา

หนึ่ ๓๔ แท้

ภาย ใน ย่อม ระ ศา

เฮม โยช

ดำ ชุ ชน นั้น แด้

เลศ ด้วย ดวง ใจ

เพราะ ฉะนั้น ที่ จะ ทำ ตัว ของ เรา ให้ ถูก เรา ต้อง

ประ พุติ ตามสุภา สติ บท นี้ ว่า “เกิด มา เป็น มนุษย์ อย่า
ประมาท มนุษย์” และ จง ตรวจ ดูถ้อย คำ ใน โคตงค่อ ไปนี้
ซึ่ง นัก ปราชญ์ ท่านได้ แต่งไว้ ด้วย

ความ กิด ความ กวด เค้า	มุ่งหมาย	ได้นอ
พา พจน์ ^{๑๕} ให้ พุด ทาย	ทัก ท้วง	
จริง ผิด แผล เท็จ กลาย	กลับ ตู คน แส	
ควร ส่งบ อย่า ละ ถ่วง ^{๑๖}	ดัก ^{๑๗} ให้พจน์ เหยิง	
ดู ท่าน ท่าน นัก พดง ^{๑๘}	แพง ผิด	
ผิดว่า ดู ท่าน ขิด	ชั่ว โกง	
ดู จำ เภาะ พิ นิจ	นาน นึก	
จง ประจักษ์ อย่า ให้	หมิ่น ค้อง ตกคน	

กิด มา จาก หนังสือ ธรรมจริยา

อธิบาย คำ ยาก

กล้ามเนื้อ ^๑ คือ ชิ้นเนื้อ ต่าง ๆ ที่ รวม เส้น เอ็น สำหรับ ตั้ง ให้
ตัว เรา ไหว ได้
เส้นประสาท ^๒ เส้น กลวง ที่มี อยู่ ทั่ว กาย สำหรับ ให้ เรา รู้ ลึก ต่าง ๆ

อธิบายคำ

๘

สปริง ๓

สิ่งที่ ฟู เข้าและ ฟู ออกได้ เช่น แหนบ รก
หรือ ลูก ยาง ยืน เตี้ย รับ เบอร์ ในที่นี้หมาย
ความ ว่า ถ้าม หนี และ เอ็น ตาม ข้อ ดำ ที่
ดำ หวัง กัน ความ กระ เทือน

ศัพท์ ๔

เสียง 'นาม ศัพท์' ก็ แปลว่า เสียงที่เรียก

ภณนา ๕

นับ ค แะ หมายถึง

คำวิหิ ๖

คิด ตรวจ

ความ บง การ ๗

ความ ลงใจแน่ ลงไปว่า ให้ เปน เช่นนั้น ๆ

เกษา ๘

ผม ทง หลาย

มัง ตั้ง ๙

เนื้อ คน หรือ ตัว

กติ ๑๐

ทาง 'สุคติ' ก็ แปลว่า ทางดี ทางสบาย

ผู้ บัญชา การ ๑๑

ผู้ สั่ง การ ทั่วไป

ธรรม จริยา ๑๒

ประ พุติ คดี ประ พุติ คตามธรรม

บริวาร ๑๓

พวก ที่ แท้ ห้อม แวด ถ้อม

หนัน ๑๔

แน่น แน่นหนา

พจน ๑๕

คำ พุด

ถ่วง ๑๖

ถ่วง เกิน

ถดถิ ๑๗

แย่ง พุด ชิง พุด

บทที่ ๒

กิจของมนุษย์ที่จะต้องกระทำสำหรับตนเอง

ความบำรุงร่างกาย

มนุษย์เราย่อมรักชีวิต เมื่อโรคสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเบียดเบียน ก็ชวนชวนหาแพทย์หมอบรักษาให้หายเป็นปกติดังเก่า แต่บางคนเมื่อโรคยังไม่มาถึงเข้า ก็มักจะเพิกเฉยเสีย ไม่คิดถึงทางที่จะป้องกันร่างกายไม่ให้เกิดโรคขึ้นได้ ต่อเมื่อโรคมาถึงเข้าแล้ว จึงจะกระตือรือร้น นี่ตรงกับคำสุภาษิตว่า “วัวหายล้อมคอก”

อันร่างกายบริบูรณ์ปราศจากโรค เป็นความประเสริฐ ที่บุคคลย่อมแสวงหาในโลกนี้ เพราะร่างกายเป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจ ถ้าร่างกายบริบูรณ์ดี จิตก็อาจสามารถดำรงความประเสริฐไว้ได้ ถ้าร่างกายทรุดโทรม ถึงจิตใจจะประเสริฐ ก็ย่อมต้องเศร้าหมองทรุดโทรมลงตามไปด้วย ทิวอย่างของทุกข์อัน

ความ บำรุงร่างกาย

๓๓

นี่ มีปรากฏ อยู่แล้ว เช่น คน ที่ได้เล่าเรียน มี ความรู้ ได้
ได้ ดี และ มี ความ สามารถ ใน กิจ การ แต่ เรายัง
เป็น คน ประ กอบด้วย โร คา พาช " ทำการไม่ได้ ด้วย
จิตร ต้อง รู้ สึก ความ ทร นาน หน่น ไหม อยู่ เสมอ วิชา ที่
ได้ มาก ก็ เป็น อัน ทั้ง เสีย เปง่า และ วิชา ที่ ต้อง ถูก ตัด
ทอน ให้ สั้น เข้า ด้วย

นัก ปราชญ์ ใน วิทยา ลัย ชีคคัส ฟอต " ใน ประ เทศ
อังกฤษ ผู้ หนึ่ง กล่าว ถึง เพื่อน ของ คน ว่า " นอกจาก
เวลา รับ ประทาน และ เวลา นอน เพื่อน ข้าพเจ้า ได้ คึก กษา วัน
ละ สิบ ห้า ชั่วโมง เต็ม เมื่อ ถึง เวลา ได้ ก็ เข้า ได้ ได้ ขึ้น
พิเศษ แต่ อนิจจา ๆ น่า สัมเพส สดุด จิตร ทั้ ๆ ที่
เคย เป็น ใจ จิตร ใจ ด้วย คอ มา ไม่ ขำ ก็ สั้น ชีวิต "

ที่ กล่าว มา แล้ว เป็น อุทาหรณ์ ให้ เห็น ได้ ว่า การ ดะ
ร่าง กาย ให้ โทษ อย่างไร แต่ นัก เรียน ต้อง ไม่ ยึด ถือ เขา
เป็น ตัว อย่าง ให้ มาก เกิน ไป จน ดะ การ เล่า เรียน ของ
ตัว เสีย และ นำ มา ซึ่ง ความ เกียจ คร้าน ใน เมือง เรา
นี้ มี น้อย คน นึก ที่ จะ ทำ การ ใน วัน หนึ่ง ถึง แปด ชั่วโมง เต็ม
ทำ แต่ เพียง สี่ ห้า ชั่วโมง เท่านั้น โดยมาก ไม่ พอ ที่

จะให้ โทษ แก่ ร่าง กาย กลับ เป็น สิ่ง ที่ให้ คุณ เสีย อีก
เพราะ ถ้า ไม่ ทำ เอย ร่าง กาย ก็ จะ ไม่ คง อยู่ ได้

เมื่อ ได้ แล เห็น แล้ว ว่า ความ บริบูรณ์ ของ ร่าง กาย
เป็น สิ่ง สำคัญ อย่างไร จึง เป็น กิจ ของ เรา อย่าง หนึ่ง ที่ จะ
เอา ใจ ใส่ บำรุง ร่าง กาย ให้ มาก เท่า กับ บำรุง บัญญา ต่อ
ไป นี้ จะ ยก ถึง สำคัญ ที่ เป็น ราก เถา ของ ความ บริบูรณ์ แห่ง
ร่าง กาย มา ไว้ ให้ เห็น เป็น ตัวอย่าง

(ก) อากาส บริสุทธิ์ อาหาร เป็น สิ่ง ที่ บำรุง
ร่าง กาย ให้ สด ชื่น อยู่ ได้ ถ้า ปราศ จาก อาหาร ชีวิต ก็
ย่อม จะดับ สูญ อากาส ก็ เป็น อาหาร อัน สำคัญ เหมือน กัน
เพราะ ถ้า ปราศ จาก อากาส ก็ ไม่ มี ดม หายใจ ชีวิต
ก็ ขาด ได้ ใน หนึ่ง ที่ อาหาร, เรา ยัง ต้อง ซื้อ รับ ประทาน
แต่ อากาส นี้ ไม่ ต้อง ไป ซื้อ หา ที่ ไกร เอย ถึง กระ นั้น บาง
คน ยัง ไม่ รู้ จัก ที่ จะ ถือก แสง พยัคฆ์ ที่ สอาด บริสุทธิ์ บุคคล
ที่ อยู่ ใน เคาหะ สุฐาน ที่ บิด อยู่ หา ช่อง ให้ อากาส เติบ มี
ใคร ได้ ยังมี หน้า, ข้าง พอ ใจ บิด หน้า ต่าง จับ ประคอง ทั้ง
ขยี้ ผุ่น ผอย ให้ เกรอะ กรัง อยู่ ได้ กุณ เป็น เกรือง ชุ่ม อบ
กลิ่น ไธ อัน แสดง ให้ ชื่น มา ตาม ช่อง ฟัน ณะ นี้ ได้ ชื่อ ว่า

ความ บำรุงร่างกาย

๓๓

กระทำ ยา พิศม์ ให้คน เสพอยู่ เอง เพราะ ยา พิศม์ ที่ไม่
บริสุทธิ์ นั้น ไม่ใช่ ชิ้น โถด เถย คือ ยา พิศม์ อย่าง อ่อน
ที่ ค่อย ทำ ดาย ชีวิต ที่ ละ เล็ก ละ น้อย จน หมด ไป เอง

ชาว เรา ผู้ มี ความ รู้ ย่อม ทราบ อยู่ แล้ว ว่า ใน
ยา พิศม์ ที่ หมด ไป นั้น มี แก๊ส ๔ ชนิด หนึ่ง ชื่อ ออกซิเจน ซึ่ง
เป็น สิ่ง ที่ ทำให้ เลือด สดอาด บริสุทธิ์ ก็ ถ้า เรา อยู่ ใน
ที่ อบ หรือ นั่ง บัด หน้า ต่าง ประ ตู อยู่ ใน ห้อง แคม
แก๊ส ออกซิเจน นี้, เรา ก็ จะ หาย ใจ ใช้ หมด ไป ทุก ที่ เมื่อ
ยา พิศม์ ใน ห้อง ของ เรา มี แก๊ส ออกซิเจน น้อย เกิน กำหนด ลง
ไป เพียง ไร ยา พิศม์ นั้น ก็ จะ มี ความ บริสุทธิ์ สำหรับ
บำรุง เลือด น้อย ลง เพียง นั้น แม้ เรา หาย ใจ เข้า ไป เลือด
ของ เรา จะ หม่น หมอง ทำให้ บัง เกิด ความ วิง เวียน
อ่อน เพลีย ต่าง ๆ

คน ที่ นั่ง หลั่ง กัน งอก เหมือน กัน ย่อม ทำ อันตราย
ให้เกิด แก่ คน เพราะ ปลอด จะ พอง เข้า ออก รับ-ดม หาย
ใจ ไม่ สดวก เลือด ที่ ไหล ออก ไป ทั่ว สรรพ พวง กาย ก็ จะ
หม่น หมอง เหตุ ฉะนั้น ชาว เรา ที่ ยัง มี อายุ น้อย ๆ จึง
ควร จะ ระ วัง รักษา ออก ให้ ผาย ผั่ง อยู่ เสมอ ทั้ง เวลา เดิน และ นั่ง

เพื่อ ปอด จะ ได้ พอง เข้า ออก ได้สะดวก

บ้าน เรือน ก็ เหมือน กัน ต้อง ทำให้ ไปร่ง มี ช่อง
ให้ อากาศ เดิน ได้ ถ้า เปน ที่ ทึบ ก็ จง เปิด หน้า ต่าง และ
ประ ตู ปลดปล่อย ให้ อากาศ นอก โกรก เข้า มา ถ่าย อากาศ ข้าง ใน
อยู่ เสมอ ๆ สิ่ง ของ เครื่อง ใช้ ข้าง ใน จะ ได้รับ อากาศ
บริ สุทธิ์ ดัง ความ อับชื้น เสีย ได้ ธรรม คา ห้อง. ถ้า
เปิด หน้า ต่าง แด่ ด้าน เดียว ด้าน อื่น ปิด เสีย อากาศ
บริ สุทธิ์ ภาย นอก ก็ เข้า ได้ โดย ยาก เพราะ อากาศ ข้าง
ใน ยัง คั้น อยู่ ต่อ เมื่อ เปิด ด้าน หัก ด้วย อากาศ
นอก จึง จะ โกรก เข้า ถ่าย แทน ที่ อากาศ ใน ได้ เปรียบ
ประ ตู เท น้ำ ลง ใน กระ บือ ง อัน มี น้ำ เต็ม อยู่ แล้ว น้ำ ที่
เท ลง นั้น ก็ ย่อม หก ถ้น ไม่ อาจ สามารถ ดัง มนทิน
ใน กระ บือ ง ได้ ต่อ เมื่อ ได้ เจาะ รู ที่ กัน กระ บือ ง น้ำ
เก่า จึง จะ เดิน ลง ไป ให้ น้ำ ใหม่ เข้า มา แทน ที่ ขำ ระ
ให้ สดอาด ได้

การนอนคลุมศีรษะ ก็ เปนเช่น เดียว กับ อยู่ ใน ห้องแคบ
และ ปิด หน้า ต่าง ประ ตู เสีย หมด เหมือน กัน เพราะ
อากาศ ที่ เรา มี อยู่ เรา ก็ จะ ใช้ หมด ไป อากาศ ที่ หาย

ความบำรุงร่างกาย

๔๕

ใจ ออกมา เมื่อกลั้มหายใจเข้าไปอีก ก็ไม่ใช่
อื่นไกลเลย ก็ยาพิศม์นั้นเอง ซึ่งการหายใจ
ทางปากเมื่อเวลาเป็นหวัด หรือการที่นอนอ้าปาก
ก็เป็นสิ่งชั่ว เพราะจมูกย่อมมีเครื่องกรองสำหรับ
กรองนมนทิน ออกเสียจากอากาศ ก่อนที่จะปล่อยให้
อากาศนั้นเข้าไปในปอด แต่ปากหามิได้ คนที่ปล่อยให้
ลมให้เข้าทางปากได้มักจะไม่ค่อยมีกำลัง เหตุฉะนั้น
ฝ่ายทหารเขาจึงบังคับให้หุบปากอย่างกวดขัน อากาศ
บริสุทธิ์นั้นเป็นอาหารสำคัญอย่างยิ่ง อันความโศกเศร้า
ที่ไม่รู้ถึงคน หลงทรมานกายอยู่ด้วยอากาศอันไม่บริสุทธิ์นั้น
ไม่ใช่การเล็กน้อยเลย เป็นการบั่นทอนชีวิตทีเดียว มนุษย์
เราควรรำพึง ถึงใจปอดที่จะออกมาแต่เพียงอากาศกวด
ขาว หรือตากอากาศในที่แจ้งที่บริสุทธิ์เสมอ เพราะ
เป็นของหาง่าย ไม่ต้องไปซื้อหาหรือแย่งชิงใคร

(๒) อาหารและเครื่องดื่ม อาหารเป็นเชื้อ

สำหรับอบอุ่น ความร้อนในร่างกายของเรา ถ้าเชื้อ
ขาดหรือมีไม่พอ ไฟก็ย่อมดับหรือหริ่ง เพราะ

ฉะนั้น อาหาร จึง เป็น สิ่ง สำคัญ อย่าง ยิ่ง สำหรับ รักษา
 ความ มริ มรณ ของ ร่าง กาย อีก ส่วน หนึ่ง ใน ร่าง กาย
 เรา มี เครื่อง สำ หรับ ย่อย อาหาร ให้เป็น เลือด เลือด
 นี้ เดินไป ทั่ว ตัว และ เป็น ต้น เหตุแห่ง ความมอกงามของ
 ร่าง กาย แต่ เครื่อง ย่อย อาหาร นี้ จะ ย่อย อาหาร ได้
 เพียง น้ำ หนัก เท่า นั้น ๆ ใน เวลา เท่า นั้น ๆ ถ้า มาก
 เกิน ขัดรไป ก็ ย่อย ให้ เลื่อยด ไม่ ทน เปรียบ ด้วย ไม้ ที่
 ไม้ เบ้ง ถ้า กรอก เข้า ลง ไป มาก หรือ กรอก ถี เกิน ไป
 เบ้ง ก็ จะ หยาบ อาหาร ที่ ย่อย ไม่ เลื่อยด ย่อม เป็น
 อันตราย แก่ ทั้ง การ ที่ ทั้ง เสีย ทั้ง ชื่น ไม่ ใช่ อื่น ไก่
 เถย คือ รับประทาน อาหาร เร็ว เกิน ไป หรือ มาก
 เกิน ไป จน เครื่อง ย่อย ๆ ให้ เลื่อยด ไม่ ได้ นั้น เอง

โคลง ใน หิ โต ประ เทศ กลอน ถิ ถิต ท่าน กล่าว ไว้ ว่า

อาหาร ย่อย เลื่อยด แล้ว เจริญ คุณ

อาสุ จัก ทราบ เจือ จุน

ธาตุ พร้อม

ปรุ เลือด ปรุ นี้อ หุน

ผิว ผ่อง พรรณ แย

ขจัด โรค ข ชนม์ ดัน

ชั่ว คัง ขอบ สมัย

หนึ่ง พัน ก็ เป็น ไม้ ส่วน หนึ่ง

สำ หรับ มด อาหาร

อวัยวะ ๆ ให้เลื่อยดเสี้ยน ขึ้น หนึ่ง ก่อน แล้ว จึง ต่ง ดงไป
ให้เครื่อง ย่อย ๆ เหตุ ฉะนั้น เรา ควร จะ เคี้ยว อาหาร ให้
แหลก ดี แล้ว จึง กัดกิน อาหาร ที่ แข็ง หรือ เหนียว ก็ เคี้ยว
ให้ มาก หน่อย ที่ อ่อน ก็ เคี้ยว ให้ น้อย หน่อย ความ
จุ ท้อง เปน เครื่อง วัด กำ ลัง ของ เครื่อง ย่อย อา หาร อยู่ แล้ว
ถ้า รู้ ดี จุ ท้อง เมื่อใด เรา ก็ ทราบ ได้ ว่า ได้ รับ ประ ทาน
อาหาร เข้า ไป เต็ม อัตรာ ที่ เครื่องย่อยจะย่อยได้ ดี แล้ว เมื่อ นั้น

ชนิด ของ อา หาร ที่ กิน มี สำ คัญ เท่า กับ กำ หนด มาก
และ น้อย ของ อา หาร ที่ กิน เข้า ไป เหมือน กัน เพราะ ถ้า
อา หาร ไม้ ดี หรือ บุค และ ก็ ทำ ให้ เสี้ย ท้อง ได้ อา หาร
ที่ กิน ควร ให้ สอาด เสมอ มหา ชน ใน โลก ได้ มี บัณฑิต หา กัน
มา นาน แล้ว ว่า เนื้อ สัตว์ กับ ผัก ไหน จะ เปน อา หาร ดี
กว่า กัน แต่ ความ จริง นั้น คือ ดี ทั้ง สอง อย่าง มนุษย์ ที่
กิน เนื้อ สัตว์ เปน พันธุ์ มี ร่าง กาย แข็ง แรง (เช่น ชาว ยุโรป)
และ มนุษย์ ที่ กิน ผัก เปน พันธุ์ (เช่น ชาว จำ พอก หนึ่ง ใน
ทิศ เหนือ ของ ประเทศ อิน เตีย) ก็ มี ร่าง กาย แข็ง แรง
ใหญ่โต เหมือน กัน

มีแก๊ส อีก ชนิดหนึ่งชื่อว่า **ไนโตรเจน** ที่ผสม
อยู่ กับ **ออกซิเจน** ใน อากาศ แต่ เล็ก น้อย แก๊สนี้
นี้อยู่ใน ร่าง กาย มาก เราได้ แก๊ส **ไนโตรเจน** เข้า
ไปใน ร่าง กาย ของ เราด้วย กิน อาหาร เป็น พัน หาใช่
ด้วย หายใจไม่ เพราะไนโตรเจน นี้อยู่ใน พืช และเนื้อ
สัตว์ ทั่วไป สิ่งใด ที่มีไนโตรเจน อยู่ มาก สิ่งนั้นก็
เป็นอาหาร ที่จะให้ กำ ดัง แก่เรามากที่สุด เพราะ ฉะนั้นอาหาร
ของเรา ควร จะ เป็น เนื้อสัตว์ บ้าง และ พืช บ้าง ะ คน กัน

เครื่อง ต้ม บรรดา เครื่อง ต้ม อะไร จะมาพิ เสนอ กว่า
น้ำ ที่ใส สอาด เป็นไม่ มี สุนัข เมโรยใช้ เป็น ยา ด่า หวัง แก่
โรคได้บ้าง บาง ครั้ง บาง คราว แต่ ถ้า เหยย เสนอ ก็เกิดโทษ
น้ำ ที่ สอาด เป็น สิ่ง ที่ มี คุณ อัน ประเสริฐ แต่ ถ้า น้ำไม่
สะอาด ก็ให้ โทษ เหมือน กัน เพราะ ฉะนั้น น้ำ รับประทาน
ควร จะทำดังนี้ เสมอ :-

คือ กรอง เสีย ก่อนให้ ใส แล้ว คั้นให้ สุก ตั้งไว้
จน เย็น แล้ว เอาได้ หม้อ กรอง ถ้า จะ รับประทาน เมื่อ
ไร่วัน ออก ตาม ค้อง การ

กาย เกรอะ กรัง อยู่ ได้ ไครก เหล่า นั้น จะ อุดให้รู้ ตนเสีย
เป็นอันใช้ ไม่ได้ จะ เป็น เหตุให้ ได้ ไครก ภายใน ทั้งข้าง
บังเกิด เป็น โรค ขึ้น

อนึ่งเครื่อง นุ่ง ห่มประดับ กายก็สำคัญเหมือนกัน ถ้า
สะอาด ก็ ดี อยู่ แต่ ถ้า สกปรก ก็ ย่อม ให้ โทษ มาก คือ
เป็น เครื่อง อบ อุ่น ร่าง กาย ด้วย กลิ่น อัน ไม่ สม ควร ต่าง ๆ
กลิ่น เหล่า นี้ เป็น ของ แสดง และ เป็น ยา พิษที่ แรง กว่า
ความได้ ไครก ของ บ้านเรือน ที่ อาศัยอยู่ อีก เพราะเครื่อง
นุ่ง ห่มเป็น เรือนหุ้ม ขัด คัด ร่าง กาย อยู่ เป็น นิจนิวัน^{๓๓}

(ค) เช็กเซอร์ไชส์^{๓๔} ชาวเรา ย่อม ทราบ
อยู่ทั่ว กัน แล้ว ว่า เช็ก เซอร์ ไชส์ เป็น ของ จำ เป็น อย่างไร
ใน ที่ นี้ จะไม่ต้องกล่าวให้ ยืดยาว นัก แต่จะ ขอ ชักอุทาหรณ์
มาให้ เห็นเป็น ตัวอย่างไว้ บ้าง :-

เรามี สำหรับใช้ ถ้า ผูกให้ ติดกับตัวเสียไม่ ไร เลย
สัก หดาย ๆ วัน เมื่อ แก่ ออก ก็ เพี้ยนใช้ ไม่ได้ คนที่
ใช้ มือ ขวา เป็น กำ ดัง มือ ขวา มัก โศก ว่า มือ ซ้าย คน
ที่ บ่อย มาก ไม่ได้ ออกจาก ที่นอน ตั้ง เคียง เมื่อ หาย แล้ว

ความน่า รุงร่างกาย

๒๓

ก็เดินไม่ หนัก ต้องหัดไต่ ราก่อน เหตุ^๕ ทั้ง^๕ นี้เป็น เพราะ
 ขี้อำ เณ^๕ เ็น ผิด^๕ เข้า ประ^๕ ทุ^๕ เป็น สนิมโดยไม่ได้^๕ ใช้
 และไม่ได้^๕ รับ^๕ น้ำ^๕ มัน หย^๕ อด^๕ มา เกิน^๕ ก่ำ^๕ หนด เพราะ^๕ ฉะนั้น
 เอ็กเซอร์ไซส์ จึง เป็น ของ จำ เป็น สำหรับ กระ^๕ ทำ^๕ ส่วนของร่าง
 กายไม่ให้^๕ สงบ^๕ อยู่ จนเกิด^๕ ผิด^๕ จต^๕ นิ^๕ ม^๕ ก^๕ิน เอ็กเซอร์ไซส์
 นี้ ใช้ แต่ เป็น สิ่ง ที่ น่า รุง^๕ กาย ให้^๕ บริ^๕ บุ^๕ ร^๕ณ^๕ อยู่^๕ ฝ่าย เดียว เท่านั้น
 เมื่อไร ย่อม เป็น สิ่ง ที่ น่า รุง^๕ กาย ให้^๕ ออก^๕ เติ^๕บ^๕ โต^๕ ขึ้น
 ด้วย คนใน เมือง ร้อน^๕ มัก^๕ เด็ก คนใน เมือง หนาว^๕ มัก^๕
 ใหญ่ ความ หนาว ทำให้^๕ คน^๕ ตั^๕น^๕ ร^๕น นั^๕ง อยู่^๕ เป^๕ด^๕่า
 ไม่ได้ ร่างกายจึง เติ^๕บ^๕ โต^๕ ขึ้น^๕ ได้^๕ เร็ว^๕ จน เต็ม^๕ ที่ แต่ความ
 ร้อน ซัก ให้^๕ คน^๕ อ่อน^๕ เพล^๕ย ไม่ ทำ^๕ อา^๕ การ^๕ กิริยา^๕ แข็ง^๕ แรง
 เลือ^๕ก ใน^๕ กายไม่ เติ^๕บ^๕ โต^๕ คด^๕อง และ กด^๕ำ^๕ม^๕ เนือ^๕ ก็ไม่^๕ มี^๕ โอกา^๕ศ^๕
 ที่ จะ ซัก^๕ ญ^๕ด^๕ โดย^๕ ความ^๕ แรง ร่างกายจึง^๕ วั^๕ด^๕ แค^๕ระ ๓๕
 เข้า ไม่^๕ ทน^๕ โต^๕ ได้^๕ เต็ม^๕ ก่ำ^๕ หนด เพราะ^๕ ฉะนั้น ชาว^๕ เรา^๕ ที่ จะ
 ให้^๕ ร่าง^๕ กาย^๕ โต^๕ บริ^๕ บุ^๕ ร^๕ณ^๕ และ ปราศ^๕ จาก^๕ ความ^๕ ผิด^๕ เค^๕ียง^๕ ใน^๕ ขี้อ
 ดำ นำ^๕ ให้^๕ เกิด^๕ พยา^๕ชิ^๕ ต่าง^๕ ๆ จง^๕ แสง^๕ หา^๕ เอ็กเซอร์ไซส์
 อย่าง^๕ นั^๕ง ฟู^๕บ^๕ อยู่^๕ กับ^๕ โต^๕ หรือ ทำ^๕ การ^๕ อยู่^๕ กับ^๕ ที่^๕ วัน^๕ ยัง^๕ ค่ำ
 ใน^๕ วัน^๕ นั^๕ง จง^๕ หา^๕ โอกา^๕ศ^๕ ที่ จะ^๕ ออก^๕ เติ^๕บ^๕ หรือ ออก^๕ แรง^๕ ต่าง^๕ ๆ

เพียง สอง สาม ชั่วโมง เป็นนิตย์ การ ทำ ส่วน ประดับ
 ประดา บ้าน ด้วย พรรณ บุนนชาติ ก็ เป็น เอ็ก เซอร์ ไซส์ และ
 เป็นเครื่อง บำรุงกายบำรุงใจให้สดชื่นได้ อย่างหนึ่งเหมือนกัน

สมเด็จพระ ธรรม เพ็ชร ที่ ๔ (หลวง ศรี ศักดิ์) รับสั่ง
 ว่าดังนี้ “แต่เรา เป็น เจ้า มา นาน มีได้เล่น มวย บัดนี้

บ้างเคย มีอีก หนัก เหนื่อยเมื่อย ถ้า ขา อ่อนไป” วันหนึ่ง
 เสด็จ ปรอดม เป็นราษฎร ขึ้นไปกับมหาด เล็กสนิท ห้าคน เข้า
 ไปเปรียบ มวย ที่ บ้าน บั๊จ จันตชนบท แรวง เมือง วิเศษ

ไชย ชาญ ที่เขา มี การ ใหญ่ ถอดของ พระ เมื่อ ขณะ
 มวย แล้ว เสด็จ กลับ พระ ราช วัง ก็ ทรง พระ เกษมเปรม

ปราโมทย์ธบาย พระไทย เป็น ที่ ยิง นี้ ก็ เป็น อ ทาหรณ์
 แห่งความ รู้ สึก สำนึก ของ เอ็ก เซอร์ ไซส์ อย่าง หนึ่ง

มี หมอ ผู้ หนึ่ง กล่าวว่า ท่าน มี หีบไม้ ที่ ใส่ ของ มา
 แค้นอกอยู่ ที่หลัง บ้านท่านเป็นอัน มาก เวลาเข้าท่าน ผ่า ออก

เป็น ฟัน หู เข้าด้วย คน เอง ทุก วัน เหตุ ที่ ท่าน ผ่า เอง น
 ใช้ว่า จะไม่มี คน ผ่า ให้ หรือ เสียตาย ทรมาน ที่ จะไป

จาก คน ขึ้น มา ผ่า ก็ หา มิ ได้ แต่ ผ่า เอง เพราะ อยาก
 จะ ปฏิบัติ ความ ประสงค์ ของ ร่าง กาย (คือให้ เป็น

ความ บำรุงร่างกาย

๒๓

เอ็ก เซอร์ ไซส์) การ เมื่อย ขบ น้ไม่ใช้ อื่นไกล เจย คือ
ความรู้ ตัก ค้องการ เอ็ก เซอร์ ไซส์ น้เอง มี อุทาหรณ์
ปรากฏ อยู่ ใน โคลง ต่อไป นี้ ด้วย

โคลงฤาษี ตัก ตน คัดมา จาก วัด พระ เขต พน

ชฎิต ๑๖ ตัก ตน นี้ ข้า นึกเอะ ใจ เอย

ชีชีอ สัง ปะติ เห่ง ง่อม ง่อม

ทอดเท้า ทำ มวย เตะ ตึง เมื่อย หายช้า

แก้ สะเอด ขด ค้อน เข้า คั ไชยก ไชยง

อายุ ญู ญาณ ยิ่ง ผู้ ผนวช แรก

เนา วัพนศ ๑๗ ผา แผล หาบ หัว

โรค อด แถ่น คุด แถก วาง หาบ ตัก แะ

เอน เอก เอี้ยว เอด สยัว แถยะ หน้า เงย หงาย

พระ ราชนิ พนธ รัช กาด ที่ ๓

พระ นา รอก ๑๘ อายุ วั้ว ทรวง วัน ทำ นา

ขัด เข้า แทะ จันท มาว ร้าย

ถอยเท้า ทำ ยืน หัน เห็น เยี่ยง เทาะ แะ

มือ หึง คัน เข้า ช้าย เลื่อม ถัน ถ้ ถม

สมเด็จพระ ตั้ง มราช (ก่อน)

แปะ ขา กู้ เข้า เข้า	ชั้น เสมอ
บิตใหญ่ หงาย แหงน เผย	ยึด ไว้
เวียน เคี้ยว จิตร์ ใจ เผลอ	พถัม เต็ม ต่าง นอ
พระสุธามันต์ได้	กัก ถั่ว ขยำ ฉงน
	พระ พุทธโฆษาจารย์ (ฉิม)
พิศโยยโพ้น ผนอช ข้าง	เขา เขิน
ทิว พนัศ ชาย เนิน	ท่า น้ำ
ประ ฎิบัติ คัด องค์ เจริญ	ชนม์ ชีพย์ พระนา
กุ่ม กต ขาร กร ก้า	พ่าง พัน ยืน ยัน
	กรม หมื่น ไกร พร วิจิตร
กาละ ระ ฎิด คัด น้าง	ถม คุ
โคด ขมับ จับ หะณ	นวด เน้น
มีน เคี้ยว มีด จักขุ	เลื่อม ต่าง ใช้ แส
ไว้ ฌบับ บอก เล้น	ประสิทธิ์ แก้วถม ปะ คัง
	เจ้าพระยา พระกตัง (ดม เต้า องค์ใหญ่)

ผู้ผนวช ^๑ จัน แจ่ม ชี้อ	หัด ^๒ เจ่ง
อยู่ ^๓ เศวร์ เขา ต้า เหล้ง	กิ่ง ^๔ ตั่ว
ถ ^๕ ทธิ ท่านเกร่ง เหม้ง	เมือง ^๖ ท่าน ถือ ชอ
มือ ^๗ เทวียง ผวา ทำ ^๘ จั่ว	ระยับ ^๙ เส้น สดับ ทรวง

พระ ยาไชย^{๑๐} ฎีก ราช เสดธ^{๑๑} ฐี (ทอง^{๑๒} จัน)

อธิบาย คำยาก

โรค ^๑ พาร ^๒ (โรค —	อา ^๓ พาร ^๔) ความ บ่วย เจ็บ
วิทยา ^๕ ดัย ^๖ อีอก ^๗ สฟอด ^๘	วิทยา ^๙ ดัย ^{๑๐} เป็น ^{๑๑} ส ^{๑๒} ฐาน ^{๑๓} ที่ ^{๑๔} เรียน ^{๑๕}
	วิชา ^{๑๖} ชั้น ^{๑๗} สูง ^{๑๘} ต่ำ ^{๑๙}
	วิทยา ^{๒๐} ดัย ^{๒๑} อีอก ^{๒๒} สฟอด ^{๒๓} เป็น
	วิทยา ^{๒๔} ดัย ^{๒๕} ใหญ่ ^{๒๖} แห่ง ^{๒๗} หนึ่ง ^{๒๘} ของ ^{๒๙} ประเทศ ^{๓๐}
	อั้ง ^{๓๑} กฤษ ^{๓๒}
เส ^{๓๓} พย ^{๓๔}	กิน ^{๓๕} , กบ ^{๓๖} หา ^{๓๗}
แก ^{๓๘} ส ^{๓๙}	ถม ^{๔๐} อา ^{๔๑} กาศ ^{๔๒}
มด ^{๔๓} ทิด ^{๔๔}	สิ่ง ^{๔๕} ที่ ^{๔๖} ทำ ^{๔๗} ให้ ^{๔๘} มี ^{๔๙} วั ^{๕๐} หมอง ^{๕๑}
รำ ^{๕๒} พัง ^{๕๓}	คิด ^{๕๔} อยู่ ^{๕๕} เสมอ ^{๕๖}

กลาง หาว ^๗

คง ^๘

พิช ^๙

อหิชา ตก ไรศ ^{๑๐}

ราศ ^{๑๑}

โถมา ^{๑๒}

นิจนิ รันตร ^{๑๓}

เอ็ก เซอร์ ไซต์ ^{๑๔}

แกระ ^{๑๕}

ชวิต ^{๑๖}

พนัศ ^{๑๗}

พระ นา รอท ^{๑๘}

หะ ณ ^{๑๙}

กลาง แจ้ง, ที่ ว้าง ที่ไม่มี

เครื่อง กัด กัน

ย่าน อ้อม ยาว

พวกไม้ ผักหญ้า ต่าง ๆ

ไรศร้าย ที่นี้อาการลงและราก

สิ่ง ที่ ทำให้ มัว หมอง

ชนทั้ง หลาย

แน่ อยู่ เสมอ

การ ทำ ร่าง กาย ให้ แข็ง แรง

ขึ้นด้วย ออก แรง กาย ต่าง ๆ

ไม่โตถึง ขนาด, เด็ก กว่า

ขนาด อยู่ เสมอ

ฤษี

บา

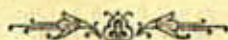
ชื่อฤษี องค์ หนึ่ง

กาง

บทที่ ๓

กิจที่มนุษย์จะต้องกระทำสำหรับตนเอง

ความสำรวมตน

บัดนี้เราได้แลเห็นแล้วว่า

มนุษย์มีส่วน

สูง ฝ่ายหนึ่งต่ำฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายต่ำคือโครงกระดูกมังค

ร่วง ภายซึ่ง เป็น อนิจจัง^๑ ไม่เที่ยง

กอบ ด้วย ความ เกิด

แก่ เจ็บ ตาย

คอย ฤๅ ดาก มนุษย์ ลงสู่ บัณฑิต ชาติ คือ

พื้นดิน แต่ ฝ่าย สูงคือจิต^๒ ซึ่ง มีความ สามารถ คำ มนุษย์

ให้พ้น จาก กิเลส^๓ และ ความ รังต่าง ๆ

ยก มนุษย์

ให้สูง ที่ สูง คือ ศักดิ์

อัน มนุษย์ ที่เกิด มาใน โลกตาม ที่พระ

พุทธ สาส์น วิชา^๔ กล่าวว่า อยู่ใน กอง กิเลส

ที่ เป็น เพลิง

เผา ให้เรา ร้อน อยู่ เสมอ^๕

ก็ คือ ความ ประจันบาน ต่อ

สู้กัน ใน ระหว่าง ฝ่าย สูง กับ ฝ่ายต่ำ นั้นเอง เพราะ เหตุ ฉะนั้น

และ (คือ ที่มี ธรรมดา ฝ่ายต่ำ ตั้ง หนอง เราให้ ชัด อยู่ เสมอ)

เรา จึง ควร จะ บอ กัน รักษา ยึด รั้ง ตัว ของ เราไว้ ด้วย อำนาจ

ฝ่าย สูง

คือ ศักดิ์ ความรู้^๖ ตัก อัน เกิด จาก จิต^๗ ของ เรา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านทรงพระราชนิพนธ์ไว้มีแจ้ง อยู่ใน หนังสือ มีว เชี่ยม ว่า

“แม้ถึงเมื่อ ร่างกายเรา กระ สับ กระ ลำย แต่ จิตร์เรา จะไม่ กระ สับ กระ ลำย แม้ถึงเมื่อ ร่างกายของ เรา กระ สับ กระลำย อยู่ เพราะ ทุกข์เวทนา แต่จิตร์เรา จะไม่ กระ สับ กระ ลำย จะ รักษาจิตร์ไว้ ไม่ให้ กระ สับ กระ ลำย ก็ละจะ รักษาไม่ให้ กระ สับกระลำย ก็เพราะ บุญญา ที่ รั ที่ เห็น ตาม จริง”

อนึ่ง ชาวเราจงหมั่นคอยระวังว่า ตัวของเราจะถูกหน่วง เหนี่ยว ให้ มัน คึง งง งวย เกียจ ครัวน เตี้ย หรือ ? ถ้า รั สัก คึง นั้น เรา จง เขย่า ตัว สติ คความ เชื่อม ชิม เลี้ย เรา รั สัก ว่า ความ ครอบนี้ ไต่ ขึ้น มา ตาม ตัวเรา หรือ ? เรา จง สติ ทั้ง เลี้ย ทน ที่ ความ ชั่วสิ่ง หนึ่ง ถึงใดไม่ ว่า มาก ว่าน้อย จะ มา ประจันบาน ชิง ความ เปน ใหญ่ ใน ตัวเรา หรือ ? เรา จง รั วม เอา ไชย ชนะ ให้ จง ได้ อย่า ให้ ทน ความ ชั่ว มี กาลัง มาก ขึ้น จะ เกิด เปน คัก ใหญ่ ภาย หลัง เรา จะ ปรา ไชย ต้อง เปน เขตย แห่ง ความ ชั่ว การ รั วม ขึ้น น้ำ หนัก รอง ขรรคมา ฝ่าย คำ ด้วย อำนาจ ฝ่าย สูง คือ จิตร์ นี้แหละ เรียกว่า

“ความดำ รวมตน”

ผู้ที่ เป็น มนุษย์ ฝ่าย สูง เป็น ผู้ ที่ ระวัง ตน เอง มี ใฝ่
ชนะ แก่ ความ ชั่ว ปก ครอบตน ด้วย เจตสิก ธรรม คือ ความ
รู้, ความ คิด, ความ ไหว้ ครอบ, ความ ใด ส่วน เปรียบ เทียบ, สติ,
และความ รู้ ผิด ชอบ ฯลฯ รวมกัน เป็น จิต ธรรม การ
ดำ หาร ปรุ ชุม และ ใด ส่วน สิ่ง ที่ จะ กระ ทำ ว่า ถูก หรือ ผิด ดี
หรือ ชั่ว ปฏิภาณ ตก ลง กัน ใน ที่ ปรุ ชุม ของ อำนาจ
แห่ง เจตสิก ธรรม เหล่า นี้ จน เกิด ชาติ แล้ว จึง บัง การ ให้ ร่าง
กาย กระ ทำ สิ่ง นั้น

แต่ ที่ มนุษย์ ผู้ใด จะ ให้ อำนาจ ความ ปก ครอบตน ความ
ดำ รวม ตน สติ ชาติ อยู่ ใน จิต ธรรม การ ของ ตน นี้ มนุษย์
ผู้ นั้น จะ ต้อง เป็น ผู้ มีความ รู้ และได้ ผัก หนั ใน ธรรม จริยา ถ้า
มี ฉะนั้น จะ ทน ความ ตึง เหนียว ของ ธรรม ดา ฝ่าย ต่ำ ซึ่ง เป็น
ช่อง ทาง ให้ ความ ชั่ว ทั้ง หาย บ่าย บิน ขึ้น มา ไม่ได้ อำนาจ
ความ ดำ รวม ตน นี้แหละ เป็น เครื่อง หมาย ของ มนุษย์ ฝ่าย สูง
ที่ เป็น ชนิด พิเศษ เด็ด กว่า มนุษย์ ต่ำ มนุษย์ ผู้ เป็น แต่ เด็ด ตัว
โลก ชนิด หนึ่ง ซึ่งมี วิญ ญาณ อย่าง สด กระจ กระจ ทั่ว
บาท ตาม ธรรม ดา

ธรรม จริยา เล่ม ๕

หนึ่ง อำนาจ ที่ ดำรงตน ได้ ปก ครองตน ได้ มีไชย
ชนะ แก่ ข้าศึก คือ ความ ^๕ชีวิต เป็น เกียรติ ยศ อัน
ประเสริฐ ท่าน นักปราชญ์ ^๕ผู้มีนามว่า ไช โดมอน ได้ กล่าวไว้ว่า
“ผู้ที่ รักษา จิตร์ ของ ตน เอง ได้ ประเสริฐกว่าผู้ที่ คับบ้าน
เมืองได้” ถ้อย คำนี้ ก็ตรงกับ ที่ มี ปราภฏอยู่ใน พระธรรมบทว่า
“คนผู้ชนะตัวเอง คนเดียว ดีกว่าคนชนะพล ตั้ง พันในสงคราม
ผู้ชนะตัวนั้นแหละ ได้ ชื่อว่าเป็นผู้ ชนะสงครามอย่าง สูง สุด”

คนใด คน หนึ่งผู้
เคียดฆ่า คน หนึ่ง ^๕คน
ไป ปาน บุรุษอื่น
เข็ญ ^๕ท่าน เย็น ยอ แล

ใจ อกรรจ์
หนัก แท้
ผจญ ^๕จิตร์ เอง มา
ว่า ผู้มีไชย

จาก โคลง โดกนิค

ความ ดำรงตน นี้ ถ้า ผู้ใดมี ความ รู้ อาจ ทราบ
ถึง ดี และ ถึง ชั่ว แล้ว ก็ ย่อม ประ พุติ ได้ โดย ง่าย ดาย
ในครั้งแรกที่ จะ ประ พุติ จะต้อง รับ ความ ตำ บาบบ้าง เพราะ
จะต้อง ผ่า ผ่าน ตน บัง คับ ตน ระวัง ความ ชั่ว ที่ มี อยู่ในตน
และ ห้าม กัน ยึด รั้ง ตน มิให้ หัน ไปสู่ ความ ชั่ว ที่ ความ

ความ สำ รว ม คน

๑๘

เดิน เลื้อย หรือ ความ มา หอง จะนำ มา แต่ ถ้าได้ สำ รว ม
ใจ ยก จิตร์ ให้เป่น หัว หน้า ตั้ง ถ่า ดัง ความ กิด
ความ วั ท้ง หลาย ให้เป่น กรรม การ ปรก ครอบ คน มีอำนาค
เต็ม ที่ แล้ว ไม่ช้าไม่ นาน ก็ จะได้รับ ความ เคย ชิน เข้า การ
สำ รว ม คน ก็ จะค่อย สดวก ไม่ ต้อง ผ่า ผ่าน เห็นยว วั งคน
มา เสีย จาก ความ ชั่ว มาก นก

ความ เคย ชิน นี้ เกิด ขึ้น จาก กิริยา ที่ กระ ทำ ช้า ๆ กัน
บ่อย ๆ เข้า ไม่ ว่า กระ ทำ หรือ ประ พุติ อะไร ๆ หมด
ที่ ยัง ไม่ เคย ประ พุติ ใน ครั้ง แรก คง จะ รู้ สึก ความ ต่ำ าก
ต้อง ฝืน ใจ ฝืน กาย ทำ แต่ ถ้า หาก ว่า ได้ อยู่ ส่ำ ั ฝืน ทำ คิด ต่อ
กัน ไป สัก สี่ ห้า ครั้ง ก็ จะ รู้ สึก เบา แรง ขึ้น เพราะ ความ
เคย ชิน ใน สิ่ง นั้น เกิด ขึ้น ใน คน เป่น ต้น ว่า เรา เคย
รับ ประ ทาน อาหาร เวลา ห้า โมง เข้า แล้ว ภาย หลัง จะ มา
เถื่อน เวลา เสีย รับ ประ ทาน แต่ สอง โมง เข้า ใน วัน
แรก เรา คง ได้ รู้ สึก ความ ขัด ข้อง คือ พอ ถึง สอง โมง เข้า เรา
ก็ ยัง ไม่ หิว แต่ ครั้น แข็ง ใจ รับ ประ ทาน เข้า ไป พอ ตก
ราว ๔ โมง เข้า ก็ ออก หิว อีก วัน ที่ สอง จะ ค่อย ยัง ชั่ว ขึ้น บ้าง
แต่ แม้ ว่า เรา แข็ง ใจ ฝืน ^{๓๐} เวลา รับ ประ ทาน แต่ ๒ โมง เข้า เสมอ

ไป ไม่ก็วันก็จะอยู่ตัว เพราะ ทั้งเคยเข้า นี้
 แหะ จึง แล เห็นได้ว่า ความเคยชินเกิดขึ้นได้เพราะ
 การกระทำซ้ำ ๆ กันติดต่อกันไป เมื่อความเคยชินเกิด
 ขึ้นแล้วก็จะนำไป ประพฤติ ดังนั้นเสมอ เช่นเราเคย
 นอนเวตา ๕ หุ่ เมื่อ ได้เวตา ๕ หุ่ เราก็ ออก ง่วง นอน
 ทุก คืน เรา เคย ดู หนังสือ เวตา เข้า มีด พอ ถึง
 เข้า มีด เราก็ ตื่นเอง ไม่ต้องให้ใคร ปลุก

ความเคยชินนี้ เป็นผู้อุปการะ ^{๓๗} ใหญ่ ของ ความ
 ประพฤติทั่วไป ถ้าเรา ประพฤติ ตัวของเรา ให้เคยใน สิ่ง
 ที่ดี ก็ จะ ดี แก่ ตัวเรา ถ้าหาก เราปล่อยให้ตัว เรา มี ความ
 เคยใน สิ่ง ชั่ว เราก็ จะได้รับ ความ ชั่ว เช่น สบผืน
 กิน เหล้า คืด หรือ พุด เท็จ เป็นต้น เพราะเหตุ นั้นนักปราชญ์
 ท่าน จึงกล่าวไว้ว่า “ความเคยชินนี้ ถ้าเป็น ผู้อุปการะความ
 ดีก็ ประตุพระ ^{๓๘} มาโปรด ถ้าเป็น ผู้อุปการะความชั่ว
 ก็ ประตุพระยามาร ^{๓๙} มา ผจญ ” กุฏ บุตรทั้ง หายจง
 แสง หา ความ เคยให้ เป็น พระมาโปรดตน และจงหลีกหนี
 ความเคย ที่ จะ เป็น พระ ยามารมา ผจญตนเกิด คือให้
 ประพฤติ ให้เคยใน สิ่งที่ดี แต่อย่าให้เคยในสิ่งชั่ว

ความล้ำ รวน คน

๓๓

ให้อุส่าห์ รังคน ตามวิธี ที่ได้ กล่าวมาข้าง ต้นแล้ว เสนอไป
ความ เคย จะ ได้ เกิด ขึ้น ภาย หลัง ก็ จะ ได้ สดวก ไม่ ต้อง
ออก แรง มาก นั้ก

บุคคล ผู้ใด ยิ่ง รัง คน มอบ ญาณา สัทธ ^{๒๐} ใน
การ ปก ครอบ คน ให้ แก่ จิตร กรรม การ ของ คน ได้ มาก ผู้ นั้น
ยิ่ง จะ เปน ผู้ มี ขรรณ จริยา ตี ขึ้น ผู้ นั้น จะ บัง คับ ความ
ปรารัก ณา ของ คน เอง ได้ และ จะ ผูก ความ ปรารัก ณา
ของ คน ไว้ ให้ ขึ้น อยู่ ใน อำนาจ ความ รู้ ผิด ชอบ คือ จิตร
กรรม การ ของ คน แม้ ผู้ใด กระทำ ดัง นี้ ไม่ ได้ ปลด อย
ให้ ความ ปรารัก ณา เปน ใหญ่ กว่า คน แล้ว คน จะ ต้อง
เปน ทาส แห่ง ความ ปรารัก ณา ของ คน เอง และ จะ ได้ รับ
ความ เดือด ร้อน ยิ่ง เสีย กว่า มี นาย เงิน ที่ ดู ร้าย เน้า ตำ ทอ เขียน
คี่ อยู่ ทุก วัน อีก ความ ปรารัก ณา นั้น เปน นาย อัน ร้าย
แรง นั้ก ถ้า ไม่ คอย ห้าม ปราบ กด ขี้ไว้ ปลด อย ให้
มี อำนาจ เปน เจ้า เรือน ขึ้น ได้ ก็ จะ ตั้ง มัว สุ่ม เปน ความ
โกลา โหลย นำ ทุก ข์ โกลมา ให้ ต่าง ๆ นั้ก ปราษณย์ ท่าน ได้
กล่าว ไว้ เปน คำ เตือน สติ มี อยู่ ดัง นี้

ความโงก เมื่อ เกิดขึ้น	ใน กระ มด ^{๒๓}
ให้ ^{๒๒} หนัก ^{๒๒} อับ ^{๒๓} คด ^{๒๔}	จิตร วัณ
โงก เปน เหตุ อุกศล ^{๒๕}	หลาย หิดาก
โงก ย่อม เปน มด ^{๒๖} ค้อน ^{๒๗}	เพิ่ม ^{๒๘} คง บาป ธรรม
รง ^{๒๗} รบ เหม มฤค ^{๒๘} ช้าง	ๆ ควร เชื่อเลย
ราม ราช ^{๒๙} ยัง หัน หวน	จิตร ใด ^{๓๐}
ภิม ^{๓๑} ภูต แห่ง ^{๓๒} กดยวน	ใจ พ่อ เรอฮา
ดู ^{๓๓} โงก ละ ^{๓๔} นาน ^{๓๕} ไว้	ตก ^{๓๖} เหมม มือ เข้ม

คัด จากหิโต ประเทศ ถดอน ถิตติ

ใน ที่ สุด นี้ จะ ชัก อุทา หารณ์ ของ ความ กต ชี ความ
ปรารถนา มา ให้ เห็น พอ เปน ดัง เปรียบ ด้วย

นัก เรียน ผู้ หนึ่ง กำลัง หนึ่ง ทำ เสร็จ ชอบ ช้อม อยู่ใน ชั้น
เวลา นั้น ครู ญะ ญะ ไป รับ แรก เสีย หา ได้ อยู่ กำกับ ชั้น ไม้ ชาย
ผู้ หนึ่ง จึง ถาม ว่า “ ใจ หย พรหม นี้ ใน คำ ราว เสร็จ ก็นี่ ทำ ไหม
จึง ไม่ พึง ฝัน ใด ? ไม่ มี ใคร แล เห็น คอ ก ” แต่ นัก เรียน
ผู้ หนึ่ง ตอบ ว่า “ ทำ ไหม จะ ไม่ มี ใคร เห็น ? ฉัน เอง นั้น แหะ
เป น คน เห็น ฉัน คง จะ ไม่ ปลด อย ให้ คัว ของ ฉัน กระ ทำ ความ
ชัว ญะ ช้อ ห้าม ของ ครู ดัง นั้น เป น แน ”

อธิบาย คำ

๒๕

ถ้อยคำ ของ นัก เรือน ที่ กล่าว นี้ ควร ชมนัก เมื่อ
โตขึ้น เด็ก คนนี้ คง จะ เป็น คน ดี ได้ คนหนึ่ง แท้ จะมี คำดัง
มาก อาจ สามารถรัง คน สำ รวณ คน และ ปก ครองบัง กับ
บัญชาคนได้ บรรดา ชาวเราจงจำไว้เป็น ตัว อย่าง เกิด
และจง อุดหนุน ฝึก คนสำรวม คนให้เหมือน เด็ก คน นี้

อธิบาย คำ ยาก

อนิจจัง^๑

ไม่เที่ยง

กิเลส^๒

เครื่อง เสร้า หมอง

พระพุทธเจ้าใน วาท^๓

คำ ตั้ง ตอนในพระพุทธศาสนา

ความ ตระ หัน^๔

เห็นแต่ แก่คน, ไม่ เห็น แก่ผู้อื่น,
ทอง, ไม่เผื่อแผ่.

ปราไชย^๕

พ่าย แพ้

เขต^๖

พวก ข้าราชการ ที่จับ มาได้

เจตสิก ขรรณ^๗

สิ่งที่ เกิดในใจ หรือเกิด ภัยใจ

จิตรกรรมกร^๘

กรรม การแปลว่า ผู้ที่ ประชุม กัน ทำ การ
สิ่ง หนึ่ง ร่วม กัน

จิตร กรรมกร หมายถึง ความว่า ความคิด

ชนิด ต่าง ๆ ของใจ (คือเจตสิกขรรณ).

ธรรมจริยา เล่ม ๕

เช่นความรู้, ความดำริห์, ความไต่สวน, ความรู้ จักผิดชอบ,
ความบังการ ฯลฯ มา รวมกันตั้งเป็น ประชุม สำหรับ
คิด การ ต่าง ๆ ที่ร่างกาย จะกระทำ ว่าถูกหรือผิด
ควรยอมให้ร่างกาย กระทำ หรือไม่

เด็ก^๒

ดั่ง อย่าง วิเศษ, ยอด

สัตว์โลก^{๓๐}

สิ่ง ที่มี วิญญาณ อยู่ใน โลก นี้ ทั้ง หมด
คือ คน และ สัตว์ ทั้ง สิ้น

จิตฺตฺหรือ จิตฺตฺ

๓๑ สัตว์ (ที่ใช้ คำ ว่า 'จิตฺตฺ' นั้น สำหรับ
เรียก เข้า คู่กับ คำว่า 'ทวิ ภาท')

ทวิ ภาท^{๓๒}

สอง เท่า

อนันต^{๓๓}

ไม่มี ที่ สุด

ผจญ^{๓๔}

ต่อสู้, รบ

เขียร^{๓๕}

นัก ปราชณฺ, ผู้

ผ^{๓๖}

ผา, ชน

ผู้ ปรการะ^{๓๗}

ผู้ ช่วย, ผู้ บำรุง

พระ^{๓๘}

คือ ผู้ ประเสริฐ

ในที่นี้ ถึง ถึง พระพุทธเจ้า

พระยา มาร^{๓๙}

พระยา ยักษ์,

ที่ คอย ห้าม หวง กัด กัน

อธิบาย คำ

๓๗

ไม่ให้ คนได้ดี

เช่น พระ ยามารที่คอย

ตาม ผจญพระพุทธรเจ้า เมื่อ ยังมี พระ ชนม์ อยู่

อาญาดี^{๒๒๐} ธานี^{๒๒๑} อำนาจ เด็ดขาดกระ มด^{๒๒๒} ดวงใจอนันต^{๒๒๓} ความ นิบ ภัยอุบค^{๒๒๔} เกิด ขึ้นดล^{๒๒๕} ถึงออกคัด^{๒๒๖} ความ ชั่วมด^{๒๒๗} ราก, ต้น เถา.รง^{๒๒๘} หรือ “รง” แปลว่า แต่ง, สร้าง, จำแต่ง.เหมมฤค^{๒๒๙} เนื้อ ทอง, กวาง ทองรามราช^{๒๓๐} พระราม ใน เรื่อง ราม เทียบโคต^{๒๓๑} ถ่มทองภิม^{๒๓๒} นาคตัว, คุ ร้าย, ยักษ์แพ่ง^{๒๓๓} พิศด^{๒๓๔} ถึง ที่, ดดดะ^{๒๓๕} ทงนาฏ^{๒๓๖} นาง

บทที่ ๔

กิจ ของ มนุษย์ ที่ จะ ต้อง กระทำ สำหรับ ตนเอง

ความ ศักดิ์ สจฺจวิธ

ความ ศักดิ์ เป็นธรรม อันประเสริฐที่สุด ที่มนุษย์
จะ ต้องมี ก่อนที่ จะทาง ทางไปสู่ ธรรม อื่น ๆ อันพึงส่งวน^๒
ท่าน นักปราชญ์เก่า ชื่อว่า เปเลโต ผู้มีนาม อยู่ไซส์^๓
ปรากฏ อยู่ใน ทวีปยุโรป กล่าว ถ้อยคำไว้ว่า ดังนี้ “ผู้ที่
แสวง หา ความ ศุข จงปฏิบัติ แต่ความ ศักดิ์ ให้คิด สันดาน
ของ ตน ถ้า ปฏิบัติได้ ดัง นั้นแล้ว จังจะ พ้น ห่วงทุกข์^๔
ถ้าปฏิบัติ ยังไม่ได้ ก็ ยัง จะ ดอย ค้าง อยู่” นี้ เป็น ความจริง
เพราะว่า ความ ศักดิ์ เป็น ของแท้ ในตนเอง ปราศจากราศี
ใน พระ ธรรมบทท่าน ก็ กล่าวไว้ว่า

“คำจริง เป็น วาจาไม่ตาย”

แต่ ความ เท็จเป็น ของ ผสม หากความบริสุทธิ์ มิได้
ความ ศักดิ์เป็น ของอยู่ใกล้ ที่ สุด จะ ต้องการ ในวินา ที่ใด ก็

ได้ ในวินาทีนั้น ไม่ต้อง พัก เทียบ เสาะ แสวง หา แต่
ความ เจริญ เป็น ของ ที่ หยิบยาก ผสมยาก เมื่อ หา ได้
มรดก ได้ แล้ว ยัง จะ ต้อง ประกอบกัน เข้า ให้ ได้ ปรุปรอย สม
เหตุ สมผล คำ เท็จ คำ เดียว, ที่ กล่าว เทียบเทียบ
ให้ คล้าย ความ จริง จะ ต้อง ใช้ คำ เท็จ อื่น ๆ มา ช่วย ชุบ
ย้อมอีก หลาย คำ

คน ที่ พูด ความ จริง ถือ เอา ตัว ธรรม เป็น ที่
ตั้ง ปราศ จาก ความ ครั่น คร้าม ต่าง ๆ จึง มี ความ สุข
แต่ คน ที่ พูด คำ เท็จ นั้น เปรียบ ประดุจ ยืน อยู่ บน ปลาย
หอก หรือ หลาว ต้อง ระวัง ตัว กัด ตัว เผลี่ยง พลาด อยู่ เสมอ
ตัวนี้ กว่า ตัว บิด ความ ใจ ให้ มืด มืด แต่ ความ รู้ สึก นี้ กลับ
ทำ ตนเอง ให้ ร่วง ไซ ความ สว่าง เป็น พิรุณ ปรากฏ แก่
ตา ผู้ อื่น, ศรี ปราชญ์ กล่าว ไว้ ใน คำ ฉันท อนุวัธ ว่า
“คว้นความบควร ความ ฤาจะมืดจะมีองคง?”

คือ เปรียบ ว่า สิ่งใด ที่ ไม่ ควร ทำ นั้น ถ้า ทำ เข้า แล้ว ก็
เหมือนหนึ่ง คว้น จะ ปกมืด ใจ ไม่ ได้ คง จะ พุ่ง ออก
มา ให้ เห็น แจ่ม อยู่ เสมอ

คนที่ปกปิด ความจริง ด้วยความเท็จ นั้น นักหมาย
ว่า ตน หลอก ดวงผู้อื่นให้หลง เชื่อ แต่แท้จริงตน กลับ
หลอก ดวงตนเอง เพราะความจริง นั้น คงจะปรากฏขึ้น
สักวันหนึ่ง คนจำพวกนี้ จึงได้ชื่อว่า อยู่ใน กองทุกข์

มิ ^๖ เราคิดโกรธ กัน	เคืองใคร ใครนา
จะพูด จะทำใด	เมื่อ นั้น
ถ้วน แต่ทุจริตไป	เป็นโทษ
ทุกข์ จะตาม บั้น คั้น	ชั่ว ดัน ส่งสาร

ปาน ถึง จักระ เค้า	ตาม รอย โค ฤา
โค จะ เดินไป กอย	หยุด ยั้ง
จักร เกวียน ย่อม จะ กอย	หมุนเคลื่อน ตามแฮ
โค หยุด จักก็ ตั้ง	แต่ ค่อย ตาม เสมอ

มิเรา มี จิตร์ แล้ว	ผ่องใส
จัก ประ กอบ การใด	ใหญ่ น้อย
ถ้วน แต่ สุจริตไป	บุญ เด็ด เหลือแถม
ผล คุ้ม จัก เคลื่อน คด้อย	คิด เค้า ตาม ต้นอง

ความ ด้อย สุจริต

๕๑

เปรียบ เมา ซึ่งคิด ค้อย	ตาม คน นั้นๆ
คราว นั้ง หรือ ยืน คด	ก่อน นั้น
คราว นอน อีก เดินหน	ไป แห่ง ไตนา
เมา ย่อม ตาม กระชั้น	ชิด แท้ ทัน เรา.

โคลงแปล คาทา ธรรม บท จาก รัชฎาภิเศก

ความ ด้อย นี้ จะหมาย แก่ วาจา ที่พูด จริง หรือ

การ รักษา วาจา ให้จริง อยู่เท่า นั้น หามิได้ ความด้อย

ต้อง ประ กอบ พร้อม ไป ด้วย กาย, วาจา, ใจ. เมื่อ

รักษา วาจา ให้จริง แล้ว ก็ต้อง รักษา กาย และ ใจ หรือ

สรุป เนื้อ ความ ก็คือ ต้อง รักษา ด้นดาน ให้จริง เปน

ด้อย สุจริต อยู่ เสมอ ด้วย จึง จะได้ ชื่อ ว่ามีด้อย ธรรม

อัน ประ เสริฐ บุคคล ที่ ตั้ง อยู่ใน ด้อย ธรรม เปน

ผู้ ประ เสริฐ มี คิริ มงคล แก่ คน และ เปน ที่นับ ถือ เชื้อ พัง

ของ ผู้อื่น จะ กอบ การ ตั้งใจ ที่ อาจ ดำ เริ่ได้ โดย เร็ว

ไม่ ชาติ ขวาง

แต่ บุคคล ที่ ไม่ ตั้ง อยู่ใน ด้อย ธรรม นั้น ย่อม เปน

ด้อย แก่ ผู้อื่น หาก ผู้ เชื้อ ถิ่น นับ หน้า มีได้ ถึง จะพูด

จริง บ้าง เขาก็ ไม่ เชื่อ และ ถึง จะ กระ ทำ ความ ชิด ครวง

เขาก็ คง คดาง แคดง เมื่อ บุคคลได้ กระทำตัวให้ ชื่น หมอง
 เป็น อสัณฺณ ธรรม เดีย แด้ว ยาก นึก ยาก หน้าที่จะทำ
 ให้ผู้อื่น ลง ความ เชื่อใน คน อีกได้ เพราะ อสัณฺณ ธรรม
 นั้นได้ เคย เป็น เจ้า เว้น เดีย แด้ว ถึง มาตราว่า จะละ ทัง
 เดีย ราก อัน ร้าย แรง นั้น ก็คง ยังไม่ หมด เหตุฉะนี้
 จึง เป็น หน้าที่ ของ ชาว เรา อีก อย่าง หนึ่ง ที่จะ ปลุก ผัง
 สัน ตานให้ ตั้ง อยู่ใน สัณฺณ ธรรม และ มี ความ ของ ใจไม่
 เชิด ขาม ที่จะ รักษา สัณฺณ ธรรมนี้ ถึง แม้ ว่า เรา จะ ต้อง
 รับ โทษ อัน สาคัก กัด

คำจริง ตั้ง เทียง แท้

กล่าว สัณฺณ ศัพท์ ระบุ

เมย พจน์ ขาว เด้า ถือ

ทำ สัณฺณ คน เชือกวาง

คำ เท็จ ๆ บ่อย ดัน

ปวงสัคคิ ทราบ จำ คัญ

รู้สัคคิ ละ เท็จ พถัน

ผล เท็จ ส่ง ผลให้

คน ถือ กัน แส

บอก อ้าง

ถม เด้า สัณฺณ แด

ชอบให้ คอว ธรรม

ถม หนัก เกิด แส

คู่ไม้

ผละ ถลับ จริง ๆ

พจน์ นั้น ยัง หนัก

จาก ธรรมญาณ ปี ๓๓๖

ใน นิทาน ชาตก มีเรื่อง ที่ แสดง ถึง การ รักษา ความ
สัตย์ ว่า ครั้งหนึ่ง พระโพธิสัตว์ ได้ เสวย พระชาติเป็นลูก
โค วัน หนึ่ง แม่โคช้อน ลูกไว้แล้ว ก็ไป เทียว
แสวงหาอาหารใน บ่า เณรไปพบ เสือโคร่ง ตัวหนึ่ง เสือ
นั้น กระโดด เข้ามา จะ กัด แม่โค กิน เป็น ภัตตาหาร แม่โค
จึงได้ ย้อน วอนขอ ชีวิตแก่ เสือ ด้วย วาจา อ่อนหวาน เสือ
ก็ไม่ ยอมให้ จะกินแม่โคนั้นให้ ได้ แม่โค จึง ว่า “ถ้า ท่าน
จะกิน ข้าพเจ้า จริง แล้ว ข้าพเจ้า ขอ ผัดพ้อ ให้ ข้าพเจ้า ได้
กลับไป ให้ บุตร กินนม เต็ม ก่อนแล้ว ข้า พเจ้า จะกลับ มา
ให้ ท่าน กิน ”

เสือนั้น ก็ ยอม ปล่อย แม่โค ให้ กลับไป ครั้น แม่โค
กลับไป ถึง ลูก จึง เรียก ลูกให้ มา กินนม แล้ว เล่า
เรื่อง ที่ได้ ไป พบกับ เสือ จนได้ ทำ สัญญา กับ เสือ ว่าไป
ให้ ลูก กิน นม แล้ว จะ กลับมา ให้ เสือกิน ให้ ลูก พัง และ
ได้ ตั้ง เตี้ย บุตร เสร็จ แล้ว แม่โค ก็ จะไป ให้ เสือกิน
แต่ ลูกโคมี ความ รักและ กตัญญู ต่อ มารดา จึงได้ ขออาสา
มารดาจะ ไป ให้ เสือกิน แต่มารดาไม่ยอมให้ ลูกไป คายแทน
ตน ตกถึง เมื่อ มารดาไป ลูก ก็ วิ่งตาม ไปด้วย ครั้น ไป

ถึงเสียแล้ว ถูกใจ จึงได้เข้าไปยั่วยวนขอชีวิตมารดาแก้เสีย
ยอมให้เสียกิน คนแทน มารดา เห็น แม่ใจ มี ความ สดก
กลับมากิน ตาม สัญญา และเห็น ถูกใจ มี ความกตัญญู
ต่อมารดา ก็มีความ สงสาร เลยไม่กิน ปล่อยให้ ไคแม่
ถูก รอด อันตรายไปโดย ความ สดก^{๓๖}

ใน พระราช พงสาว ดาร ก็ มี ปรา กฏ ว่า พระ
เจ้า อยู่ หัว พระ บรมโกษฐ (พระ บรม ราชาธิราชที่ ๙)
มีพระบรม ราชโอง การ รับ ตั้งถาม ประชา จัน เพ็ชว่า “อ้าย
หมื่นราช สิทธิ (กัน) บุตร ของ ท่าน กระ ทำ ดัง นี้ โทษมัน
จะ เปน ประ การใด?” ประชา จัน เพ็ช กราบ บังคมทูลว่า
“บุตร ข้าพระพุทธเจ้า กระ ทำ การ เปน ขบถดังนี้ โทษ ถึง
ตายเจ็ด ชั่ว โศคร ตาม บทพระ อัย การ ควร มี ควรแล้วแต่จะ
ทรง พระกรุณาโปรด” จึง รับ ตั้ง ถาม อีก ว่า “ประชา
จันเพ็ชจะขอโทษอ้าย หมื่นราชสิทธิหรือไม่เล่า?” ประชา
จันเพ็ชกราบ ทูลพระ กรุณาว่า “ผู้ กระทำ ผิดคตินิ ชอบแล้ว
ข้า พระ พุทธ เจ้าไม่ รับ พระ ราช ทาน ขอโทษเลย. ควร มี
ควร แล้ว แต่ จะ ทรง พระ กรุณาโปรด.” พระ เจ้า อยู่ หัว
จึงตรัส สมว่า ประชา จัน เพ็ชมีความสดก ซื่อมาก มีเสีย

ที่ ที่ เปน ผู้ใหญ่ แล้ว ก็ พระราช ทาน ชีวิต หมั่น ราชกิจ
ให้ แก่ ประชาชน เพ็ช.

ใน พงษาวดาร อังกฤษก็มี เรื่อง หนึ่งว่า นาย ทหาร
อังกฤษชื่อ ว่า บุต เซอร์, เมื่อควม คุม กองทัพ จะ ยกไป ช่วย
เวดถึงตอน, แม่ทัพใหญ่ของอังกฤษ ใน ปี คฤศต์ ศักราช ๑๘๓๕
นั้น ต้องเดิน บุก บ่า ฝ่า รก พด ทหาร อิดโรยกำลังมาก
ท่าน บุต เซอร์ จึง พด เอาใจ ทหาร ว่า “แข็งแรง เดิน เร็ว ๆ
เข้าเถิด เจ้า น้อง แก้ว ทั้ง หดาย ของ พี่ เข่น” แต่ ทหาร
พากัน ตอบว่า “ไปไม่ได้แล้ว ขอรบ ถึง อย่างไร ๆ ก็ไป
ไม่ไหว ด้วย อ่อน ถ่า ถึง เค็ม ที่” ท่าน บุต เซอร์ จึง
ตอบว่า “น้อง แก้ว พี่ เราต้องไปให้ได้ ถึง ยังไร ๆ
ก็ ต้องไปให้ได้ เจ้า จะ พด ว่าไปไม่ไหว แต่ ก็ เปน
กิจ ของ เราที่จะต้องไปให้ได้ และ ให้ทัน เวลาด้วย
เพราะพี่ได้สัญญาไว้ กับคุณพี่ เวดถึงตอน สัญญา, สัญญา,
น้อง แก้ว พี่ ทั้ง หดาย ได้ยินไหม? น้อง จะให้ พี่ ผิดสัญญา
เจียวหรือ?” กองทัพที่ แข็งใจเดินจนบรรลุ ถึงที่ทันเวลาตาม
สัญญา นี่เป็นอุทาหรณ์ อัน พังชนของ ความ ตัณห์ รักษา วาจา

งา ดำ หรือเหียน ห่อน	หัด คัน
คำ กล่าว ๓๒ ขัน ยืน	อย่าง นน
ทรชน ๓๓ กล่าว คำ ผน	คำ เล่า
หัว เค้ายาว ตัว สั้น	เดี๋ย ๓๔ ๕ ถน ทรชน

ส่วน ตัว เรา ๆ รักษา ความ ศักดิ์ นับ ถือ ความ
 ทรง เบนใหญ่ เราไม่ ถอน แก้ว แสดง คนให้ ตี เกิน ที่เปน
 จริง เพราะ การ ที่ ทำ ดัง นี้ เปน เท็จ และ เท็จ เปน
 ของ ชั่ว ควร ชัง ควร หลีก หนี ให้ ไกล ที่ สุด

เท็จ คือ ความ ขาด ความ โกง ผู้ใด ที่ กล่าวเท็จ
 ผู้ นั้น แสดง ความ ขาด ความ โกง ของ ตัวเอง. ก็ เมื่อ
 เรา รักษา ตัวเรา เช่น นี้ เรา จึง ควร จะ รักษา การของ
 เรา ทุก สิ่งให้ เปน เช่น เดียวกัน ก็อนับ ความตรง เปนที่
 คง ใน การ ทำ มาหากิน เลี้ยงชีพ ทั่วไป.

ความ ตรง นี้ ควร เปน กำถัง ของ พ่อ คำ แม่ คำ เท่ากับ
 ความ ของ อาจ เปน กำถัง ของ ทหาร, และ ความ เต็มใส่
 ศรัทธา เปน กำถัง ของ มรรคนายก ๓๕ พ่อคำ ที่ ชื่อตรง
 ขาย ของ ตาม ราคา จริง ไม่ ผ่าน ไม่ ย้อม ของ เดว
 ขาย เปน ของดี ๆ ๓ ๆ จะได้รับ ความ เชื่อถือจาก ผู้อื่น

ปรากฏ ชื่อ ชื่อ นาม และ ทั้ง จะได้รับ ผล ประโยชน์ ความ
 สดวกตายด้วย อนึ่งความลัทธิจะเป็นน้ำหล่อหัวใจให้ชุ่ม
 ขึ้น อยู่ เสมอ จะชัก นำ มา ซึ่ง ความขุสาเห ซึ่งเป็ เหตุ
 ให้ เกิดผลความ เจริญทางทำมาหากินของตัว จนตลอด ชีวิต

ท่านแบรอน คูบิน เมื่อได้ พิจารณา ได้ ส่วนหาเหตุ
 ผล ของ ความ เจริญแห่ง สิ้น ค้า ของประเทศอังกฤษ จึง แล
 เห็น ความ จริง ได้ ดังนี้ ว่า

“เรา จะ หา ผล ประโยชน์ ได้ ชั่ว สมัย ด้วย ความ
 โกง, ความ พ้อดอง, และ ความ กดขี่, แต่ เรา จะหาผล
 ประโยชน์ ได้ เป็น นึก แผ่นดินราบ เท้าชีวิต ด้วยความซื่อตรง.”

ประเทศ อังกฤษ กอบไป ด้วย ความ สมนิ บุญ มั่ง คั่ง
 มี สิ้น ค้า แผ่ ไป ทั่ว โลก ก็ เพราะ ผล แห่ง ความ ซื่อตรง
 ใน ทาง สิ้น ค้า สิ่งใด ที่ ขาย เป็ ชนิด ดี ก็ ทำ
 ประเด็น ^{๑๖} ดี จริง ๆ หาได้ ขุด ย้อนปดอนราคาขาย ของ
 เถวเปิน ของ ดีไม่ ฉะนั้น ประเทศ เรา ก็ มีโอกาส ที่จะ สร้าง
 สิ้น ค้าให้ บริบูรณ์ มั่ง คั่ง ขึ้นได้ ในทำนองเดียว กัน.

ความรู้ คู่เปรียบ ด้วย	กำลัง ภาย เหย
สุจริต คือ เกราะ มัง	ศาสร์ พอง
ปัญญา ประคอง ตั้ง	อาวุธ
กุ่ม สถิตี ต่าง ไถ่ห้ บัอง	อาจ แก้ว กตาง งดงาม
สุจริต รวม ยอด สั้น	ธรรมพมวง กต เหย
ห่อน ยัก อย่าง ยืน ยง	ยิ่ง พ้ำ
โดย กตาย น่าย โทษ คง	เจือ ทุก วิธ แะ
หยั่งสถิตีริ กัน กว่า	คู่ร้าย คง เห็น

พระราชนิพนธ์ รัชกาล บัคย บัน

ความ ศักดิ์สุจริตทั้ง	ใคร ทวาร
เป็น หลัก เป็น ประชาน	ที่ ตั้ง
จัก กอบ กิจ ธรรมพ การ	ยอม ศุภ สวัสดิ์ แะ
เป็น ประโยชน์ แก่ คนทั้ง	อื่น ผู้ ควร แสง

พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้า นังยาเชอ

เจ้าฟ้า กรม พระ จักร พรพติ พงษ์

ใจ ชื่อ ถ้อย ถ้อย มั่น
 ความ ถ้อย ช่วย ยุค หนุน
 ชื่อ ถ้อย ย่อม เปน บุญ
 โภย พิบัติ ช่วยได้

มี คุณ
 เมื่อไร
 ภาย ภาค หน้า เอย
 กตัม ร้าย กตายนั้

พระ นิพนธ์ พระเจ้าน้องยาเธอ

เจ้า พ้า กรมขุนนริศรานุวัติ วงษ์

อธิบาย คำยาก

ธรรม^๑
 พึง สงวน^๒
 อุไร^๓
 หวง ทุกข^๔

คุณ ความ ดี
 ควร เก็บไว้, ควร รักษาไว้
 ก้อง, โต้ง คัง
 กอง ทุกข์ (ในที่นี้เปรียบ ความ
 ทุกข์ ประดุจ ห้วง น้ำ ซึ่ง กว้าง
 ยาว ว่ายไม่ใคร่ จะ ถึงฝั่ง)

พิรุณ^๕

ความ ผิด, กิรยา ที่ แสดงให้ผู้อื่น
 จับ เงื่อน เท็จได้ (พิรุณนี้ มัก เกิด จาก
 ความประหม่า ดตก ดท้าน.)

ณิ^๖

ณั, ถ้า

โพบุญ^๗ เต็ม เบี่ยม (ในที่นี้ แปลว่า
เต็ม ด้วย สุจริต)

สรุป^๘ รวบรวม
อสังคย^๙ อรรณ^{๑๐} ไม่จริง, ไม่ ตี ('อะ' สำหรับ เต็ม
ข้างหน้าคำให้ปนปฏิเสธว่า 'ไม่')

หมัน^{๑๐} ไม่มี ลูก, ไม่มี ผล. (ในที่นี้
หมาย ความ ว่า พดไม่มีจริงจน
คนอื่นเชื่อไม่ได้)

สัตว์ดี^{๑๑} หรือ สัตว์ดี^{๑๒} ความ ศุข, ความ เจริญ
ดำรง^{๑๒} คนดี, คนที่ ทำ ประโยชน์ดี
ให้ ดำ เจริญ

ทรชน^{๑๓} คน ชั่ว, คน ถ้อย
เล่ห์^{๑๔} กตอุบาย, (ในที่นี้ แปลว่าเหมือน)

มรรคนายก^{๑๕} มรรค แปลว่า 'ทาง'
นายก แปลว่า 'ผู้นำ'

มรรคนายก แปลว่า 'ผู้
นำ ทาง'
(ในที่นี้ แปลว่า

ประณิ ^{๓๖}

ดำคร ^{๓๗} พอง

พิบ ^{๓๘}

ผู้นำทางใน (ศาสนา)

ล้วน ที่ ต. เดียด ต. บรรจง,
อย่าง ต.

อาว ^{๓๙} ที่ จะ มา ถูก

ฉิบ หาย

บทที่ ๕

กิจ ของ มนุษย์ ที่ จะ ต้อง กระ ทำ สำหรับ ตนเอง

ความ ถ่อม กาย

หรือความรู้จัก ประมาณ กาย

“อย่ายก ตน ขึ้น ท่าน”

เป็น สุภา มิต โบริณ

ชาวเรา ก็ ย่อม ทราบ และ ใช้ ปรา ใดย กัน อยู่ เสมอ มิ ได้ ขาด
จน ฤทธิ อำนาจ ของ คำเหล่านี้ จะ เสื่อมสูญ ไป เสี้ยม สั้น ด้วย
ความ ชิน. เมื่อ ดำ เนียง ของ สุภา มิต นี้ มาสู่ ผู้ที่ “โง่

ประ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

บาง คน ก็ ไม่ ได้ มี ความ รู้ สึก วัชร ๓ มาก กว่า
เมื่อ ได้ ยิน คำ เต็ก ร้อง ว่า “ ดัก ส้าว เขย มนาว โดง เคง ขุนนาง
มา เอง ว่า จะ เล่น สัก ส้าว ”

มนุษย์เรามัก ดู ผู้อื่น ด้วยตา หน้า ตู คน เอง ด้วย
 ตาหลัง ความ ผิด ของผู้อื่น นั้น เห็น ปรากฏแก่ ตาได้ ง่าย
 แต่ความ ผิด ของคน เองเห็นได้ โดยยาก เมื่อ เปน ดัง นั้นแล้ว
 จึง ทำให้สำคัญ คน ว่าไม่ ผิด เท่า ผู้อื่น จึงทวง " คนว่า
 คนดี กว่า ท่าน และ จึง ยก คน ขึ้น ข่ม ท่าน บางคนยัง
 หาได้ เห็น ความ ผิด ของ ท่านไม่ แต่เพียง เห็นท่านเดิน ๆ
 ความทวงในคำว ก็ พาให้ ยกคนประมาณคน จน เคย คำของ คน
 เลี้ย แล้ว ความ ขัว ขึ้น นี้ไม่ใช่ ขึ้นไกลเลย ก็

ทวาริต (VICE) ที่เรียกว่า เสาเถียงยั้ง (ความโอ้อวด) นั้นเอง

โทษ ท่าน ผู้อื่น เพียง	เมตตงา
ปอง ตี ฉิน นินทา	หอน เว้น
โทษคน เท่า ภูผา	หนัก ยิ่ง
บ้อง บัด คัด ช้อน เร้น	เรื่อง ร้าย หาย ตูญ
คน ขัว บ่อม ชู เสด	โทษ ผู้อื่น เปน ประมาณ
เมตตงาว่า ประจวน	ประเจิดให้ เปนใหญ่หลวง
โทษคน เท่า ช้าง สาร	บีด ช้อนไว้แต่ในทรวง
คัง เค้า ช้อน เท่า หนอง	คีรีชะไว้ ใน กระ คอง

จาก โถกนิคิ์ สุภาษิตไทย

อย่า อวด อย่า โอ้อ้อ ช้าง เอง คี
 คี ชั่ว ตัวจริง มี เหมาร แจ้ง
 อวด มากหลาก คี หั้น ชั่ว เน่า เน่า แล
 โอ้อ้อ ปาก หาก พจน์ แท้ง เปด้า ถ้อย ถอย ผด
 โกลด วรวิญญานปี ๓๓๖ ;

ธรรมเจริญพวกเพื่อนไท ส่วนตัว เอง อย่าให้
 ยก ขึ้น เขยชม

วรวิญญาน ปี ๓๓๕

ถ้าเถย ยิง นี้ เปนความ ชั่ว ที่ พาให้ คนต่ำ เพราะ
 เมื่อบุคคล อวดตน หรือกล่าว ถึง แต่ ตน มาก เกินไป ที่ จะ
 ทำให้ ปรากฏ แก่ ผู้ อื่น ว่าตนนิยม ตน เปน พันธัว บุคคล
 ผู้นั้น ย่อมเปน เครื่อง ชน ดำ สำหรับ ผู้ อื่น แยม ธรรม ถิ่น ชาว
 เราควร จะ กระ ทำ ตนและกระ ทำกิจริยา กายให้ สุภาพอ่อนน้อม
 ไม่ กระ ต้าง กระ เคื่อง และ ประ มาณ คำ ของ ตน แต่
 น้อย ๆ จง ดูเยี่ยง รวงข้าว “รวง ที่มี เม็ด ค ดั่ง และ เต็ม
 ที่ สุด ย่อม ห้อย คำ ลง มา โถง ฟัน พสุธา ที่ สุด”
 เมื่อเราได้รับ ความ ธรรม เจริญ จาก ผู้ ไต เราก็ควร รับ ความ

ธรรมเจริญขึ้นด้วยยินดีภายใน นี่และคือความ ถ่อมกาย
ความ ถ่อม กาย เป็น สง่า, เป็น เครื่อง เชิดชู ความ ดี ให้
เด่น ขึ้น ประดุจ เรือ น ทอง หนัก เพ็ชร ให้ รุ่ง ปราย กระ จ้าง
หรือ ประดุจ กล้วย ไม้ ชาย คุรุ ย อัน วิจิตร เป็น เครื่อง ประ คับ ของ
ถิ่น น้ํา ที่ อย่าง ดี.

คน โดด เซตา มัก กอบ ด้วย ความ โอ่ ชวด จะ รู้
วิชา นน สัก นิด วิชา นน สัก หน่อย ก็ กำ เริบ เหม่ หิ้น ชวด ช้าง คน
ให้ มุ ชน เห็น ถาย ค้าง ๆ แต่ คน ที่ มี ความ รู้ จริง มัก ถ่อม
กาย และ คิด ถึง ชนาคค มาก กว่า อคค คือ คิด
ถึง สิ่ง ที่ ยัง ไม่ รู้ มาก กว่า สิ่ง ที่ รู้ แล้ว

อัน ความ รู้ ใน โลกย์ นี้ มี มาก นั้ก หา ที่ สิ้น สุด
มิ ได้ ใคร เลย จะ ทราบ ว่า วิชา ใน โลกย์ นี้ ยังมี อีก กี่ มาก
น้อย ที่ มนุษย์ เรา ยัง ไม่ รู้ และ ยัง ไม่ ได้ เร็ว น ?
และ ใคร เลย จะ ชาติ ว่า สิ่ง ที่ มนุษย์ รู้ แล้ว เป็น เศษ หนึ่ง
ส่วน ร้อย หรือ เศษ หนึ่ง ส่วน แสน หรือ ส่วน โทณ หรือ
ส่วน อะไร ไร ก็ ว่า ได้ ของ วิชา ทั้ง หมด ใน โลกย์ ? แพทย์
คำ ศรั ของ เรา บอก ธรรม พุคณ ยา แค เพียง นี้ แต่ ก็ เรา จะ
ทราบ ได้ หรือ ว่า จะ ยังมี ธรรม พุคณ ยา อะไร อีก ที่ เรา ยัง ไม่

รู้จัก ที่ยังไม่ได้รวบรวมเข้าไว้ในแพทย์ศาสตร์? มนุษย์
เราได้มีความ อุดาหะ กัน คว่า หากำ ถึง ของไฟฟ้า ใช้
ทำการ แทน แรงคนได้ถึงเพียงนี้ (เช่น รถไฟ เป็น คัน
เดินไปได้ด้วย กำ ถึงไฟฟ้า) แต่ถึง กระนั้น เรา ยัง เชื่อกัน
อยู่ เสมอว่า ไฟฟ้า ยัง จะ ทำ การได้มาก กว่านี้ อีกมาก
และ ท่าน นัก ปราชญ์ ใน ทางไฟฟ้า ก็ ยัง ทดลอง สืบเสาะกัน คว่า
กัน อยู่ เสมอ มิได้ ขาด เหตุ ฉะนั้น คน ที่ มี ความ รู้ ยิ่งมาก
ขึ้นไป จึง ยิ่ง มีความ รู้ ดีกว่า คง มี สิ่ง ที่ คน ยัง ไม่รู้
มากขึ้น จึง มี ความ เจียม คน และ ถ่อม คน ด้ ฤทธิ
อังกฤษ กล่าว ไว้ว่า

“ความ รู้ ยิ่ง มาก ยิ่งสอนให้ มนุษย์ รู้ ดีว่า ความ
รู้ ของ คน ยิ่ง น้อย
ชาว เรือ ที่ เคย ขึ้น ต้อง อยู่ แต่ใน แม่ น้ำ ก็ หา
ไม่ ว่า มหาสมุทร จะ ดี กว่า เพียงไร, คำ โคลง และ คำ ฉันท์ ใน
โลกนี้ ที่ คิด มา ไว้ ต่อ ไป นี้ แสดง อุทา หรณ ชัย นี้
แจ่ม แจ่ม ดี นัก

รู้ว่าน้อยว่า มาก รู้
 กต กบ เกิด อยู่ ใน
 ไป เห็น เขตไกล
 รม ว่า น้ำ บ่อ น้อย

ผู้ใดได้เรียน น้อย
 มานะ ต่ำถึ มี

คุจกบ อัน ศักดิ์น้อย
 ว่า น้ำ รอย ต้น ทราย

นาคี มี พิศม์เพียง
 เตียบ บ่อ ท่าเคไช

พิศม์น้อย หยิ่ง โยไธ

ชู แต่หาง เอง อ้า

เวียงใจ

บ่อ จ้อย

กตาง สมุท

มาก ถ้ำรก เหลือ

ย่อม รู้ น้อย ไม่ ชอบ ที่
 ว่า รู้ มาก กว่า ทั้ง หดาย

ไม่ เคย เห็น สมุท หมาย

มาก อยู่ แล้ว เป็น เหลือ ใจ.

สรีโย

แซม ข้ำ

แมลง บ่อง

อวด อ่าง ฤทธิ

ฉันใดก็ ตี คน ที่ มี ความ รู้ เช่น เบ็ด (คือ รู้ สิ่ง
 นั้น นิด สิ่ง นี้ หน่อย) จึง กอบ ด้วย ความ เติม หิ้น กำเริบ

ทวง ภาย เหตุ ฉะนั้น ชาว เรา ทั้ง หญิง และ ชาย ผู้ที่

ยังมี อายุ อยู่ ใน ระหว่าง เด่า เรียน จึง ควร ระวัง ให้

จง หนัก ที่ จะ ให้ มี ใจ ถ่อม ลง เท่า ส่วน กับ ที่มี วิชา สูง

ขึ้น ถ้า มี ฉะนั้น น้ำ หนัก ก็ จะ เอียง ไปข้าง หนึ่ง จะ เป็น

ทั้ง คำ ที่ เขา ว่ากัน ว่า “หย่อน บาท หรือเตยบาท” และ
จะเปน ไอ กาศให้ผู้อื่น หัว เวาะเยาะ เถ่น

บาง คน มัก นิยมใน การ พัว ดวงผู้อื่น ที่ คนเชื่อ ว่า จะ
ไม่รู้ เท่า ทุนด้วย วาจาเท็จ ต่าง ๆ เพื่อให้เขา นับ ถือตน
นี้ เปน ความ โศก แท้ เพราะ ค่อยไป ภาย หน้า เขา คง จะ จับ ปด
ได้ ตัก ครั้ง หนึ่ง แล้ว ตน จะได้รับ ความ ละอาย และ จะ
เสียตาย วาจา ที่ ได้ ถิ่น ออก ไป เปน เท็จ ดัง นั้น ส่วน
เขาก็ จะ ขาด ความ เชื่อในตน และ จะไม่ นับ ถือตน ยิ่ง
เสีย กว่า ถ้า ตน จะ พุด แต่โดย จริง และ ตำราภาพ
ตน ว่า ไร่ อื่น จะ ชัก อุทาหรณ์ ของ ความ โศก อัน นั้นมา
ไว้ ให้เห็น เปน ตัว อย่าง

ชาย หนึ่ง ผู้ หนึ่ง ผู้ยัง คึกษาวิชา การ อยู่ใน
วิทยา ดัย อ็อกสฟอด ใน เมือง อังกฤษ วัน หนึ่ง ไป เทียว
บ้าน นอก กับ หญิง เพื่อน ๆ หลาย คน เมื่อ กำ ถึง นั้น
อยู่ใน รด จึง พุด จาเสว สรวต กับ หญิง เหล่า นั้น เปน ที่ รื่น เริง
แล้ว ยกสุภาณิต กิริก (กิริก เปน ภาษาโบราณ คล้าย

ดังสักฤกษ์) ขึ้นมากล่าวเพื่อจะขอตรวจความรู้ และบอกว่า มี
 แจ้ง อยู่ในหนังสือชื่อตอบโฟคลุส (SOPHOCLES) ท่าน
 ศาสตรา (PROFESSOR โปรเฟสเซอร์) ผู้เฒ่าคนหนึ่ง
 เปนผู้โดยงานไปในรถนั้นด้วย เมื่อได้ขึ้นถึงนั้น ท่าน
 จึงกล่าววาทาว่า “พ่อจ๋า, พ่อกล่าวดูภาษิตเมื่ออีกไฟเราจะนัก
 แต่ประทานโทษเถะ ฉันจำไม่ได้เลยแหละว่า มีอยู่ตรง
 ไหน” ชายหนุ่มจึงตอบว่า “มีสิคะ มีอยู่ในหนังสือ
 ตอบโฟคลุส แต่ท่านได้เวียนมานานแล้ว ท่านจะลืมเสีย
 คอกกระมัง” ท่านโปรเฟสเซอร์ก็เอามือล้วงหนังสือ
 ตอบโฟคลุสเล่มเล็กออกมาจากกระเป๋า แล้วยื่นส่ง
 ให้ชายหนุ่มนั้น และพูดว่า “อย่าว่ากระไรเลย พ่อคุณ
 พ่อช่วยไปหาดูให้ฉันดูที่เกิตว่า อยู่ตรงหน้าไหน” ชาย
 หนุ่มก็พลิกหนังสือไปมา แล้วสักครู่หนึ่งก็พูดว่า
 “ฉันพบผิดไปเสียแล้ว เห็นจะอยู่ในหนังสือยุริบคิดส์
 (EURIPIDES) เปนแน่” ท่านผู้เฒ่าก็เอามือล้วงลง
 ไปในกระเป๋าอีก แล้วควักเอายุริบคิดส์เล่มเล็กขึ้นมา
 ส่งให้ชายหนุ่ม และอ่านวอนด้วยข้อหวานว่า “พ่อช่วย
 ไปหาดูอีก ครังนี้หนึ่งสิว่า อยู่ตรงไหน ฉันอยากจะทำบะ

ได้จำไว้กต่างเด่นม้าง.” ชายหนุ่มก็พลิก ๆ ตูแต่หาพบไม่.
 ตีหน้าก็ส่งต เหงื่อไหลไทรยสหน้าผาก และเมื่อได้ขึ้น
 หญิงเพื่อนหัวเราะคิก ๆ อยู่ข้าง ๆ ก็ให้มีความ ละอาย
 ใจ เป็น ที่ ส่ง ภาย หลัง จึง พุด แก่ หน้า ว่า “ฉัน พุด
 เตอะเทอะเสียแล้ว เพราะลืมไป ความ จำ ของ ฉัน อยู่ข้าง
 จะ เต็ม ที่ แต่ ที่ นี้ นึก ได้ แน่ ละ ว่า อยู่ ใน หนังสือ เฮสซิดัส
 (AESCHYLUS)” ท่านผู้เฒ่า ก็ เฝื่อน มี หนังสือ เฮสซิดัส
 ฉบับ เล็ก มา ด้วย จึง เชื้อม มือ ลง ไป ใน กระเป๋า จะ ดึง
 เอา ขึ้น มา แต่ ชายหนุ่ม มี ตี หน้า แดง ออก ร้อน ตี ดัง
 ไฟ สบ นิ่ง อยู่ ต่อ ไป อีก ไม่ ได้ จึง บอก ให้ รก หยุด แล้ว
 ร้อง ว่า “จะ ลง อยู่ ใน ได้ แล้ว มี คน หัว เขา ห้อง ส้ม
 บอกลีเลียน (BODLEIAN คือ ห่วงส้มใหญ่ดำ สำหรับ
 วิทยาลัยออกัสฟอก มี หนังสือโบราณอย่าง สำคัญ ๆ มาก)
 มาใน กระ เป้า ห้าง ห้อง” ว่า แล้ว ก็ พา เพื่อน ลง จาก รถ ไป.
 นี่แหละ ชาวเรา จง จำ ไว้ เป็น เครื่อง เตือนใจ เกิด จง ชย้า
 ได้ ประมาณ ภาย, อวด ยศ ศักดิ์, อวด คุณ วุฒิ, ^{๓๗} อวด
 ความ สามารถ ๆ ใด ๆ ให้ เกิน ตน เพราะ คง จะ มี ผู้ รู้ เท่า
 และ จะ ได้ รับ ความ ละอาย เป็น สำหัก ดัง อุทาหรณ์ ข้าง บน นี

อุปถ ^{๓๗} บอก ถัก ^{๓๗} ขึ้น	วารี
โศก ฌตาดจับ วาที่ ^{๓๗}	ตอบโต้
จิตร ครง กค ร้าย ตี	ดู ยาก นักรบ
คนที่ปาก โวโฮ	มัก พตัง พตัน เข็ญ
เรียน ฐู๋ แม้น ฐู๋ ถ้อง	ถึงจริง
อย่า ยก ยอ คน ชิง	อด อ้าง
อย่า เมา อย่า ส่ง สิ่ง	เย็บ ^{๒๐} ใหญ่
ถึง บ่อ ไร่ ถ่อม ข้าง	โง่ไว้ใจ เย็น

จากปกิระณำพจนานรณ

พระยาศรีสุนทรโวหาร(น้อย) ผู้แต่ง

เริ่ม การ ครอบ ตรึงไว้	ในใจ
การ จะ ถู จังไซ	ข้าว แจ้ง
เคื่อ ดอก ออก ห่อน ^{๒๓} ใคร	เห็น ดอก
ผลผลิต ^{๒๒} คิด แฉ้วแผ้ว ^{๒๓}	แพร่ให้คน เห็น
	จากโคลง โดกนิตี

อธิบายคำยาก

คำ ผัก ^๓	กระทบ, ถูก ต້อง.
โศกประสาธ ^๒	เดิน ฐู๋ ถัก ของ หู, แก้ว หู.

อธิบายคำ

๖๑

ทง ^๓

ถือดี

หตาก ^๔

ประหลาด, ต่าง ๆ, โหด.

เนา ^๕

อยู่.

แท้ง ^๖

เสีย

แย้ม ^๗ ด้รวด

ยิ้ม, หัวเราะ

พตุธา ^๘

แผ่นดิน,

อนาคค ^๙

เวตา ภายหน้า.

อดิต ^{๑๐}

เวตาที่ล่วงไปแล้ว

แพทย ^{๑๑} คำศคร ^{๑๒}

คำกริ หรือ คำรา ของ หมอ

กค ^{๑๓}

ใน ที่นี้ แปลว่า 'เช่น'

จ้อย ^{๑๔}

เล็ก, นิด.

งมท ^{๑๕}

เทด.

เดโช ^{๑๖}

เดช, อำนาจ

ธาระภาพ ^{๑๗}

รับโดยดี,

คุณวุฒิ ^{๑๘}

วิชาที่เจริญ อยู่ในคน, คือวิชาที่คนรู้ดี

อบต ^{๑๙}

บัว

วาท ^{๒๐}

ถ้อยคำ, พจน์, คำที่กล่าว.

เยย ^{๒๑}

ทำ, บาง ที่แปลว่า 'ทำไม'

ห่อน ๒๓

ผดึก ๒๒

แผ้ว ๒๓

เช่นในประโยคว่า “เขี่ยไม่ไป?”

ไม่, ไม่, บ่อ

ออก ผด.

แย้ม ความ, ไซความ, อีกโนยหนึ่งว่า

‘แยก ทาง’ เช่นใน ประโยค ว่า

‘หน ทาง สอง แพร่ง’ (แพร่งควร

ใช้ตัว ‘พ’ แต่ในที่นี้ไคลง ต้อง

การไม้ โท, คำที่เปลี่ยน เอกโทให้

ถูก ตาม ความ ต้อง การ ของ ไคลง นี้

เรียกว่า ‘เอกโทษ’ ‘โทโทษ’)

บทที่ ๖

กิจ ที่ มนุษย์ จะ ต้อง กระ ทำ สำหรับ ตน เอง

ต้นไคษ

จินตกรรม อังกฤษ หนึ่ง ชื่อ แอดิซัน กล่าว ว่า “ไคสถิ
ที่ สำหรับรักษาชีพให้ เป็น สุข ใน โลก นี้ เป็น ของ ถับ แต่จะ
เป็น ของ หา ยาก หา มิ ได้ มี อยู่ ตาม ภาย ทั่วไป แต่บุคคล

หา แต่เห็นไม่ เพราะเป็นเส้น ผมนับ ภูเขา, โอ สักขาน
นี่ คือ สันโดษ นั่นเอง

ถ้อยคำที่ ท่านผู้ นี้ กล่าวเป็น ความจริงแท้ เพราะ
เรา เห็นได้ ว่า ถ้า บุคคล ผู้ใด ถือ สันโดษ ไม่โลกทรพย์
สมบัติอื่น คนไม่ ควรได้ แล้ว บุคคลผู้ นั้นก็ เป็นผู้ที่จะได้
รับ ความสุข อันใหญ่ ยิ่ง หา ที่เปรียบ มิได้ ถึงแม้ว่า
สันโดษจะไม่ นำ มา ซึ่งทรัพย์ ก็ดี แต่ ก็ คง นำ มาซึ่ง ความ
ห้าม กัน ความโลภ อยากได้ ทรัพย์ สมบัติเหล่านั้น นี่คือ ตัว
ความ สุขเอง เพราะ ถ้า หมด ความโลภ ทุนทุราย แล้ว
ก็ หมด ความทุกข์

สันโดษ ทำให้ บุคคลขาด จาก ความเศร้า จิตร์น้อยใจ
ใน รูปธรรมนาม ธรรม ของ คน ยากก็ มีความพอใจ
ใน การ เติง ชีพ ของ คน เท่า กับ เสรี ชู้ เท่า กับ พระ มหา
กระษัตริย์ คนปร้าง ชีวก็ พอใจใน รูปสมบัติของคน
เท่ากับ คน ที่ มี รูปโฉม โอ้อ้อ นอกจากนี้ สันโดษ ยังเป็น
เครื่อง ย่อม กาย, วาจา, ใจ ของ บุคคลให้ แรม ช้อย ชุ่ม ชื่น
เป็น สามีภัก ร์ค อัน ประเสริฐ กับ ที่ ผู้ ที่ คน จะไป คบ หา ด้วย
สันโดษ มี ประเภท ต่าง กัน เป็น สอง อย่าง คือ

ที่ดี และ ที่ชั่ว

ถ้า เรา เห็น ว่า มีโอกาส ที่ จะ แก้ไข หรือ
 กระทำการ สิ่ง หนึ่ง สิ่งใด หรือ คน เอง ก็ ดี ให้ พิเศษ ขึ้น
 ได้ แต่ ละ เดช เลี้ย หา ทำ ไม่ นี่ คือ สัน โทษ ที่ ผิด ที่ ชั่ว,
 นับว่า เป็น ทุจริต, เป็น ความ ตระหนี่ ใน คน เอง ,
 และ เป็น ความ เกียจ คร้าน บุคคล ที่ ดี จะ ไม่ ประพฤติ โดย
 แต่ สัน โทษ ที่ ดี ที่ ประ เสริฐ จริง นั้น หา กระทำ ให้
 ละเลย สิ่ง ที่ ควร ทำ , หรือ ห้าม กัน ความ น่ารำคาญ ใน การ
 ที่ จะ กระทำ คน ให้ ดี ขึ้น ประ เสริฐ ขึ้น ไม่ เป็น แต่ สอน ให้
 รู้จัก ประ มาณ คน พอใจ ใน การ ของ คน ที่ เป็น อยู่
 และ เป็น เครื่อง หล่อ น้าใจ ให้ ความ อุดหนุน ต่อ ผู้
 อกุศล ต่าง ๆ ที่ คน จะ ต้อง รับ ไว้ โดย คลอง ยุติธรรม

จง ดู เยี่ยง ชุน แฉน เมื่อ ต้อง ถูก โทษ จำคุก จะ หนัก
 หนัก ได้ เครื่อง พินณา ก็ เด็ดขาด ได้ ด้วย หลุด หมด จะ
 ต้อง หนี หายตัว ไปไหน ๆ มิ ให้ มี ใคร เห็น ก็ อาจ ดำรง ทำ
 ได้ แต่ ความ ศักดิ์ ชื่อ คอ แผ่นดิน ยัง เป็น อารมณ์ อยู่
 จัง จู๋ ทน ทุก ขั้ว รับ ราช ทัณฑ์ ด้วย ความ ชื่นตา เอา ความ

พอ ใจ ใน ทุกๆ ว่า อภิสถ บรรดา^{๓๐} มา ตด เข้า เปน น้ำ เตี้ย
ห่อ อารมณ์ ไป จน กว่า พระ พัน ๖๔ จะ ได้ ไปรด ให้
พัน โทษ ซึ่ง เปน กาล นาน กว่า สิบปี.

สัน โดษ ที่ กล่าว ใน ขรรณ จริยา นี้ ก็ คือ สัน โดษ ที่ ต่
ที่ ประเสริฐจริง ดัง ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว ใน ตอน หลัง อัน
สัน โดษ ที่ ขั้ว ที่ ตัด นั้น จะ เรียก ว่า เปน ส่วน หึ่ง ส่วน ไค
ของ สันโดษ อัน เปน ขรรณ จริยา ไม่ได้ เลย เปน อันขาด
ได้ ยก ขึ้น มาก แล้ว ไว้ ก็ เพื่อ จะ ได้ ชี้ ให้ เห็น เปน อุทาหรณ์ สำหรับ
คน ใจ เบา เท่า นั้น

สัน โดษ เปน สมบัติ อัน ประเสริฐ ที่ จะ นำ มา ซึ่ง
ความสุข แต่ ความ โดด ตื่น รน กระวน กระวาย นั้น
เปน มหันตทุกข์^{๓๑} และ ถ้า ประ พุติ บ่อย ๆ มัก จะ เคย
ซึ่ม เปน นิธย ได้ โดย ง่าย มหา กระ สัตริย์ ใหญ่ ใน กาล
โบราณ องค์ หนึ่ง มี พระ นาม ว่า อเล็ก ซาน เดอร์ เมื่อ ได้
ปราบปราม เทศา น้อย ใหญ่ โด่ง เคียง ทั้ง ปวง รามคาบ ให้ อยู่ ใน ขอบ
อันธเดมา^{๓๒} ของ พระ องค์ หมด แล้ว พระ องค์ จึง ทรง
พระ กวร แต่ง^{๓๓} เพราะ เสีย พระ โไทย ว่า หา มี นา ๆ^{๓๔}
ประเทศ สำหรับ ที่ พระ องค์ จะ ปราบปราม อีก ไม่ นี้ เปน ด้วย

ไม่ถือสันโดษ

ที่ไหนมา ?

บาง ที่ จะ ยัง มี ความ สุข ยิ่ง เสีย กว่า พระมหา ธรรมจริยาเด็ก

ชาน เฮอร์

โลก อีก

ที่ มี พระ ราชา อาณา เขตต์ แผ่ไพศาล ๑๕ ใน

บุคคล ที่ ยัง อยู่ใน ปณณวีย์ ๑๖

ผู้ ยัง ไม่มี วิชา ความ

รู้ หรือ ความ สามารถ พอ

มัก จะ มี ใจ ร้อน ร้อน ขวนขวาย

หาโอกาส ทำ การ งาน ต่าง ๆ และออกจาก สถานที่ ที่ เด่า

เวียน เสีย

ตัด ให้ ความ รู้ ชาติ ต้วน อยู่ แต่ เพียง นั้น เอง

ความ เข้าใจ ผิด ใน ข้อ นี้ หาใช่ อื่น ไก่ ไม่ เคย คือ “ซึ่ง ตุก

ก่อน ห้าม” ซึ่ง เป็น ภาสิต โปราณ ท่าน กล่าวไว้ การ

ที่ ซึ่ง ตุก ก่อน ห้าม นี้ ย่อม เป็น โภย แก่ ตน เพราะ เป็นการ

คิด ทอน ความ เจริญ ของ ตน ใน ภาย หน้า ให้ ลด ถอย น้อย ลง

บุคคล ที่ ออก เสีย จาก โรง เวียน แค อายุ สิบ สี่ สิบ ห้า ปี

ไป ทำ การ ถึง คง ต้อง ตั้ง ต้น ตั้ง แต่ ขึ้น เสมียน ขึ้น ไป จะ กว่า

จะ ก้าว ขึ้น ไป ได้ ถึง ตำแหน่ง ใหญ่ ๆ ก็ ขำ นาน นัก บาง

ที่จะ ไม่ได้ ถึง เลย เพราะ ก้าว สั้น ทั้ง ความ รู้ และ ความ

สามารถ ก็ ไม่ พอ

แต่ หากว่า จะ เวียน ต่อ ไป จน ถึง อายุ

ยี่สิบให้ต่ำ เร็ว วิชาชั้นสูง เสีย ก่อน เมื่อออกทำการ ก็ จะ มี
 โอภาสได้ รับ ตำแหน่ง สำคัญ เพราะ คน กอบ ด้วยความ
 รั ความ สามารถ อัน กว้าง ขวาง สัมควรแล้ว เหตุ หนึ่งเหตุ
 หนึ่ง เวียน ทั้ง ปวง จึง ควร มี ความ พอ ใจ ใน การ เล่า เวียน จน
 ตลอดจน ขยาย ครอบ กำหนด ดำ เริ่ด การ คึก ษา ย่ำ
 มัก น้อย วัน วัน ออก กอบ การ งาน จึง ดัง ก่อน หำม ให้
 กลิ่น รส ของ คน ที่ ควร จะ โอชา หอม หวาน จืด ชืด ไป เสีย

ปาง ไวย ไช ขอบ คง	แต่ เจ็ด ไปเสีย
จน ครอบ สิบ เจ็ด เม็ด	ศก นั้น
วิทยาคึกษา เจริญ	สม กิจ นา พ้อ
ยาย ดำ คับ ชื่น	ชอบ ใช้ เริง เรียง

โคลง ภาษิต พระ ร่วง คัด มา จาก วชิรญาณ ปี ๓๓๔
 ชาวเราควร จะ (๑) คิด บำรุง สิ่ง ที่ ตน มี อยู่
 แล้ว ให้ มาก กว่า สิ่ง ที่ ตน ยัง ไม่มี และ (๒) นึก
 ว่า บาง ที่ ตน จะ ได้ รับ ทุกข์ มากกว่า ที่ ตน ต้อง รับ อยู่
 แล้ว

บาง คน มัก จะ หลง ผิด คิด ถึง สิ่ง ที่ ตัว ไม่มี และ

กรรม กระ วายอยากจะให้ มี ขึ้น เทียมหน้าผู้^๖อื่น เขา บ้าง แต่
 ส่วน ที่ ตัว มี อยู่ แล้ว นั้น หาใคร กรรม ที่ จะคิด บำ รุง ให้
 เป็น ผล ประโยชน์^๗อื่น ไม่ กรรมใด ของ ความ เจริญ ต้อง
 เป็น ผล ที่ ออก งาม ขึ้น จาก พัน เดิม ซึ่งมี อยู่ แล้ว ถ้า
 ปราศจาก พัน เดิม ความ เจริญ จะ เกิด มี ขึ้น แต่ ไหน ?
 อย่า ดู เยี่ยง อื่น โทด เลย รัฐบาล^{๓๗} ของ กรุง สยาม ที่ จะ
 บำ รุง บ้านเมือง ให้ เจริญ^๘ขึ้น ยัง ปลด ฝัง แค่ สิ่ง ที่ กรุง
 สยาม มี เป็น พัน บ้าน พัน เมือง อยู่ แล้ว (มี สิ้น คำ เข้า และ
 ไม่ สัก เป็น คำน) ใบ ชา กาแฟ ซึ่ง เป็น สิ้น คำ ใหญ่ ของ
 ประเทศ อื่น ๆ กรุง สยาม ก็ หา ไม่ ด้้น ที่ จะ นำ มา ปลด
 ฝัง ขึ้น แข่ง ให้ เท่า เทียม กับ ต่าง ประเทศ เขา ไม่ เพราะ
 ไม่ เป็น ของ ดำ หรับ บ้าน เมือง เรา

อัน ไต, ชาว เรา ไม่ควร ที่ จะกระ ทำ คน ให้ เดือด ร้อน
 ใน การ ที่ จะ ขึ้น แข่ง ผู้^๙อื่น ทั่วไป บาง สิ่ง ที่ เป็น ประโยชน์^{๑๐}
 แก่ ผู้^{๑๑}อื่น จะ ไม่ เป็น ประ โยชน์ แก่ เรา ใบ ภาณ ท่าน
 กล่าว ไว้ ว่า “อย่า ให้ เขา เบ็ด ขึ้น ประชัน ไก่” เรา ควร
 จะมี ความ พอใจ แต่ ใน สม บัคิ ของ เรา คิด บำ รุง สิ่ง ที่
 เรา มี อยู่ แล้ว ให้ เจริญ^{๑๒}ขึ้น อย่า คิด ถึง สิ่ง ที่ ไม่ มี เป็น

ต้นโดย

๖๘

ประมาณ อัน ความ เบื่อ เยื่อ บั้น หน้า แข่งขัน กันใน สมบัติ
 พัสตุ^{๓๘} ๕ นั้น ถึงจะ ปรากฏ แก่ตา บาง คน ว่า มั่งมี แต่
 ก็ คง ปรากฏ แก่ใจ ของ มหาชนว่า ไม่ ใช่ อื่นไกล เลย คือ
 ความจน ที่แต่งหน้าขึ้น (SPLENDID POVERTY) เท่านั้นเอง
 เอกชนผู้หนึ่ง ตาม บุรุษผู้เพื่อน ในที่ประชุม แห่งหนึ่ง
 ว่า “ทำไม ท่าน ไม่เข้า รถม้า มา อย่าง ฉะนั้นเล่า ?”
 บุรุษผู้นั้น ตอบแต่สั้น ๆ ว่า “กระผม มา รถโหล่เสียเพียง
 ตาม อริ เท่านั้น ”

นก น้อย ชน น้อย แต่

พอ ตัว

วัง ๆ เพียง เมีย ผัว

อยู่ ได้

มักใหญ่ ย่อม คน หัว

ไฟ เพ็ด^{๓๙}

ทำ แต่ พอ ตัวใช้

อย่าให้คนหยัน

เห็น ท่าน มี อย่า เค็ดม

ใจ ตาม

เรา ยาก หาก ใจงาม

อย่า กร้าน

อย่าให้ พยายาม

การ กิจ

เอา เขียง อย่าง เพื่อน บ้าน

อย่า ท้อ ทำ กิณ

แม้ บุญ ยัง อย่า ได้	ชวน ชวาย
อย่า ตื่น ตี คน ตาย	ก่อน ไช้
ถูก พร้าว อยู่ ถึง ปลาย	สูง สุด ยอดนา
ใคร พร้า น้ำ ตัก ให้	หากรู้ เต็ม เอง
	จาก โถกนี้

อนึ่ง เราไม่ควรจะเศร้า โศรก ถึงทุกข์ที่ ได้รับ แต่
ควร จะ คิด ถึง กุศลที่ พาให้ทุกข์นั้นไม่ หนัก กว่า นั้นไป อีก

“กุศลาธรรมมา อกุศลา ธรรมา”

“กุศล และอกุศล เปน ที่ คง”

ถ้า ทำ ชอบ ก็ เปน กุศล ถ้า ทำ ผิด ก็ เปน อกุศล
ไม่ว่าในชาติก่อน ชาตินี้ หรือ ชาติ หน้า ก็ ดี แม้ เปน
อกุศล ของ เรา ที่ จะ ต้อง ได้รับ ทุกข์ แล้ว เรา จำ เปน จะ ต้อง
มีความ พ้อใจ ที่จะ รักษา ธรรม นั้น กับ หน้า ทน ทุกข์ โดย คด ของ
ยুক্তี ธรรม ไป จนกว่า จะ พ้น อกุศล นั้น, ถ้า มี ต้น โทษ หรือ
ความ พ้อใจ เปน ธรรม อยู่ ดังนี้ แล้ว เรา ก็ จะ ปราศ จาก
ความ หวาด หวั่น ที่ จะ ค่อ ตั้ ผล กรรม โดย คด ของ ยুক্তี ธรรม และ
จะ ให้ คิด ยิน ดี ที่ ผล กรรม หา ไฉน ยิ่ง ไป กว่า นี้ อีก ไม่

กระดา ผู้ หนึ่ง เมื่อ ตก ลง มา จาก เสา กระ โดง เรือ ขา

อธิบายคำ

๗๓

หัก จึง บอก แก่ เพื่อนกระดาศีของคนว่า “เป็นกุศลของ
ฉัน ทั่ว ๆ ที่ เป็น แต่ เพียง ขา หัก มี ใช้ คอ หัก” ถ้อยคำที่ เขา
กล่าว นี้ ควร ชมนัก เพราะ แสดง ให้ เห็น ว่า เขา มีความ พอ
ใจ ใน การ ที่ ได้ รับ ทุกข์ แต่ เพียง นั้น และ หา มีความ เสรี
ใคร่ ถึง สิ่ง ที่ เป็น ไป แล้ว ไม่ กลับ มี ความ ยินดี ขอบ คุณ
ผล บุญ ที่ บรรดา ได้ ทุกข์ ของ เขา เป็น แต่ เพียง ขา หัก หา ผู้
ใหญ่ เท่า คอ หัก ไม่

อย่าโทษให้ ^{๒๐} แทตย์ ท้าว	เทวา
อย่าโทษสถาน ภูผา	ย่าน กว้าง
อย่าโทษหมู่ วงษา	มิตร ญาติ
โทษแต่ กรรม เอง สร้าง	ส่ง ให้ เป็น เอง
หมอส แพทย์ ทาย ว่า ใช้	ลม कुณ
โทษ ว่า เกราะ หัก แรง รุม	โทษ ให้
แม้ มด ^{๒๑} ว่า ผู้ กุม	ทำ โทษ
ปราชญ์ ว่า กรรม เอง ใช้	ก่อ สร้าง มา เอง
	จาก โลก นิติ

อธิบายคำยาก

โอศถ^{๒๒}

ยา รักษา โรค

สันโดษ^๒

ยินดี ใน ของ ที่ ตน มี, มัก น้อย

รูปธรรมนามธรรม^๓ธรรมตา ร่าง กาย และธรรมตา ความ
รู้ ความ คิด ทั้ง ปวง ที่ เปน มา แล้ว แต่กำเนิดสามัคคี^๔

รค์ ของ ความ พร้อม เปรียง

ประ เกศ^๕

ชนิด

กลองยุติธรรม^๖

ทาง ยุติ ธรรม คือ ความ ที่ เที่ยง ตรง

เครื่อง พันชนา^๗

เครื่อง จำ คือ ไซ้ ตรวน ๖ ต. ๑

ถ้อง หน^๘

ฤทธิ์ ที่ ทำให้ ตัว หาย ถอย ไป ตาม ตาม

ราช ทัณฑ์^๙

โทษ หรือ อาญา หลดลง

บรรดา^{๑๐}

ให้ เปน ไป ให้ เกิด ขึ้น

มหันตทุกข์^{๑๑}

ทุกข์ ใหญ่ ทุกข์ หนัก

ชั้นแรก^{๑๒}

เขตร แตน

กรรมแสง^{๑๓}

ร้อง ให้

นา ๆ^{๑๔}

ต่าง ๆ

ไพศาล^{๑๕}

กว้าง ขวาง

ปกม วัย^{๑๖}

อายุ ส่วน ต้น (คือ ตั้งแต่ เกิด จน ถึง

อายุ ๒๓ ปี)

รัฐบาล ^{๑๗}

พัสดุ ^{๑๘}

ไฟ เพ็ด ^{๑๙}

แทตย ^{๒๐}

แม่ มด ^{๒๑}

ความตั้งใจจริง

๗๓

ผู้ ปก ครอง บ้าน เมือง มี พระ เจ้า
แผ่นดิน เป็น ประ ชา น.

สิ่ง ของ

ตะเพิด เย้ย หยัน

อสูร, ผี, ปีศาจ.

หญิง ที่ เป็น คน ทรง เจ้า ทรง ผี

บท ที่ ๗

กิจ ของ มนุษย์ ที่ จะ ต้อง กระ ทำ สำหรับ ตน เอง
ความตั้งใจจริง

สุภา นิต อังกฤษกล่าวว่

“ถ้า มี ความ ตั้งใจ ที่ ไหน ก็ ย่อม มี ช่อง ทาง ที่ นั้น ”

นี่ เป็น ความจริง เพราะถ้า บคคล มี ความ ตั้งใจ จะ ประกอบ
การ สิ่งใด แล้ว ความ ตั้งใจ นั้น ก็ ทำให้ ลุด่วง ไป ได้ ถึง
แม้ จะ มี สิ่ง กีด ขวาง อยู่ ก็ ดี ก็ คง มี ช่อง ทาง ที่ จะ ข้าม
พ้น จน ไป รุ่ง คดออก ไป จน ได้ ความ ตั้งใจ เป็นใหญ่
เป็นไม้ เท้า ทอง ที่ จะ ก้าว หน้า นำ ไป สู่ กิจการ ทั้งปวง ที่ สำเร็จ

ไม่ว่า ใน สถานที่ ที่ เค้า เรียน ก็ ดี หรือ ใน การ ทำ มา หา กิน
 เลี้ยงชีพ ที่ บ้าน เรือน คน ก็ ดี หรือ จะ พุด ให้ กว้าง ว่า ใน
 โลก นี้ ทั่วไป ก็ ดี ท่าน ผู้ มี ปัญญา ผู้ หนึ่ง กล่าว ว่า
 “วิธี ที่ จะ ทำให้ สัม ความ ปราศ ณา ก็ คือ การ ตั้งใจ ปราศ ณา
 นั้น เอง” ความ ตั้งใจ จริง นี้ เปน นิ สัย อัน ประเสริฐ มาก
 ถ้า ผู้ ไต มี อยุ ใน คน แล้ว อาจ จะ กระ ทำ สิ่ง ทั้งปวง ทั่วไป
 ไม่ว่า เล็ก ว่า ใหญ่ ไม่ ว่า ยาย ว่า ยาก ให้ สำ เร็จ ลุล ล่วง ตลอด
 ไป ได้ ทั้ง นั้น เพราะ ฉะนั้น เรา จึง ควร ถือ เอา สุภาสิต ข้าง บน
 เปน กฎ หมาย ในใจ สำหรับ กอบ กิจ การ ทั้ง ปวง เสมอ ไป ว่า
 ถ้ามัว ความ ตั้งใจ ที่ ไหน ก็ ย่อม มี ช่อง ทาง ที่ นั้น

สมเด็จพระเจ้า หง ชาวดี (ถิ่น คำ) เมื่อ ครั้ง
 ยก พยุห โยธา ทัพ ไหญ่ มา ถ้ อม กรุง ศรี อยุธยา ไว้ ทั้ง ๔ ด้าน
 จน ประชิด คุ พระ นคร นั้น ชาวพระ นคร ตั้ง วิชา ค่าย คุ
 ประ คุ หอรับ เปน สำมารด ทัพ หง ชาวดี ถึง จะ มาก ก็ หัก
 เอา พระ นคร ไม่ ได้ ด้วย คิด คุ เมือง ครั้น จะ ต้อง ทัพ เข้า ไป
 เค้า ชาว พระ นคร ก็ ยิง กระสุน บิน ไหญ่ น้อย กราด ออก มา
 ถูก ต้อง ช้ำ คัก พิณ ศ นิบ หาย มิ ทัน ที่ จะ ให้ ช้ำ คุ เข้า

ไป ถึง ผัง ในใต้ ถึง กระ นั้น ก็ดี ด้วยความ ตั้งใจจริง

ของ พระเจ้า หงสาวดี ปราศณาจะดี เอา กรุง ศรีอยุธยา
ให้จงได้ จึงทรง ตั้ง ยิง นางสระส้ม เสมียง ฮา หารอยู่
ทำศึก เปน การ แรม ปี และให้มหาอุปราชกับ แม่ทัพนาย
กอง คู่มวด พุน ดินทำ ถนนข้ามคู มีได้ เกรงอาวุธ บิน ของ
ชาวพระนคร ซึ่ง ระดมยิง ออกมาราว กับท่าฝน ด้เสีย วิ
พด เปน อันมาก ชีวิต คน ๆ หนึ่ง ก็ พุน ดินได้ ประมาณ
สัก เจ็ด ก้อน แปด ก้อน เท่านั้น พระเจ้า หงสาวดีตั้ง
ความ เพียร ตี กรุง ศรี อยุธยา จนดำ เจริญ ทงนั้นก็ เปน
ด้วย ความตั้งใจจริง นั้น เอง ถ้า ปราศจาก ความ ตั้งใจ
จริงแล้ว พระ เจ้า หงสาวดี คง เลิกทัพ กลับ คืนไปพระนคร
เสีย หลาย ครั้ง แล้ว ไหน เลย จะทน อยู่เอาชีวิตและ เลือด
ทหาร เข้า ท่วม ถม ห่อหุ้ม อาวุธ ของ ชาว ไทย จนได้ กรุง
ศรี อยุธยา

สมเด็จพระพุทธเจ้า เดือด (หดวง ศร ศักดิ์) เมื่อจะ
เสด็จ ทอด พระ เนตร ก็ต้องช้างเถื่อน ที่ เมือง นคร สวรรค์ นั้น
หนทาง ที่ จะ เสด็จ จากพลับ พลา ไปถึงค่ายล้อมช้าง มีมิ่ง
ใหญ่กว้าง ขวาง หน้า อยู่ จึง รับ ตั้งให้สมเด็จพระเจ้าลูก

เธอ ต้อง พระ องค์ เปน แม่ กอง เกณฑ์ คน ทำ ถนนข้าม บึง นั้น
ให้ แล้ว ใน เวลา กลาง คืน เพราะ รุ่งเช้า จะ เด็ดๆ,
พอ รุ่งเช้า ขึ้น ถนน ก็ แล้ว เด็ดๆ ดัง ที่ ดัง พระไทยไว้

อนึ่งพระ เจ้านะโป เดียนกระษัตริย์ใหญ่ของ ฝรั่งเศส
ที่ แม่ พระราช อาณา เขต ได้ เกือบ เต็มทวีปยุโรป ใน ครั้งนั้น
ก็ เพราะ ความ ตั้ง พระไทยจริงของพระ องค์ ตั้ง เดียว ครั้ง
หนึ่ง เมื่อ ภูเขา แอดปัส (ซึ่ง เปน ภูเขา สูง ที่ สุดใน ทวีป
ยุโรป) ขวาง หน้า กองทัพ ของ พระองค์ อยู่ พระองค์
รับสั่ง ว่า “ภูเขา หวัง ไม่ ภูเขา ก็ ข้าง เรา จะ
ต้องไป ให้ ได้” พระ องค์ ก็ โปรดให้ ทำ ถนน ข้าม ไป
จนได้ (ภูเขา แอดปัส นี้ สูง เกิน ประมาณ จน
ใน เวลา นั้น ไม่ มี ใคร นึก ว่า มนุษย์ จะ อาจ ดำ มารถ ทำ ทาง
ข้ามไป ได้.)

แต่ใน ที่ นี้ จะ คง ขอ เตือน ผู้ยัง เขาว่า บัญญาว่า
อันความ ตั้งใจ จริง นี้ ถึงแม้ว่าจะ เปน เครื่อง ทำให้ สำเร็จ
ประโยชน์ได้ แต่ ก็ จะ ต้อง อาศัย ความ ใจ ทรน
เป็นธรรมดา ถ้า เรา ตั้ง ใจ กอบ กิจที่ดี ผลประโยชน์

ความตั้งใจจริง

๗๗

ที่ได้รับก็จะเป็นอย่างนั้น ถ้าตั้งใจ กอบ กิจ ที่ชั่ว ก็จะได้รับ
ประโยชน์ชั่ว เป็นเครื่อง ที่จะนำมาซึ่งความทุกข์ความตั้งใจ
ใจจริงที่เป็นธรรมจริยานี้ ต้องกอบไป ด้วยความดำริห
รอบคอบ เมื่อเห็นว่าการสิ่งใดดีแท้แล้ว จึงลงความตั้งใจ
พากเพียรทำจนสำเร็จ เมื่อเห็น สิ่งใดไม่ดีแล้ว ก็ละเสีย

อนึ่ง ความตั้งใจ จะต้องอาศัยความพยายาม เป็น
ประมาณ ถึงแม้ว่า กิจที่ กระทำ จะไม่ สำเร็จได้ โดยเร็ว
พลัน ก็ ก็ ก็ยังไม่ย่อ ท้อ ทอด ทิ้ง เสีย หรือรับ
ใจเร็ว ค่อนได้ประมาททำ สับ เพราให้เสีย การ

“ข้า เป็น การ นาน เป็น คุณ ดี กว่า เร็ว แต่เป็นโทษ”

จง ดู เยี่ยง เต่า ที่ วิ่ง แข่ง ชะนะ กระ ต่าย ใน นิ ทาน อิศปภิรณำ
กระ ต่าย ทนง คน ว่า วิ่ง เร็ว ประมาท เต่า เห็น ว่า คณ
ควม เดียม เมื่อ วิ่ง ไป ได้ ครึ่ง ทาง จึง หยุด พักนอน เสีย
คืน หนึ่ง ครั้น คืน หนึ่ง วิ่ง ต่อไป อีก พอ ถึง ที่ ปลายทาง
ก็ เห็น เต่า ไป นอน คอย อยู่ ที่ นั้น แล้ว กระ ต่าย จึง แพ้ เต่า
ฉันทิ, ชาวเรา จง มี ความ ตั้งใจ ให้ เหมือน เต่า นี้ ถึง ก้าว
เรา จะ ช้า แต่ ถ้า พยายาม ค่อย ก้าว ค่อย ไป ให้ แน่น พัน
ก็ อาจ สำเร็จ กิจ ที่ ใหญ่ หดวง ได้ เหมือน กัน

กรุง เทพ ๑ อมรรัตนโกสินทร์^๓ ที่ รุ่งเรือง
 สดุดียศ^๔ ขึ้นได้ ถึง เพียงนี้ ก็ หาได้ เป็น ขึ้นได้ ใน วันเดียว
 มี เดียวไม่ อาศัยรย ความ พากเพียรพยายาม ของ ชาติไทย
 มี พระมหากษัตริย์ เปนต้น เปนประธาน ที่ได้ ทรง ทำนุ
 บำรุงให้เจริญ ขึ้น เปน ชื่น ๆ ตลอดจน ถึง ร้อย ปีกว่า

พระเจ้า คาก (สิน) เมื่อ จะ สร้าง พระ อภิ นิหาร^๕
 ก็ทรงดำริให้ เปน เกรวาช^๕ พ้นจาก เจ็ดหมื่นหมื่น^๕ ช้า
 คักนั้น พระองค์ ก็ห้ามมิทหา^๕รเป็นกำลัง มากมายไม่ ด้วย
 ความตั้งใจจริง ของ พระองค์ ที่จะบำรุงพระบวร พุทธศาสนา
 มิให้เสื่อม สดุดี^๕เสีย พระ องค์ จึงได้ ทรง เกณฑ์กล่อม
 ชมน นม พรหม พด ทหาร จีน ไทย ได้ ประมาณ พัน หมื่น
 ตี^๕ ผ้า พม่า ออกมา แล้วเสด็จ^๕ไป เชน ขบวน ทพ ดำรง มาทาง
 ทิศใต้ เกณฑ์กล่อม ชัก^๕ รามัญ ให้ช่วย บำรุงพระ บวร
 พุทธศาสนา ตาม ราย ทาง ตลอดจน มา จนได้ พด ทหาร
 เปน กำลัง มาก ขึ้น ทุกที่

พระองค์ ได้ พระ พาน คอ^๕ สู้ กับกองทัพ พม่า ซึ่งมี กำลัง
 มากกว่า ก็ หดหาย ค้าง^๕ และ ยังมี พวกหินชาติ^๕ ปอง
 ประทุษร้าย ต่อ พระ องค์ ก็ เนื่อง ๆ แต่ เปน เศษ พระ

ความตั้งใจจริง

๗๘

อะนิชิ หาร แห่ง ความ สัตย์ ขรรณ และ ความ ตั้ง พระไทย
จะ บำรุง พระ พุทธ ศาสนา ของ พระ องค์ สัตว์ เหล่า ร้าย
จึง พ่าย แพ้ พินาศ มี อาจ ด้าน ทาน ได้ พระ องค์ ได้ ทรง
ควบคุม ทหาร ปราบปราม บัณฑิต มิตร ด้วย ความ ตั้ง พระไทย
จริง และ ด้วย พระ ปุจฉาญาณอัน ประเสริฐ จน ทรง
สยาม ได้ ดำรง ความ เอก ราช ตาม เดิม อีก พัน จาก
เงื้อม มือ พม่า ข้าศึก และ พระ องค์ ก็ได้ ครอง ราชสมบัติ
ใน กรุง เทพ ๖ สมรรัตน โกสินทร์ มหิน ทรา ยุทธยาน
เป็น เดิม มา

หนึ่งใน ที่นี้ จะ ขอ คิด แปล ประ วติ ของ เซอร์
เฟา เวด บัก สตอน ท่าน ผู้ มี บวร าศักดิ์ ผู้หนึ่ง มา
กล่าวไว้ ให้ เป็น อุทา หรณ ดัง ท่อน หนึ่ง เพื่อ ที่ จะ
แสดง ให้ เห็น ว่า ท่าน ผู้ มี ยศ ผู้ นี้ มี นิ สัย กอบ ไป ด้วย ความ ตั้ง
ใจ จริง อย่างไร

“สิ่งใด ที่ ท่าน เซอร์ เฟา เวด บัก สตอน คิด
ว่า สม ควร จะ กระ ทำ ท่าน ก็ คิด ว่า สม ควร จะ ต้อง กระ ทำ
ให้ ตั้ง จริง ทุก สิ่ง ท่าน เน้น ผู้ มี อารมณ ชื่นบาน, อุส่าหะ,
เที่ยง ตรง และ มี สติ นั้น คง ใจ ของ ท่าน เป็น ประคณ

ฉันมีของที่ ได้ เย็บและปัก กัน ให้แน่นแพ้น เปน ก้อน เดียว มั่ง
 เณระ กิจ ที่ ท่าน จะ ต้อง กระ ทำ เปน ศูนย์กลาง ประคอง
 เข็ม ทิศ ที่ ชี้ ไป ทาง ทิศ เหนือ เสมอ ท่าน มี ศติ.ธัมม.แนว
 ดึง ทั้ง ใน ทาง การ งาน และ ทาง หน้ สือ ท่าน ได้ แปลง
 วาจา ออก จาก ปาก ของ ท่าน เอง ว่า ท่าน อาจ เลื่อยไม้
 ได้ ชั่วโมง หนึ่ง แล้วไป ทำ คณิตาวิทยา (MATHEMATICS)
 คือ เลข คำนวณ ๗ อีก ชั่วโมง หนึ่ง แล้วไป เทียว ยิง นก เสือ
 อีก ชั่วโมง หนึ่ง และ ใน ขณะ ที่ ทำ สิ่ง ไหน ก็ มี ใจ จด ใจ
 จ้อย อยู่ แต่ ใน สิ่ง นั้น หา ได้ คิด ถึง สิ่ง อื่น ไม่ ”

นิ สัย ความ ตั้ง ใจ จริง อัน นั้น และ เปน เครื่อง นำ ให้ ท่าน
 ผู้ นี้ ถึง ซึ่ง ความ เจริญ ของ ท่าน ท่าน ได้ กล่าว อีก ว่า
 “ท่าน ยัง เห็น โลกย์ มาก เข้า ท่าน ยัง มี ความ เชื่อ แน่
 ฐัน ว่า มนุษย์ ใน โลกย์ นี้ ที่ ต่าง กัน เปน คน สามารถ,
 เปน คน ไร^{๑๐} ความ สามารถ, เปน คน ปรา ฏฐิ ชื่อ เสี่ยง,
 และ เปน คน หา ชื่อ มิ ได้ นั้น เปน ด้วย มี ความ ตั้ง ใจ
 จริง, ความ ขวน ขวาย จริง, มาก และ น้อย เท่า นั้น
 เอง ส่วน ตัว ท่าน สิ่งใด ที่ ท่าน ตั้ง ใจ จะ กระ ทำ แล้ว

ก็ต้อง มาก หน้า ไป จน ถึง แก่ไชยชนะ หรือ ปราไชย^{๑๑}
 ความ ตั้งใจ จริง อัน นี้แหละ ท่าน เชื่อ ว่า อาจ กระทำ ถึงใด ๆ
 ใน โลกย์ นี้ ทั้ง หมด ให้ สำ เร็จ ไป ได้ ถ้า ขาด จาก ความ
 ตั้งใจ อัน นี้เสีย แล้ว ถึง บุญ กุศล หรือ พาศนา, หรือ
 โอ กาศ อัน ประ เจริญ ไต ๆ ก็ ไม่ อาจ จะ กระทำ ถึง ด้วง ของ
 ฆา ใน โลกย์ ให้ เปน มนุษย์ ประ เจริญ ได้.”

ถ้อย คำ ของ ท่าน ผู้ นี้ ที่ มี ปรา กฏ อยู่ ใน ประวัติ
 ของ ท่าน เปน โอวาท อัน ประ เจริญ ชาว เรา ทั้ง หลาย
 ผู้ ยัง มี อายุ เขาค่อยอยู่ ควร จะ จำ ใส่ใจ ไว้ สำ หรับ เปน เสมียง ที่
 จะ กอบ ถึง การ เลี้ยง คน ต่อ ไป ภาย หน้า แต่ จงอย่า
 ถิ่น ว่า ที่ จะ ใช้ ความ ตั้งใจ จริง ความ ขวน ขวาย จริง ให้ เปน
 ประโยชน์ นั้น จะ ต้อง กอบ ด้วย สติ สัม ปชัญ^{๑๒} ความ
 ดำ ริห์ ตรี ตรอง ถ้า ใช้ ความ ตั้งใจ ใน ทาง ผิด ก็ เปน
 โทษ ต่อ ใช้ ใน ทาง ถูก จึง จะ เปน ประโยชน์ และ จะ นำ
 มา ถึง ความ ประ เจริญ

สักตใจ หมายถึง มุ่ง เข้มแข็ง
 ดั้น ต้อง คง ดำ

อย่า ทำใจ สทก สท้าน หอม ประ ภาย นก ล้าน
 ด้าย เค้น เสร็จ ศูนย์

มี เคารพ ^{๓๓} เจตน์ ^{๓๔} ๕
 ปลอ่ย จิตร ทอด ใจลง
 เคารพ แน่ว อย่าจง
 กลับ บ่อย เสร็จบ่อย แลด้

จาก ฉพภิชาติ พิไธย
 ใจ ปลง จริงรา
 หนึ่ง แด้ว
 จิตร กลับ อักนา
 กลาดแท้ แปร ^{๓๕} จริง
 โคตง ภานิต พระ รวง

อธิบายคำยาก

ปฤชา ^๑	รู้รอบ, เสด็จยว ฉลาด.
เยา ^๒	อ่อน, ย่อม, น้อย.
กรุง เทพ ^๓	อมรัตนโกสินทร ^๔ คือ กรุง บาง กอกเรา ^๕
อภิน ทาร ^๕	เคร และ บาวะมี
เอกราช ^๖	เปนใหญ่ในคนไม่ขึ้น แก่ใคร
บวร ^๖	ประเสริฐ
หิน ชาติ ^๗	ชาติ คำ ข้ำ เถวทราม
ปัจจา มิตร์ ^๗	ข้ำ คัก

ประวัติดู^๑ เรื่องราวของคนในการที่ได้ทำสิ่งใด ๆ มา
ไว้^{๑๐} มั่นถียร, ขัดสน
ปราไชย^{๑๑} พ่ายแพ้
สติสัมปชัญญะ^{๑๒} ความระมัดระวัง ขวบคอบ
เคารพ^{๑๓} นบนาบ
เจตน^{๑๔} คิด, ตั้งใจ
แปร^{๑๕} กลาย, หันแปรจริงก็คือ กลายจากจริง

บทที่ ๘

กิจของมนุษย์ที่จะต้องกระทำสำหรับตนเอง

ความเพียร

พื้นปกติ^๑ ย่อมเป็นที่เกิดของสรรพสิ่งต่าง ๆ
ที่มนุษย์จะต้องการ ไม่ว่าสิ่งที่เป็น ภัตตาหาร^๒ เครื่อง
บริโภคที่ดี หรือ วัตถุ^๓ เครื่องใช้ต่าง ๆ ก็ดี แต่สิ่ง
เหล่านี้ต้องอาศัยร่ายกาย^๔ ของมนุษย์ปลูกสร้างขึ้น พืชจะมี
ผลก็เพราะมนุษย์พรวนดิน, คายหญ้า, ปลูกเพาะ, รดน้ำ,

บำรุง, เก็บเกี่ยว, จน เปน ภัค ษา หาร ได้ ใหม่, ด้วย,
หรือ จน ดัดว่า ก็ ต้อง เอา ไส้ รย ถัก ทอ ก่อน จึง เปน ผืน
ผ้า เครื่อง นุ่ง ห่ม อัน แรก ก็ ต้อง ขุด ร่อน ขึ้น จาก ดิน และ
ห่อ หด จน จึง เปน รูป พรหม เครื่อง ใช้ และ เครื่อง ประดับ ต่าง ๆ
ตาม ความ ปราดถนา. โลกย์ ของ เรา ใน บัณฑิต นี้ มี กิ่ง ๔
บุรณ ขึ้น พรหม ทั้ง พหุ พรหม แล และ วัตถุ ต่าง ๆ พอ ที่
จะ ปฏิบัติ ความ ประสงค์ นำ ความ สุข มา ให้ เรา ได้ ก็ เพราะ เอา
ไส้ รย ทำ ดัง ความ กระทำ ของ มนุษย์ ตลอด มา แต่ กาล โบราณ
และ โลกย์ ยัง จะ เจริญ บริบูรณ์ ขึ้น กว่า นี้ อีก ได้ ก็ เพราะ
ความ ขอก ทำ ดังกาย ความ กระทำ ของ มนุษย์ ทุก วัน นี้
สืบ ไป ใน การ ภาย หน้า.

แม่เรา ยึดถือเอาความสำคัญมั่น เป็นหลัก เรา
จะแสดงให้เห็นทุกคนว่า มนุษย์ต้องช่วยกัน ทำการ แบ่งหน้าที่
ที่กันเป็นด้านเป็นตอนตาม ความชำนาญและความพอใจ ผู้ที่
ชำนาญ ถ้า ส่วน ก็ จะต้อง ศึกษา คิดแก้ไข ให้การปลูกเพาะเจริญ
ขึ้น ผู้ที่ เป็น ช่าง ต่าง ๆ ก็ จะต้อง ขวนขวาย ออก กำ ถึง
และ บัญญา ให้การ ช่าง นั้น ๆ ดี ยิ่ง ยอด ขึ้นไปทุกชั้น พุด

แต่สิ่ง ๆ ก็คือมนุษย์ต้องทำ การ ทุกคน จึงจะสมควร
กับที่ตนใช้สมบัติของโลกนี้ ที่ผู้อื่นเขาได้ลงกำลัง
สร้างสมขึ้นไว้ แม้ผู้ใดไม่ทำการผู้หนึ่ง ก็จะได้ความ
ขัดสน จะไม่ได้ใช้สมบัติของโลกนี้ เพราะไม่มีทรัพย์
จะจ่ายซื้อ โดยเหตุฉะนั้น เหตุบุคคลที่หมั่นทำการจึง
เจริญ และบุคคลที่เกียจคร้านไม่ทำการ จึงเสื่อมถอย
กระวนกระวาย การ กอบกิจ ที่เป็นส่วนของ เราโดย
เต็มกำลังเพื่อทดแทนสิ่งอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมบัติของโลก
ที่เราเอามาใช้หรือบริโภคนี้ และ คือ ความเพียร
อันสำคัญ ความเพียรนี้มีจากทุก อยู่ในข้อต่างของ,มือ,
เท้า, และเส้นเอ็นของเราทั่วไป เราอาจสามารถ
จะทั้งความเพียรคิด, เพียรทำ, เพียรเตือนใจ, ได้
ทุกสถาน แม้ผู้ใดไม่รู้ลึก ไม่ใช้ความเพียร ผู้หนึ่ง
ก็องรับความทุกข์ความก้ำกักร เป็น ผล. เนเชอร์
(NATURE) คือธรรมชาติโลก^๗ หรือ ปรัชชาธรรม ย่อม
กระชับอยู่ที่ที่เราเสมอว่าให้ “เพียร เพียร” แต่

หาก คนใดเขา ไม่ มีความรู้ สัก จึงมิได้ ยิน ผู้ที่ ตั้ง
 ความเพียร คง ได้รับบำเหน็จ ของธรรมดาโลกย์ ก็ ได้รับ
 ผล สม ความ ประสงค์ ผลที่มีค่า มาก ก็ต้อง อาศัยรย
 ความ เพียร มาก ผู้ที่ได้รับ ผล ยิน ประเสริฐ สม บุรณ
 ทั้ง ดาณยศทรัพย์ และบริวาร ก็ ถ้วนแล้ว แต่เป็น ผู้ที่ได้ ลง
 ความเพียรทั้ง นั้น

ใน ที่นี้ จะ ชัก นิยายมา เป็น อุทาหรณ์ ให้เห็น ว่า ผู้ที่
 ตั้งความเพียร ได้รับ รางวัล ของ ธรรมดาโลกย์อย่างไร ชาย
 ชาว นา ผู้หนึ่ง เมื่อ บ่อยจนจะ ตั้งใจ อยู่แล้ว จึง เรียก
 บุตรชาย สาม คน เข้า มา บอก ว่า “บิดาจะ ตั้ง ชีพไป ครัง
 นี้ ก็ หา มี สิ่งใด ที่ จะ หยิบ ยืม ให้ เป็น มรดก แก่ เจ้าไม่ แต่
 บิดา จะบอก ความลับ ให้เจ้า ว่า ใน พื้น ที่ นา ของเรา นี้ มี
 ชุม ทรัพย์ ใหญ่ ซ่อน อยู่ เจ้า จะ ต้อง ขุด ขึ้น ความพอ
 พุดเท่า นั้น แล้ว ก็ ขาดใจ ยัง หา ที่ จะ บอก ว่า ชุม นั้น อยู่
 ตรงไหน ๆ ไม่ ฝ่ายบุตร ทั้ง สาม ตั้ง แต่ บิดาตาย แล้ว
 ก็ ช่วย กัน ตั้ง หน้าขุด พื้นที่ดิน ขึ้น จน ท่วม กันหา จน ต้น
 เจริงก็ หาพบ ชุม ทรัพย์ ไม่ แต่ได้รับ ผลที่ได้ ขุด พรวนดิน

ขึ้น ตี แล้ว จึง เตย หวาน เพราะ พิษนี้ ได้ ผดเป็น รวง วัชของ
ธรรมชาติโดยยั้ง และ อีก นัย หนึ่ง เป็น ชุม ทวีป ที่ บิคา ได้
บอก ไว้ ว่า อยู่ ใน พ้น ที่ นา นั้น เอง ถึงแม้ นั้น มา บุตร ทั้ง
สาม นั้น ก็ได้ รู้ ถึง คุณประโยชน์ ของ การ หมั่น ทำ และ จึง
ได้ เอา พ้น ที่ นา นั้น เป็น ชุม ทวีป เลี้ยง ชีพ ตลอด ไป

แต่ หาก จะมี คำ ถาม ว่า “ก็ คน ใน โลก นี้ ย่อม
มีความ พิเศษ ผิด กัน บางคน ก็มี เครื่อง อุต หนุน มา แต่
กำเนิด ที่ เดียว, กล่าว ก็ เกิด ใน ครอบ กุล สูง หรือ ครอบ
กมล มั่ง มี หรือ กอบ ไป ด้วย ทรัพย์ ญา เนียบ แล่น เป็น
ทุน ส้ม บัค มา ตั้งแต่ ช้อน แต่ ออก ผิด จาก สามัญ” ชน
อื่น คน ที่ ตรง กัน ข้าม กับ จำ พวก นี้ ถึง จะ ลง ความ เพียร
สัก เท่าไร ๆ จะ ถึง คน จำ พวก นี้ ได้ หรือ ไร มี คำ ตอบ
ว่า “ความ เพียร นี้ ใช้ แต่ จะ นำ ให้ คน จำ พวก ที่ กล่าว มา
แล้ว เป็น ผู้ ถึง ซึ่ง ความ ประ เสริฐ ได้ ฝ่าย เดียว เมื่อไร ถึง
คน ไร่ ก็ ดี หรือ คน ไร่ ครอบ กุล และ ไร่ ทวีป ก็ ดี แต่ ถ้า มี
ความ เพียร ๆ นั้น อาจ จะ ชัก รูง ให้ เป็น ผู้ ถึง ซึ่ง ความ ประ เสริฐ
ขึ้น ชื่อ ถือ นาม ได้ เหมือน กัน ยังมี ปราชญ์ เป็น คัว อย่าง

อยู่ แล้ว หลาย ท่าน

กล่าวคือ เจ้า พระยา นร รัตน์ ราช มา นิต (โต)

ผู้มีได้เกิดใน ฐานะ สูง แต่ได้ รับ พระ ราชทานยศศักดิ์
 สูงสุด เป็น พันวชิร ลีป ไป ก็ เพราะ ด้วย ความเพียร ความ
 สามารถ นั้นเอง กับ หลวง อุต ร ภัณฑพานิช (เต็ง) ผู้เป็น
 จันทรไวฑูรย์ สม มติ แต่ได้ ตั้ง ความ เพียร ออก กำ ตั้ง กาย
 จันทรลีป มังม นัป เป็น เศรษฐี ได้ คนหนึ่ง บุคคลที่มีทุน ทรัพย์มา
 แต่ กำ เนิด ถ้า ไร ความ เพียร แล้ว ก็ ห่อน จะ รักษา
 ทรัพย์ สม มติ นั้นไว้ ให้ เจริญได้ ตัวอย่าง ที่มี ปรากฏ
 อยู่ มาก เหมือนกัน ไม่ จำ เป็น จะ ต้อง ออกนามใน ที่ นี้
 เหตุ ฉะนั้น บุคคล ไม่ว่า มี ว่า จน ไม่ว่า ฉลาด ว่า ไร จะ ต้อง
 นับ ว่า เป็น กิจ ของ ตน ที่ จะ ต้อง ตั้ง ความ เพียร ทุก
 คน ถึง เป็น เศรษฐี ก็ จะ ต้อง กอบ ด้วย ความ เพียร เท่ากับ
 เป็น ยาจก เชิญใจ ^{๓๓}

ชนใด มี ชาติ ชาติ	เดว ทราม
เพียร อุดำห์ พยายาม	หมั่น หมั่น
อยู่ บด อยู่ ฝน ความ	รู้ แก่ เกิน แะ
กลับ ยศใหญ่ ยิ่ง ขึ้น	เช่น เชื้อ ผู้ ตี
ผู้ ตี มี ชาติ เชื้อ	กุด ^{๓๒} วงษ์
พระ มาท จิตร์ กิด ทนง	ทัว หน้า
ไป เพียร กลับ พา พงษ์	คน เสื่อม ชูญ แะ
นาน หน้อย ค่อย ตก ชาติ	หมด เชื้อ มี ชุม

จาก วชิร ญาณ ปิ ๓๓๓

จินต ภาวะวิ ชัง กฤษ ผู้ หนึ่ง มีนาม ปรา กฏว่า สโมตธ
กล่าวไว้ว่า ความเพียรนี้ เป็นกิจของ ชน ทัวไปไม่ว่า โพรหรือ
ผู้ ตีหรือจน ผู้ ที่ เป็นผู้ ตี (คือ สุภาวะ บุรุษย์ ^{๓๓} และ
สัตวิ) ทั้งที่เกิดในตระกูลสูงศักดิ์ หรือผู้ ที่ไม่มีตระกูลสูง แต่
มีคุณ วุฒิ ตี ประ พุติ คน ถูก ตีลง ตามกรรม จริยา เป็น
ผู้ ตีขึ้น ก็ ตี สุภาวะ บุรุษย์ และ สัตวิ เหล่า น ถึงแม้ว่า
จะ เต็มไป ด้วย ยศ ศักดิ์บริวาร ทวิพย์ ศฤง ขาร ^{๓๔} ก็จะไม่ขาด
ความคำนึง ว่า เป็น กิจ ของ คน ล้วน หนึ่ง ที่ จะ ต้อง กระ

ทำประโยชน์คุณให้แก่โลกย์เป็น การ ตอบ แทน, และจะมี
 ความช่วย ^{๓๕} แก่ใจที่จะ นอน กิน จน พุง เขียว ใช้ทรัพย์สิน
 สัมบัติ ของ ตน ซึ่ง เป็น ผล ที่ เกิด แต่ กำ ดัง ดาย ของ ผู้ อื่น
 ฝ่าย เดียว การ กระ ทำ คน ให้ เกียจ คร้าน หา ประโยชน์ แก่
 โลกย์ มิ ได้ นี้ ไม่ เป็น เกียรติยศ แก่ ตน เลย บาง ที่ คน ที่ มี
 อารมณ์ สะเพร่า อายบ ัว จะ คิด เห็น ว่า เป็น ดัง นั้น แต่
 ผู้ ที่ มี อารมณ์ ประเสริฐ สูง เป็น สุภา ะ แท้ จริง แล้ว
 ย่อม จะ ตี ตื่น และ จะ ตั้ง หน้า แทะ กระ ทำ คน ให้ เป็น
 ประโยชน์ แก่ โลกย์ ขึ้น นับ ว่า เป็น ผล ที่ จะ นำ ให้ เกิด
 เกียรติ ยศ อย่าง สูง”

อนึ่ง เมื่อ ชาย ยัง อยู่ ใน ประณม วย การ หมั่น ศึกษา
 ก็ เป็น ความ เพียร อัน หนึ่ง เพราะ เป็น โอกาส ให้ กระ
 ทำ กิจ ซึ่ง เป็น หน้า ที่ ของ คน ที่ จะ ต้อง กระ ทำ ให้ ได้ ดี
 ไป ภาย หน้า ชาว เรา ที่ ได้ เกิด มา เป็น มนุษย์ นี้ ก็ เป็น
 ตาก อัน อย่าง ยิง แล้ว จึง เรา จำ เป็น ที่ จะ กระ ทำ ตัว
 เรา ให้ ดี ประ ภา ติ ให้ ถูก ต้อง กับ கட ของ ธรรม จริยา ให้
 เป็น ผู้ มี ประโยชน์ แก่ โลกย์ และ แก่ ชาติ ของ เรา มิ ให้ เสีย

ที่ที่ได้เกิด มาเป็นชาติไทย นับถือ พระพุทธศาสนา,

ก็ ที่ จะ กระทำ คนให้ ประเสริฐ ได้ ดังนี้ เราจะ

ต้อง เป็น ผู้มี ความรู้ เพราะฉะนั้นจึง จะต้อง อดทน อดทน อดทน
เสียแต่ เมื่อ ยัง ย่อม เข้าวัย เมื่อ โต ขึ้น จะ ไม่มี เวลา เรียน
เพราะจะมี กัง วด ในการ ทำ มาหา กินเลี้ยงชีพเสีย ผู้ที่มี ได้
เล่าเรียน มาแต่ เด็ก หรือ เรียน แต่ เกียจ คร้าน เหลวไหล เสีย
เมื่อ โต ขึ้น ย่อม รู้ ว่า นึกตน คิด เสีย ด้วย เวลา ที่ ตน ได้ ทั้ง
เสีย เปลา แต่ เมื่อ มา รู้ ถึง คุณ ของ การ เล่า เรียน ดัง
นี้ ดี เวลา มัน เลย ไป เสีย แล้ว จะ กลับ ตัว ให้ เป็น เด็ก
ลง อีก ไม่ได้ จำ เป็น ต้อง เป็น คน ใจ และ กอบ กิจ อย่าง
คำไป จน คดออก ชาติ นี้ และ ชาว เรา ผู้ยัง อยู่ ใน เวลา เล่า
เรียน จง จำ ไว้ เป็น ตัว อย่าง รับ ขอน ขวาย เรียน เสีย
ให้ ดำ เ็จ ก่อน ที่ จะ ต้อง ตระ ออก ทำ มา หา กิน อย่า ให้
ต้อง รู้ ถึง เสีย คาย ใน ภาย หน้า ว่า เมื่อ เด็ก ๆ เรา ชั่ว ละ ทั้ง
เวลา ให้ หมด เป็ต้อง ไป เสีย เปลา จน โต ขึ้น ต้อง รับ
ความ ทุกข์

อย่า เกียจ คร้าน การ เรียน เร่ง อดทน อดทน อดทน มี วิ ชาติ เหมือน
มี ทวีป อยู่ นับ แสน จะ ตก ถิ่น ถิ่น ไต คง ไม่ แกล่น

ถึงกับ แค้น ก็พอ ยัง ประ ทัง คน อัน ความ รู้ ๆ กระจ่าง
ถึง อย่าง เดียว แต่ ห้เชียว ชาญ เกิด คง เกิด ผล - อาจ
ชก เข็ด ขู ฟุ่ ถกนซ์ ถึง คน จน พงษ์ ไพร คง ได้ ดี เกิด เปน
ชาย ขาว งาม ตาม วิไลย หนังสือ ไทย ก็ ไม่ รู้ ตู บัด ศรี
ต้อง รับ ชาย ชาย หน้า หัง คาบ ถึง ผู้ ตี ก็ คง ด้อย ถอย ทร
กต จะ คำ เคี้ย เคี้ย ชื่อ ว่า โฉด ขำ จะ ชก พาย ๔ ดา
ให้ ดำบ สุนท หัง ชาย หน้า ญาติ วงษ์ พงษ์ ประ ยุร จะ เพิ่ม
พูด ตี ถิน คำ นิเทศ หนังสือ ชื่อ ๆ คำ สำหรับ ฉบับ บท เปน
ของ ถ้วน ควร จด จำ ศึกษา มี ตา บู่ ตู เต่า เต่า เต่า มา หวัง
ให้ บุรุษ นาคา ได้ ว่า เรียน จะได้ ทราบ บาป บุญ ทั้ง คุณ โทษ
ปะ บุตร โฉด คำ ขำ กั พาทิเยร ไม่ สม หวัง ตั้ง มี ตา บู่ ตา
เพียร เน้น จำ เนียร พดง พดก กระ จัก กระ จาย

จาก หนังสือ นิติ สาร ดัง ก

พระ ยาศรี สุนทร โวหาร (น้อย) เปน ผู้ แต่ง
อัน ประโยชน์ ของ การ ศึกษา นี้ สุด ที่ จะ พรรณนา เรา
ก็ ย่อม ทราบ อยู่ ด้วย กัน แล้ว แต่ วิถี ที่ จะ ศึกษา ให้ ได้
วิชา ดี และ เมื่อ ได้ ศึกษา มา แล้ว จะ ใช้ วิชา นั้น ให้ เปน

ประโยชน์แก่ตนอย่างไร นั่น เป็น การ ยาก นั้ยากหนา,
บางคน ก็ไป หลง คึกษา ใน สถานที่ อันไม่ สม ควรแก่คน คน
จำ พวก นี้ จำ เป็น ต้อง บัง เกิด ความ เบื่อหน่าย ใน การ คึกษา
เลย เป็น คน ใจ เหว่ เต่า ตุ่นไป อันใด ก็ เหมือน หนึ่ง คน เดิน
ทาง ผิด เมื่อ ได้ รู้ ดี ว่า ตน ผิด ก็ มีความ ห่อ หอย แต่
จะ กลับ ก็ ไร จะ ค่อยไป ก็ เจริญ ตก ลง ต้อง เมะ อยู่ ที่ นั้น เอง
ไม่ ได้ รับ ประ โยชน์ อัน ดี ตาม ความ ปราณณา

บาง คน เมื่อ ได้ คึกษา วิชา แล้ว ก็ เอา วิชา นั้น
มาใช้ ใน หนทาง ผิด คือ มา นี้ ว่า คน รู้ ดี มีความ เยื่อ หยิ่ง
หยาม คน จน เกิน งาม ไป บ้าง บางคน ก็ คิม ไม่ ถักจริง
วิชา ที่ได้ เป็น เภา ๆ ก็ พากิจวัร ให้ พุง ช่าน นำ คน ให้ เป็น
คน หา ประ โยชน์ มิ ได้ ดัง มั่น ทะกะ ใน รอย เท้า ไก
ที่ ถ้าว มา แล้ว ใน ช้าง คัน บ้าง และ บาง คน ก็ เอา คำ วา
เข้า คัง ไม่ ใช้ ความ คาริ หัศริ ตรอง ให้ สม ควร แก่ การ เดิน ตาม
คำ วา ทะ บึง ไป เลย เป็น เถน ไป บ้าง

ในที่นี้ จะ แปล ถ้อย คำ ของ หลอด เบกัณ จาก
หนังสือ ที่ ท่าน ได้ แต่ง ไว้ มา ให้ เห็น พอ เป็น เครื่อง ระ มัด ใจ ของ

กฤตบุตร์ผู้ ศึกษาเข้าใจต่อไป

“การ ศึกษา วิชา หนังสือ มี ประโยชน์ ๓ อย่าง

(๑) คือ เปน ช่อง ทางที่ จะนำมาซึ่งความสำราญบรรเทิงใจ

(๒) เปน อากรณ์เครื่องประดับ สำ หรับ เชิดชู อาคม ^{๒๒} ให้
เลิศล้ำ สง่างาม ตลอดจนไปชั่ว ชั่ว ชาติ

(๓) เปน เครื่อง สำ หรับ กอบ กิจ การ กระทำ ชุระ ให้
สำเร็จไปโดย สดวก.

ประโยชน์ ที่ หนึ่งนั้น จะได้รับ เปน ส่วนใหญ่ ในเวลา ที่
อยู่ เปด้า เปด็ยว ดำ รัส ตน

ส่วนประโยชน์ ที่ ๒ จะได้รับเมื่อเกี่ยวข้องกับปรตงคองกับโลกย์
และประโยชน์ ที่ ๓ จะเปนคุณ มีอ สำ หรับ จัก การ ที่ เปน หน้า
ที่ ของ ตน ที่ จะ ต้อง กระทำ ใน ชาติ นี้ ให้ สำ เร็จ ไป
โดย เรียบ ร้อยได้

ถึงแม้ว่าบุคคล บาง ท่านจะเปน ผู้ มีความฉลาดแหลม
มาแต่ กำเนิด สามารถกระทำการ เล็กน้อย ที่ เปน ช้นเดียว
คุ้น เคี้ยว ไม่ ช้น ช้อน ก้าว ก่าย กัน นึก ให้ สำ เร็จ ตลอดจน
ไปได้ ก็ ดี แต่ ก็ ความ สามารถ ที่ จะ พิเคราะห์ ตูการใหญ่

ที่ซับซ้อน ลึกซึ้ง มาก ให้แต่เห็นและเข้าใจได้ ประโยชน์
แท้จริงโดยกว้างขวาง และคำที่รู้ต้องหน้าได้ตลอด
จัดร้อย ครอบ แบ่ง บั้ กัน นั้น ออกเป็นแผนก ๆ ตามความ
ประสงค์ให้ไว้ระเบียบ ของ กถา วิธ^{๒๓} และจัดให้สำเนา
ได้บริบูรณ์^{๒๔} นอกจาก คน ที่มี ความรู้ ได้รับ ความฝึกหัด
แล้ว ก็ ยาก ที่ จะหาได้

การใช้ประโยชน์ที่ ๓ มากเกินไป คือ หดง เมา
เรือนจนเกือบจะไม่ถึงเหตุ^{๒๕} เป็น อาการ เชื่อม เทรา ซึม
การ แสดง ประโยชน์ที่ ๒ ออก นอก หน้า เป็นสาธยายยัง
(ความโอ้อวด)

และการใช้ประโยชน์ที่ ๓ อย่าง นก แก้ว คำว่า ว่า
ก็ ทำ อย่าง นั้น ไม่ใช่ สติ สัมปชัญญะ ครอบ ครอบ แก่
การ แก่ สัมม^{๒๔} เป็นความจำ สวด ของ บา เวียน^{๒๕}

การ ที่ ทำดังนั้นก็เหมือน หนึ่งฆ่า ฝัน โลกย์ ไม่เดิน ตาม
โอวาท ของโลกย์ แต่ คน จำพวกนี้ เมื่อได้ ทำการ มี ความ
ทำ นิ ชำนาญ ขึ้น บ้างแล้ว จะ กลับได้ รับ ความ ตั้ง สอน

ของโลกย์ และรู้ลึกได้ว่าวิชา ที่ คนได้เรียน มาจากตำรา
นั้น ยัง มาก พวอง อยู่ ต้อง หาไ้รย ความ ชำนาญ เปน
เครื่อง อบ ประจุ จะ เต็ม พร้อม ขึ้น อีก ชัน หนึ่ง

การ ศึกษา มัก จะนำ ผู้เรียนให้ พัง ชำเนินไป และ
ความ ชำนิชำนาญ จะเปนเครื่อง บับ คันให้ หู่ แน่น พันเข้า คน
ที่ หลัด หลดณ เกินไป มัก จะ หน่าย การ ศึกษา คน โง่บรูชา
การ ศึกษา คือ เห็น ว่า เปน ของ ปลาดค มี พิเศษ เหลือ เกิน
ประจุ เปน ของ ดำ หรับ เทวดา เกิน ฐานะ เขตต์ ของ
ความ ดำนารถ แห่ง มนุษย์ แต่ คน ฉลาด จะ มี ความนิยม
เห็น คุณ ของ การ ศึกษา และ จะ นำเอา การ ศึกษา มา
ใช้ให้ เปน ประโยชน์ แก่ ตน ได้

การ เฒ่า เรียนไม่ สอน ให้ผู้เรียน รู้ ว่า จะให้เอา วิชา
ไปใช้ ไ้ไ่อย่างไร สิ่ง ที่ สอนให้ผู้เรียน รู้ ได้ดัง นี้ ก็ คือ
ความคำวิหิตและ ความ ดัง เกต “ซึ่งเมื่อเข้า กันหลาย ๆ คน
เข้า ก็เป้นความ ชำ นาญ นั้น เอง”

ใน ที่ สุด นี้ กุศลบุตรทั้งหลาย จงอุปดำห์ พาก เพียรศึกษา
วิชา ให้ เปน คัน ทุนไว้ เมื่อเก็บ โต ขึ้น แล้วก็ จง อย่

เกียจ คร้าน ทำงาน และจรรู้จักใช้วิชาให้ถูกต้องตาม
 โสวาทของท่านตลอดเช่นกัน ที่ได้ นำมาก่อตัวไว้ข้างบนแล้ว
 ไคลงต่อไปนี้ ก็ มีใจ ความ ถึก ซึ่ง คล้ายคลึง กับ ที่ กล่าว
 มา แล้ว เหมือน กัน คือ

ไคลง บาท กุญชร

ความรู้ เป็น เพื่อน ได้	ใน ยาม เปื่อยฉา
เป็น เครื่อง อารมณ์ คราว	พูดได้
เป็น แรง เมื่อ คิด ความ	ควร ตัด ถิ่น แด
เป็น ทรัพย์ ทุก เพศ โพลั	พรั่ง งาม

โอง เกดียศ ความ รู้ ชาติ	คอ คน นร พ้อ
ชื่อชอบชมบ่อววย	อยากได้
ฉลาด อาส ช่วง ไซ้ คด	ประโยชน์ ปวง แด
เกียจเก็บ ความ รู้ ไว้	บ่วย การ

รู้ เรียน คุ่ม ไชยแท้	ทางหลง ถิ่น แอ
รู้ อำน กั้น วิ จารณ์	ผิด พดั่ง
รู้ เดช หลีก โง่ง	ทวีปย์ ล้าย ตูญ เนอ
รู้ ประ พฤติ พัน ทัง	ทุกข์ ไภย

พระ นิพนธ์ พระเจ้า น้อย ยา เรอ

กรม หตวง ตำรง ราชานู ภาพ

ความเพียรนี้ เป็น สิ่ง ประเสริฐ ถึง แม้เป็น เครื่อง
 ที่ จะ พา ให้เหนื่อย กาย เหนื่อย ใจ ก็ ดี แต่ คง ให้ ผล
 และ ให้ ความ พอ ใจ เอิบ อิ่ม ซึ่ง จะ เป็น น้ำ เต็ม หัก ใจ
 ให้ เรา เป็น มนุษย์ ผู้ มี ความ สุข ได้ * อัน ความ ง่วง เหนงา
 เบื่อหน่าย เหนื่อยเพลี้ยนี้ เกิดขึ้น เพราะ ความ เกียจคร้าน หา
 เกิด ขึ้น เพราะ ความ เพียร ไม่ ความ เกียจคร้าน อาจ
 สามารถ จะ จับ ดวง ใจ ของ มนุษย์ และ กั้น ให้ สึก หรอ ไป ได้
 ประจุ สนิม จับ เหล็ก หรือ กา ฝาก จับ คันไม้)

ง่วงเหงาเศร้าทรมาน

ทรมาน

หลับสนิท นอนหลับ

บ่อเว้น

ไม่ถูกรบกวนการ

กิจใหญ่

น้อยนา

ทั้งที่มีอากาศ

๒๖

เย็น

นิราศ

๒๗

พันความเจริญ

จากทิศประเทศกลอนติด

คนเกียจคร้านมักเบื่อหน่ายโลกย์

และกอบด้วย

ความง่วงเหงา มันคงซึมเซา

แต่แท้ที่จริงขรรคมดาโลกย์

ย่อมนำความรื่นเริงและเชื้อเชิญให้มนุษย์ชมเชยอยู่เสมอ

จงพิจารณาดูให้ถุกซึ่งเกิดเห็นหรือไม่ว่าดอกกุหลาบ

นั้นมันกลิ่นรสอันหอมหวานอย่างไร,

ดอกบัวที่ลอย

พอน้อยเห็นน้ำในตำรา

หรือในสระที่มีรูป

โฉมเลิศดั่งงามเงื่อนอย่างไร,

ดอกกลีบบัวและสระที่มี

วรรณ

๓๐

เหลืองสดแผยกลิ่นบานช้อยประคองจะชักชวน

คนเดินทางให้ปราโมทย์ด้วยอย่างไร,

นกกระสาหรือนก

คู้ทองที่โผบินบินไปมามีรูปดีเสียงจำนงค์จกๆ และไฉตร

มนุษย์ให้รู้สึกความบรรเทาสบายของโลกย์อย่างไร,

นก

กระเจี๊ยบและนกกิ้งก่าที่กระโดดหยิ่งแหะไปมาตามพุ่มไม้

มีความ บรรเทาใจ อย่างไร, สิ่งเหล่านี้ ถ้วน เป็นสมบัติ
 ของโลกย์ ที่ จะ นำให้ มนุษย์ รื่น เริง และ เชื่อ เชิญ ให้
 มนุษย์ มีความ นิยม ด้วย ให้ พิจารณา ดู และ ให้ แล เห็น
 เข้าใจ ธรรมตาโลกย์ ตลอด ด้วย ทั้ง นั้น ก็ เหตุ ไฉน เถลามา มนุษย์
 จึง จะ เกี่ยจ คว้า น เปื่อ หน่วย ง่วง เหวง เขา ชื่น และ ตี เคียน ว่า
 ชีวิต ของ ตัว ใน โลกย์ นี้ ไม่ สำ ราชู รื่น เริง ? นี่แหละ ชาว
 เรา จง คึกขก เถา เรือน จง เข้าใจ ธรรมตาโลกย์ จง รับ
 ความ เชื่อ เชิญ ของ ธรรมตาโลกย์ จง ทำ การ งาน อย่า
 นั่ง นิ่ง อยู่ เปร่า ให้ ง่วง เหวง มัน คึง และ หลง บ่น เพื่อ ว่า เมื่อย
 เพื่อย ว่า คาญใจ ไม่ มี อะไร จะ ทำ โทษ กำ เนิด ของ ตน ว่า
 ไม่ ดี เทียม เพื่อน อ้อ ก่อ ไป เป็น อัน ชาติ จง เพียร, เพียร,
 เพียร, อย่า วัช เชิญ ของ ธรรมตาโลกย์

สม บรณ สมบัติ ด้วย

กุศล

วิบาก วิบัติ คด

บ่อ เชื้อ

ปฏา สติ ยด

สภาพ ใจ จม จริ่ง เฮย

ไม่ ก่อ ก็ เด็ด เลื้อ

จิตร ให้ ทะเยอ ทยาน

อธิบาย คำ

๓๐๓

ยาม ประชุมไฟระด้วย	ปฤชา
เฉย ชัก ^{๓๒} พจน์ ฤภา	นิค พร้อง
กะติ ^{๓๓} โดทย ธรรมคดา	แคล้ว คล่อง ตลอดเยย
เชิญ ชัก พรหม พวก พียง	อิม เอื้อ เอม กระทบ ^{๓๔}
สรรพกิจยอมเสร็จด้วย	ความ เพียร ทำ ฤ
ไม่เกตุอนกถนอเกียรณ ^{๓๕}	ทอดไว้
กิจหodayไม่ตฤคยเสถียร ^{๓๖}	ด้วย ตัก นึก ฤ
นึก บ่อ ทำ บ่อได้	เสร็จสิ้น สม ประสงค์

จาก หิโตประเทศ กตอนติติค

อธิบาย คำ ยาก

ปกพิ ^{๓๗}	แผ่น ดิน
ภักษา หาร ^{๓๘}	อา หาร คือ ของ กิน
วัดฤ ^{๓๙}	ตั้ง ของ
ถ่มมูรณ ^{๔๐}	บริมูรณ เต็ม พร้อง
จา ฤก ^{๔๑}	จก
กัน ดาร ^{๔๒}	กับ กัน

ธรรมคาถาโดย^๗ ความเป็นเอง ของโดย^๗ เช่น ปี่ไหน น้ำ
น้อย ก็ บรรดาทำให้เข้า พวง เพราะ คัน เข้าไม่
งาม, ผู้ใด นั่ง แด นอน มากเกินไป ไม่
กระทำ การ เอ็กเซอร์ไซส์ ก็ บรรดาให้ผู้^๗ นั้น
เมื่อย ขบ เป็น คน อ่อน เบี้ยก ไป ต่าง ๆ คัน
ไม้ ปดุก ใน ที่ ดิน ดี ก็ บรรดาให้ เพ็ด คด
ออก ผล งาม เป็น เครื่อง ขึ้น ชม ยิน ดี ของ
มนุษย์ และ ดัด^๗ ๖ ๓ ๖ เหตุ เหล่า นี้ ไม่มี
มนุษย์ จะ ทำ ได้ เป็น เหตุ ที่ หาก ให้ เป็น เอง
บ่า เหน็บ^๘ ราง วัด สิ่ง ที่ ให้ เป็น เครื่อง ทด แทน คำ แรง

ชุม บ่อ
ดำ มัญ^{๓๐} เสมอ ๆ กัน เป็น พัน
เข็ญใจ^{๓๑} ยาก จน
กต^{๓๒} ผึ้ง, กอ, ไทมาแสดงเป็น กระจุก แปลว่า วงษ์
สุภาวะบุรุษ^{๓๓} หรือ สุภาพ บุรุษ คน ที่ เขียว ร้อย ประพฤติ
คนใน ธรรมจริยา
ศฤง ขาว^{๓๔} ทวิพิย^{๓๕} สม บัด

ช่วย ^{๓๕}	หรือ ช่วยเข็น แปลว่า กระ ดาก ดอขาย
กังวล ^{๓๖}	ห่วงใย, เกียจข้อง
แกล่น ^{๓๗}	ขาด, พดง, หมิ่น, กราว.
พาเหียร ^{๓๘}	ภาย นอก
จำเนียร ^{๓๙}	นาน
มันทะกะ ^{๔๐}	กบ
หลุด ^{๔๑}	แปลว่า แหน่ง ยศ ชุน นาง สูง กว่า 'เซอร'
ฮาคม ^{๔๒}	คน เอง
กต วิช ^{๔๓}	ทำ ตาม อุบาย
ดมัย ^{๔๔}	กราว, เวลา
บาเรียน ^{๔๕}	ผู้ ที่ มี ความ รู้ ได้ ได้ ขึ้น สูง
ฮา กุด ^{๔๖}	เกิดขึ้น กลาด, ยุ่ง เหยิง
นิราศ ^{๔๗}	ประกาศจาก
พื่อน ^{๔๘}	ว่า
ดำ ขาร ^{๔๙}	ข้อ ทาง น้ำ ไหล (เช่น ทาง น้ำ ไหล มา จาก ชวาจากเขา หรือ ช้อง ผา)
วรรณ ^{๕๐}	ดี

สภาพ^{๓๑} ธรรมดา, ความเป็นเอง

ยึด^{๓๒} เนื้อ ความ, ประโยชน์

กต^{๓๓} ทาง, ที่ไป

กรรม^{๓๔} ดวงใจ

อาภรณ์^{๓๕} เรียงราย, เกิดขึ้น ถัดกัน

สถิตยเสถียร^{๓๖} ตั้งอยู่, ตั้งมั่น

บท ที่ ๔

กิจ ของ มนุษย์ ที่ จะ ต้อง กระ ทำ สำ หรับ ตน เอง

ความกระหมัด กระหม่อม

มนุษย์ เรา ที่ จะ แสวงหา ความอยู่ เป็น เป็น สุข ใน ทาง
เลี้ยงชีพนี้ ไม่เฉพาะแต่ จะ ต้อง ตั้ง ความ ขอสู่หา พากเพียร
หา ทรัพย์ สัมบัติ ฝ่ายเดียว จะต้อง รู้ จัก กระ หมัดกระ
หม่อม รักษา ทรัพย์ และ ผล ประ โยชน์ ที่ ได้ มา นั้น ให้ เหลือ อยู่
กับคนด้วย, เพื่อได้ ใช้ ใน เวลา ที่ มี เหตุ ต่าง ๆ อัน เกิด ขึ้น
โดยไม่รู้ ทั่ว เช่น บัวยเจ็บ และ เพื่อได้ ใช้ เลี้ยงชีพต่อไป

ในเวลา ถึง ขวราภาพ " เมื่อ จะ ทำ มา หา กิน ค่ะ ไปไม่ได้
 อีก แม้ ว่า ผู้ใด กอบกิจ หา ผล ประโยชน์ โดย อุสาหะ แต่
 กอบไปด้วย ความ สู้ ร้อย สู้ ร้อย ได้เท่าใด จั้ม จ่ายใช้
 สร้อยไปจนหมดสิ้น ผู้ นั้นก็จะหา ได้รับ ความ สุขตลอดไม่
 เพราะ จะ เป็น อย่าง คำโบราณ ว่า "หา เข้า กิน คำ" ถ้า เข้า
 วันใด มี เหตุ ที่ จะ หาไม่ได้ คำวันนั้น ก็จะได้ ที่ไหน มารับ
 ประทาน เมื่อ ขาด จาก สมบัติ ที่ เป็น ทน รวง รัง หรือ
 เงิน นอน อยู่ ฉะนั้น แล้ว จะ ได้ ความ สุข ใจ ความ เย็น ใจ
 ที่ไหนเล่า " อนึ่ง บุคคล ที่ จั้ม จ่ายใช้ สร้อยมาก จน เกิน
 จำ นวน ของ ผล ประโยชน์ ที่ได้ ก็ ยิ่ง รอค ร้าย ไป อีก
 เพราะ จะ เข้า เมื่อ ไป ทุก ที่ ไม่ ช้านาน สมบัติ ที่มี อยู่ เท่าไร
 ก็ จะ ไม่ เหลือ หลอด จะ นำ ให้ ประ พุติ ความ ขัด ญี่ ยี่ ม สิ้น
 ซึ่ง เป็น มหันตทุกข์ แก่ ตน ไม่ มี ที่ เบรียบได้

เพราะ เหตุ ฉะนั้น ชาว เรา จะต้อง เรียน กระ เหม้ ดกระ
 เหม้ ใช้ สร้อย แต่ ส่วน หนึ่ง ของ ผล ประโยชน์ ที่ได้ มา เหลือ
 นั้น เก็บไว้ เป็น สมบัติ รวง รัง บ้าง เพื่อ ได้ มี หีบ ถวย
 เมื่อ เวลา ต้อง การ และ เมื่อ แก่ เกา ถึง หมด คำ ดัง ที่ จะ

ทำการ หา ผล ประโยชน์ ค่อย ไป จะได้เอา ทน เติม ที่ได้
 ธรรม ชอบรม ไว้ ตั้งแต่ ครั้ง ยังสามารถ นี้ ใช้ เติม ทรัพย์
 ให้เป็น คู่ ขอดออกไป จน ครอบ เก่า ๓ ชั้น ชีวิต การ ธรรม
 ธรรม ชอบ รม ผลประโยชน์ ไว้ ไว้ ในกาย ภาค ๕ หน้า นี้ และเรียก
 ว่า ความ กระ เหม็ด กระ แหม่ บุคคล ที่ รัก คน ที่
 จะ หา ความ คู่ เพื่อ คน จน ขอด ขาด ชาติ นี้ จะ ต้อง มี
 ความ กระ เหม็ด กระ แหม่ เป็น อา จิน ๕

ความ กระ เหม็ด กระ แหม่ นี้ หา ใช้ ความ ธรรม ที่ ไม่
 ความ ธรรม เป็น โทษ แต่ความ กระ เหม็ด กระ แหม่ เป็น คุณ
 บุคคล ที่มี ความ กระ เหม็ด กระ แหม่ ไม่ ใช้ คน ธรรม ที่ เห็น ยอ
 แต่ เป็น คน ที่มี ความ รอบ คอบ รู้จัก ใช้ ที่ ควร ใช้ และ
 เก็บ ที่ ควร เก็บ คือ เป็น คน ที่ คิด ถึง ธนา ศด กาล และ
 ธรรม เตรียม คน เมื่อ ไว้ สำหรับ กาล นั้น ด้วย คน โฉด ธนา
 มัก จะ คิด แต่ บั จุ บัน กาล เป็น ประ มาณ ถึง จะ หา ผล
 ประโยชน์ ได้ มาก สัก เท่าใด ที่ เก็บ ไว้ ไม่ อยู่ ใช้ สรรย ทุ่ม เท
 ไปจน หมด ๕ คน ชนิด นี้ ได้ ชื่อ ว่า เป็น ยา รุก ที่ อยู่ ใน

ห้วง ทูกรี้ แต่ คน ถาต จะต่อต่อง ไป ถึง อนาคตกาล
ด้วย และ เมื่อได้รู้ สัก ว่า คน ได้ สร้าง สม เสรี่ยม กวได้
ดำ หรับ การ นั้น แล้ว ก็ มีความ สงบใจ มา คุก แกใจ
คน ชนิด นี้ได้ ชื่อ ว่า เป็น คน สม บุรณ พร้อม เปรียง และ
อยู่ใน กอง คุก.

อนึ่ง นักเรียน ต้อง อย่า เข้าใจ ว่า ความ กระหมัด
กระหมี่ จะ บังคับ ให้ เก็บ เงิน นอน ไว้ ใน กำ บ้าน เสนอ ไป
มิให้ ฝาก แยก หรือ นำ ไป เข้า หุ่น ส่วน ใน บริษัท ไต ๆ
ที่ จะ หัก ออก งาม เป็น มด ประโยชน์ คือ ออก ไป อีก ได้ การ ที่
เก็บ เงิน นอน นึง อยู่ใน กำ บ้าน นั้น หา ประโยชน์ ไม่เคย เมือง
โต, ถ้า พด เมือง ต่าง เก็บ เงิน นอน นึง ไว้ ถึง เมือง
นั้น จะมี เงิน มาก ก็ เหมือน นึง มี เงิน น้อย เพราะ เงิน ไป คาย
ด้าน เสีย ใน กำ บ้าน หมด หา ได้ ออก จำ ง่าย ให้ เป็น สาร
ประ โยชน์ แก่ บ้าน เมือง ไม่ เหตุ ฉะนั้น ประ เทศ สิว โด่ง
เขา จึง กัง แยก กัน เพื่อให้ บุคคล นำ เงิน มา ฝาก ก็
คอก เบี้ย ให้ ผู้ ฝาก แก่ น้อย ๆ แล้ว เขา เงิน เหล่า นั้น มา
ให้ พ่อ ค้า กู้ ทำ ทุน ค้า ขาย หรือ ก่อสร้าง สิ่ง ที่ มี ประ โยชน์

แก่บ้าน เมือง เช่น ทำรถไฟ หรือชุด கடອງอันเป็นสาธารณ^{๑๓๐}
ประโยชน์เป็น ต้น เมื่อเงินของ บ้าน เมืองมิได้นอน อยู่
เปล่าดังนี้ บ้านเมืองก็ ข่มขืนเลวทรามขึ้นโดย รวดเร็ว เพราะ
กิจ การ ดำเนิน ^{๓๓}ไปโดย กว้างขวาง โดย เหตุที่ ถัดมา
แล้วนี้ ชาว เราผู้รัก ชาติ และ บ้าน เมือง ยาก จะ ทำ นุ
บำรุง ให้เจริญ ขึ้น จึง เป็น หน้า ที่ ๗ ผู้มี สมบัติ มาก
จะ ลง ทุน ให้ เหลือ จาก ใช้ สรรพ ใน ทาง หนึ่ง ทางใด ให้
เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง และ ให้ เป็น ผล ถอก งาม
แก่ คน คอ ออก ไป อีก ด้วย ที่ สุด จะ ไม่ ไป เข้า หุ่น ส่วน
ใน ทาง หนึ่ง ทางใด จะ ไป ฝาก แบน กัก ตี เหมือน กัน
เพราะ คน จะ ได้ รับ ความ สดวก ใจ จาก จาก ความ ห่วง ใน
การ เฝ้า ทรัพย์ สมบัติ

ส่วน ผู้ที่ ยศ ฐิติ มี พอ ทำ พอ ก็นั้น ก็ ควร จะ
อด อด อด เก็บ เด็ก ผสม น้อย เพิ่ม เติม ให้ เป็น ทน รง วัจ วั
ถึง แม้ จะ เก็บ ได้ แต่ เพียง เดือน ละ ๓ บาท ก็ ดี หนึ่ง ก็
จะมี เงิน ถึง ๓๖ บาท และ อีก ๓๐ ปี จะมี ถึง ๓๐๗๐ บาท พอ ที่
จะ นอน ตา หัด ได้ เมื่อ สิ้น ชีวิต ไป แล้ว บุตร ภรรยา

คงจะไม่อ้าง อ้างว่าเหว เพราะทรัพย์สินมันจะได้เป็นทุนสำหรับ
ที่จะทำ มาหา กิน ถึง ชีวิต ต่อไป จง จำ ถ้อย คำใน
สุภาษิตสอน หญิง ที่ คัด มาไว้ ต่อ ไป นี้ เป็น เครื่อง เตือนใจไว้

“มีสิ่ง พึง ประจบให้ ครบ มาท
อย่าให้ขาด ด้วย ของ ต้องประสงค์
ถ้า ทำ น้อย กิน น้อย ค่อย บรรจง
อย่าจ่าย ลงให้ มาก จะ ยาก นาน
ไม่ควร ชื้อ ก็ อย่าไป พิไร ^{๓๒} ชื้อ
ให้เป็น มือ เป็น คราว ทั้ง คาว หวาน ”

กับในโคลง วิจารณ์พิเศษ ปี ๓๓๓ มีว่า

ใช้ทรัพย์สินไป ประหยัด ^{๓๓} ใช้	สิ่งใด ควร เนอ
วัน หน้า จัก เอา อะไร	กอบ เกอ ^{๓๔}
ตั้ง ผัว จะ ขาด ไป	ดิน หมด ดง ฤ
เปลือย ^{๓๕} แด กาย ร้าง เรือ	ศษ ร้าง ทุกข์ ถึง

อนึ่ง การ ที่ จะ แบ่ง ทรัพย์สินเก็บไว้ บน ทุนก็ ไม่ เป็น การ
ยากลำบากอะไรเลย ไม่ต้องการความคิดความอ่าน ต้องการ
แต่ ความ ห้วน ตน ให้ ใช้แต่ ควร ใช้ และ เก็บ ที่ ควร เก็บ

เท่านั้น ถ้าได้ลงมือเก็บ ดังต้องสามเดือนแล้ว ความ
เคยชินที่จะเกิดขึ้นในคน ภายหลังจากที่จะเก็บได้โดย
สะดวก ไม่ต้องฝ่าฝืน ความกระวนกระวายที่จะใช้มาก
นัก เพราะฉะนั้นจากอย่างมีผู้ที่จะกล่าวว่า “จะเก็บไม่ได้”
เป็นอันขาด สิ่งสำคัญในการเก็บเงินไว้เป็นทุนนี้ก็คือ
ให้ “ลงมือเก็บ” ในทันทีทันทีที่เท่านั้น

ถ้าบุคคลผู้ใดปราศจากความกระหมัดกระหม่อม
ได้มาเท่าใดก็ใช้ไปจนหมดสิ้น ผู้นั้นจะไม่ได้กระทำ
กิจของคนในทางก่อสร้างกุศลและบำเพ็ญในปัจจุ
ชาติโดยเต็ม จะไม่ได้เป็นผู้ที่มีกำลังอุดหนุนเพื่อนมนุษย์
ทั่วไป และเมื่อมีบุตรก็จะไม่อาจตามเรอให้วิชาที่
ประเสริฐแท้ได้ เพราะคนเป็นคนที่ไร้ทรัพย์สิน เมื่อคน
ดับชีพไปแล้ว บุตรและภรรยาที่จะได้รับทุกข์ด้วยความ
ยากแค้นผิดเคืองต่าง ๆ ด้วยเหตุที่อันสำคัญเหล่านี้
ชาวเราทุกคนจึงจะต้องตั้งใจกระหมัดกระหม่อม ผสม
เด็ก ผสมน้อย ให้เป็นทุนไว้ตลอดไป

ความกระหมัดกระหม่อมอาจจะทำบุคคลให้มี

ความ กระหมัด กระหม่อม

๑๓๓

ความ เปนไทย แก่ คน ให้มี อารมณ์ สงบ และ ฉะสุก
 เพราะ รู้ สึก ว่า คน มี ทำ ดัง พอ จะ เปน ที่ พำ นักรั ^{๑๖} แห่ง คน
 เองได้ ทรัพย์ ที่ สละ สม เปน ทุนไว้ ถึง จะมี น้อย ก็ ดี
 ที่ คง จะ เปน เครื่อง อุดหนุน ดัง ทุกข์ ไทย ที่ จะ มา พะพาน ได้
 ที่ หนัก จะ ทำ ให้ บรรเทา ^{๑๗} ลง ที่ เบาก็ จะ แก้ ให้ หาย
 สิ้น พอ ที่ ว่า จะ ถึง แก่ ล่ม จม ก็ จะ ทุ ให้ เปน แต่ ชัก สัน
 ไป ชั่ว คราว หนึ่ง และ เมื่อ จะ ถึง กับ น้ำ ตา เช็ด หัว เข้า
 ก็ จะ ผ่อน ให้ ได้ ราบ แต่ ความ เคียด ร้อน ใน ใจ บ้าง เด็ก น้อย

สงวน ทรัพย์ ดับ หลีก พ้น	อันตราย เทอญ นา
ปาง เมื่อไร หดาก หดาย	เกิด โกล
จะได้ ย่อม วยับ วยาย	ทุก ถ้าย คน แะ
พอ นิราศ ไทย ได้	สวัสดิ์ ด้วย สิ่ง สงวน

จาก หิโต ประ เทศ กลอน จิตติ
 ผู้ ที่ มี ทรัพย์ เปน ทุน อยู่ ณนี้ อาจ จะ แด ธุโลก ^{๑๘}
 ได้ ด้วย ความ ชื่น บาน และ เมื่อ อารมณ์ ปราศ จาก ความ
 ทรม ทูราย เพราะ ว่า ถึง เกราะ ภัย กรรม จะ นำ เขา ไทย มา
 ให้ ก็ มี ทรัพย์ อยิบ อยวย พอ ทุ คน ให้ พ้น จาก ความ ทุกข์

นั้น ได้

หนึ่งผู้หนึ่ง จะ กอบไป ด้วย ความ ดำ ราชญ์ ฤไทยจน
 ครอบเท่า ^๕ดิน ^๕ชีวิต เพราะ ด้วย ความ รู้ ^๕ลึก ว่า คน หาเป็น
 ผู้ที่ จะ ^๕กั้ง รม กอน เพื่อน มนุษย์ ให้ ได้ ความ ชื่น ^๕เชยไม่
 คน กลับ จะ เป็น ผู้ที่ ^๕ช่วย ^๕ชู เพื่อน มนุษย์ เป็นสง่า แก่ชาติ
 และ มี ความ รู้ ^๕ลึก ว่า เมื่อ คน ถึง ความ ชรา คน ก็ จะ
 ไม่ ต้อง รับ ความ เดือด ^๕ร้อน เพราะ มี ^๕ทุน เป็น เครื่อง ^๕อุด
 หนุน อยู่ คน เป็น ผู้มี ^๕ความ เป็นไทย ^๕แก่ ^๕คน

ส่วน ผู้ที่ ^๕ปราศ จาก ความ กระ ^๕หมัด กระ ^๕หม่น ^๕นั้น
 เมื่อ เกิด โภย ^๕อัน ^๕คราย ^๕ขึ้น ก็ จะ ไม่ มี ^๕ทุน ^๕ทรัพย์ ^๕สำหรับ ^๕เสีย
 จะ ^๕ต้อง ^๕กู้ ^๕หนี้ ^๕ยืม ^๕สิน ^๕ซาก ^๕ความ เป็นไทย ^๕แก่ ^๕คน การ ^๕ที่
 เป็น ^๕หนี้ ^๕เป็น ^๕โทษ ^๕อย่าง ^๕ร้าย ^๕ที่สุด บุคคล ^๕ที่ ^๕นำ ^๕คน ^๕ไป
 ถู ^๕ความ เป็น ^๕หนี้ ^๕ก็ ^๕ประ ^๕คุน ^๕ก ^๕ที่ ^๕เอา ^๕เท้า ^๕ถด ^๕เข้า ^๕ไป
 คิด ^๕แล้ว ^๕๒๐ จะ ^๕ทัน ^๕กระ ^๕เดือก ^๕ให้ ^๕หลุด ^๕ออก ^๕ไป ^๕ได้ ^๕อีก ^๕นั้น
 ยาก ^๕นัก ^๕ยาก ^๕หนา กับ ^๕เมื่อ ^๕ลง ^๕ได้ ^๕เป็น ^๕หนี้ ^๕เสีย ^๕ครั้ง ^๕หนึ่ง ^๕แล้ว
 หนี้ ^๕นั้น ^๕ก็ ^๕มัก ^๕จะ ^๕ทวี ^๕มาก ^๕ขึ้น ^๕ทุก ^๕ที เพราะ ^๕ไหน ^๕คอก ^๕เบี้ย ^๕จะ
 ทบ ^๕ทวี ^๕ขึ้น และ ^๕ไหน ^๕จะ ^๕หา ^๕เลี้ยง ^๕ชีพ ^๕ไม่ ^๕พอ ^๕ต้อง ^๕หยิบ

ยืม เขา ค่อยไป อีก เหมือน นก ที่ คิด แร้ว ยิ่ง ดั้น ไป ก็
ยิ่ง คิด แน่น ขึ้น

อนึ่ง คน ที่ เปน หั้ มัก จะ รักษา ความ สัตย์ ไว้ ไม่ ได้
เมื่อ เจ้า หั้ เขา ทวง ตัว ยัง ไม่ มี เงิน ที่ จะ ใช้ เขา ก็ จะ เปน
เหตุ ให้ กล่าว คำ เท็จ ผิด ผ่อน เขา ไป ต่าง ๆ บุคคล ที่ รัก ตน
ประ พุติ คน ใน ทาง ชอบ และ หยาก มี ความ เปน ไทย แก่
คน แล้ว จง อย่า ทำ คน ให้ เปน หั้ เลย เปน อัน ชาติ

ใน ที่ สุด นี้ จะ นำ เขา ถ้อย คำ ของ ท่าน นัก ปราชญ์ ผู้
หนึ่ง มา กล่าว ไว้ เพื่อ เปน โอวาท สืบ ไป

“ จง อย่า นึก ว่า หั้ เปน แต่ ของ ไม่ ดี ถ้า ได้ ตง
เปน หั้ เขา แล้ว จะ เห็น ได้ ว่า มัน เปน กอง ทุกข์ อย่าง
ใหญ่ ที่ เดียว หั้ เปน สิ่ง ที่ จะ นำ ให้ บุคคล สละ ความ
ประ พุติ ชอบ และ นำ ให้ ประ พุติ ผิด ถ้า จะ รักษา
สัน ตาน ให้ เปน ไป ตาม ขรรณ จริยา แล้ว จะ ต้อง หลีก หั้
หั้ ให้ ไกล ร้อย โยชน์ แสน โยชน์ และ จะ ต้อง ขวน ขวาย
มิ ให้ ชาติ จาก หุ่น สบ บั๊ ที่ จะ เก็บ ไว้ เปน กำ ตั้ง แห่ง ตน แล

ประโยชน์ที่ได้มาเท่าใด ๆ นั้น จงอย่าใช้เสียให้หมด
จงเก็บ รวบรวม สะสมเข้าเป็นทุนไว้บ้าง ความขัดเคือง
หรือ หึง เป็นศัตรูใหญ่ที่จะตัดความสุขของมนุษย์ เป็น
สิ่งที่ทำตายต่างความเป็นไทยแก่คน และ เป็นสิ่งที่
ห้ามกันมิให้คน ตั้งอยู่ในความประพฤติกุศลชอบทั้งปวงได้

ส่วนความกระเหิมดี กระแหม่นนั้น ใช้แต่จะเป็น
สิ่งที่ระงับความเดือดร้อนฝ่ายเดียวเมื่อไร ยังเป็นสิ่งที่
ที่จะเกิด กุศล อุดหนุนผู้อื่น อีกด้วย

ผู้ที่ช่วยตัว ก็ไม่รอดแล้ว ย่อมจะช่วยผู้อื่น
ไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้ที่หวังจะเกิด กุศล อุดหนุนผู้อื่น จะ
ต้องทำตนให้ไกลจากความเหิม หึง และจะต้องมีความ
กระเหิมดี กระแหม่นเพื่อให้มีทุนสมบัติเป็นกำลังไว้ด้วย”

ยามจนเราเคียดแค้น ชิงช้า

ยามมีมีคนประมาท นอบน้อม

๒๓๑ เดก ๒๒๒ พุทธิย ๒๒๒ ตกนกหวัง เวียนดังเสมอนา

ปรางหมุดผดนกพร้อง พรางถิ่นบิณฑิ

จาก ธรรมญาณ ปี ๓๓๒

อธิบายคำยาก

ชราภาพ ^๑	ความ แก่
สิน ^๒	ทรัพย์สิน
ทราบเท่า ^๓	ตลอด
ภาค ^๔	ส่วน
ฮาจิณ ^๕	ประพาศ์ เสมอไป
ความ รอบ คอบ ^๖	ความรู้ สัก รอบ ตัว, คิด ตลอด ทั้ง การ ข้าง หน้า ข้าง หลัง
แบ่งก ^๗	ที่ ดำ หรับ รับ เงิน ฝาก แด่ คิด ดอก เบี้ย ให้ ผู้ ฝาก ปีหนึ่ง ประมาณสี่ เปอรเซ็นต์ (คือ ร้อย ละ สี่) ใน กรุง เทพ านี้ มี แบ่งก ห้าง กง เชียงไฮ้ เปน ต้น
พลเมือง ^๘	ชาว เมือง, ราษฎร
ถั่วระ ^๙	ถั่ว
ถั่วธารณ ^{๑๐}	ทั่วไป
ทำเนิน ^{๑๑}	เดิน
พิไร ^{๑๒}	รำ, ตะบิด ตะบอย

ประ หยัค^{๓๓}

กระเห่หมัดกระเห่หมัด

เปต็อย^{๓๔}

ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม

บ้า เพญ^{๓๕}

สร้าง, ทำให้เต็ม.

พำ นกัณ^{๓๖}

ที่อาไศรย

บัน เทา^{๓๗}

ค่อยเบาลง, คด้าย

แถตุ โถกย^{๓๘}

แถตุคนในโลก เทียน หน้าเพื่อน มนุษย์

ไทย^{๓๙}

ไม่เป็น ทาษ ไม่เป็น หั้น ผู้มีความ

เป็นไทย แก่คน” ก็หมายความว่า

ผู้ที่ไม่ เป็น ทาษใคร ไม่เป็น หั้น ใคร

เช่น คนไทยเรานี้

แร้ว^{๔๐}

บ่วงดำ หวับ ตัก นก

เดก^{๔๑}

เปรียบ, เช่น, เหมือน, คด้าย.

พฤกษ^{๔๒}

ต้นไม้

บท ที่ ๑๐

กิจ ของ มนุษย์ที่จะ ต้อง กระ ทำ สำหรับ ตน เอง

ความ กล้าหาญ

ความ กล้าหาญ คือ ความ ของ ใจ ที่จะ กระทำ
กิจซึ่ง เปน หน้าที่ ของ คนให้ สำ เร็จไปได้ และ เน้น ความ
ตั้งใจ ที่จะ กระทำ จริง จน ปราศ จาก ความ หวาด หวั่น กลัว
อันตราย ความ กล้าหาญ เปน คำ ดัง, เปน ฤทธิ์,
เปน ความ สามารถ ที่ จะ นำให้ บรรลุ ถึง สิ่ง ที่ ดี ที่ พึง
สรร เสริญ และ ถึง แม้ว่าจะ ถึง แก่ ชีวิต อัน ตราย ก็ ดี
ความ กล้าหาญ คง จะ กระ ทำกิจซึ่ง เปน หน้าที่ ให้ คดออก ไปได้
ดัง กิจ ที่ ทหาร บก และ ทหาร เรือ ได้ กระทำ มา แล้ว ใน ท่าม
กลาง คึก สง ความ เปน อัน มาก และ ที่ ท่าน โบราณจารย์ ได้
ได้ กระทำ มา แล้ว ในการ ที่ แสดง ให้ โลกย์ เห็น ความ จริง ของ
ธรรมดา ซึ่ง เปนหน ทาง ของ ความ สติ วิ ไล ใน บัณฑิต นั้น

แต่ ความ กล้าหาญ ใน ธรรม จริยา นี้ รวม ทั้ง ความ
ของ ใจ นำ ผ่าน ความ ต่ำ ทราม เพื่อ จะ รักษา ยุติ ธรรม กระทำ

หน้าที่ ของ คน กลัว เกรง ใน การ ที่ จะ กระ ทำ สิ่งชั่ว
ผิด คดของ ธรรม จริยา ด้วย มีตัวอย่าง คือ ความ กล้า หาญ
ที่จะ ประพฤติ คน เปน คน ตรง ความ กล้า หาญ ที่จะ พุค จริง
เต็มอ ความ กล้า หาญ ที่ จะ รั้ง คน ให้ พ้น จากความชั่ว
ความกล้าหาญ อด ทน ด้ ความ ทุกข์ เมื่อคราวเคราะห์ ความ
กล้าหาญ หลีก หนี หนี และ ความ กล้า หาญ กระทำ กิจ
อัน เปน หน้าที่ ของ คน ทุก อย่าง

ใน ทุก วัน นี้ ชาวเรา ผู้ ที่ กอบ การ ชั่ว มี อยู่ มาก เหลือ
ถ้น แต่ ใคร เลย จะ รับ ว่า ใคร ชั่ว ? เหตุ ทั้ง นี้
เปน เพราะ บุคคล ยัง ปราศ จาก ความ กล้า หาญ ใน ทาง ธรรม
จริยา คือ ไม่ อด ใจ ที่ จะ แสดง ความจริง แต่ บรรดา
ผู้ ที่ ได้ ศึกษา ธรรม จริยา แล้ว ขอ จึง มี ความ กล้า หาญ
และ อด ใจ เอา คน ชั่ว ที่ กล่าว มา แล้ว นี้ เปน ตัวอย่าง
แม้ กลัว ว่า ถ้า กล่าว บอก ความ จริง จะ พา ให้ เสีย ชื่อ ก็ จึง
กล้า ละ ความ ที่ ประ พจติ ชั่ว นั้น เสีย

อนึ่ง ขอ เตือน กุศ บุตร ว่า ความ เก่ง กำ ที่ พวก นัก เถง เขา
แสดง ตาม ถน คือ เขียว พาด คน ไ้นั้น แะจะ คน นี้ หา

เหตุที่พันกันต่าง ๆ จนบางคนก็ขึ้นชื่อลือนามว่าเป็น
นักเลงโตนี้ หาใช่ความกล้าหาญไม่ เป็นความซาด
ที่จะต่อสู้ความชั่ว และ เป็นโมหะจิตร์ซึ่งนำให้ตน
เป็น คน เส่เพดไป ฉะนั้น คนที่ กล้าจริง หาเที่ยว หาเหตุ
พาด วิวาท แทะ พ้น รั้น ที่ ซึ่ง หาประโยชน์มิได้ไม่ ถึง
โดย จะมีผู้ มา ทำ ก่อน แต่ ถ้า เห็น ว่าเป็นคนปราศจาก
ความ คิด จะ ตอบ แทน ก็ เสีย เกียรติยศ ก็ หักใจ ไม่
ให้เกิด เหตุได้ ต่อ เมื่อ ควร ควร กล้า จึง กล้า เช่น
เวลา ทำ หน้า ที่ รม คัก ขาด ผ่น ดิน จึง แสดงความ
อง อาจ จง ไม่ คิด แก่ ชี วิต เพราะ เมื่อ ส้ม ควร ตาย
แล้ว ถ้า ไม่ สละ ชี วิต ให้ เป็น เกียรติยศ จะ ไป สละ
เมื่อไร จง ดู เบียง พาดิ เมื่อ ถูก ศร พระนารายณ์ ฆะวตาร
และ กล่าว คำ สอน ผู้คน ผู้ นอง เมื่อ จะ ตาย จาก กัน ว่า ดังนี้
“อย่า รู้ มาก มาก หนึ่ แต่ ที่ ง่าย ที่ โหน หนัก หัก กาย
เข้า หาบ หาม เป็นชาติ ชาย วัธาย ใน สงคราม จะ เวียง
นาม ทวีโลก กระตา ปา จง ดู เบียง อย่าง พิ ผู้ มี ศักดิ์ ไม่
กำ หนัด ใน ชี วิต เท่า เกษา ไม่ ควร น้อย จึง เสีย คาย

ดวงชีวา อันควร ม้วย มรณา อย่าอาลัย”

หรือ ที่ในโคลงโลกนิติ กล่าว ว่า

อาตมา คือกู้ ไม่	เสร็จงาน
จน จัก ตาย เอา อาณ	บิณฑ
จึง นับ ว่า เป็น ทหาร	หา ยาก
ฉลอง พระคุณ เจ้าให้	ท่าน เลี้ยง อำรุง

สิ่งใดที่เป็นหน้าที่ ๆ จะต้องกระทำ ที่ได้กล่าว
มา แล้วในข้างต้นนี้ทุก ๆ บท แม้ผู้ใด อาจ สามารถ
กระทำ ได้ ด้วย ผู้ นั้น ก็ เป็น ผู้ กล่าว หาญ ไว้ ด้วย ของ
คนให้ บราhma อยู่ ในโลกย์ ชั่ว พั่ว และ ดิน เท่ากับที่ฟ้าดี ตั้ง
สอนให้ ทหารไว้ ด้วยใน สงคราม เหมือน กัน คนใดที่
เกิด มาไม่ รู้ จัก หน้าที่ ของ ตน ไม่ได้ กระทำ หน้าที่ ของ
ตน ตาม ธรรม จริยา ผู้ นั้น เมื่อ สิ้น ชีวิต ไป ชื่อ เสีย
ก็ สูญ หาย ไป ด้วย แต่ ผู้ ที่ รู้ จัก หน้าที่ ของ ตน และ
มีความ อง อาจ กระทำ หน้าที่ ของ ตน ตลอดไป ผู้ นั้น ถึง
จะดับ สูญ สิ้น ชีพ ไป แล้ว ชื่อ ก็ ยัง จะ หอม พุ้ง เป็น ที่
เตือนใจ โลกย์ อยู่ เสมอ มิได้ขาด เพราะ ความดี ที่ ผู้ นั้น ทำ

ไว้ยังปรากฏ เป็นผล อยู่ คือผู้^{นั้น}ได้ ใจ^{นั้น}โดย ในโลก^{นี้}นี้
ให้ยัง ยืน อยู่ มี^{ใจ}รัก^{ใจ}เดือน^{นั้น} ดบ

ต่อไป^{นี้} จะชักอุทาหรณ์^{แห่ง} ความกล้าหาญ^{ที่}
มนุษย์ ได้ แสดง แก่โลก^{นี้} ใน การ ส่ง ความมาให้เห็น พอ
เป็น เครื่อง ย้อมใจ^{บ้าง}

พระนเรศวร (คือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช) (๒)
กับ พระเอกาทศรถราชอนุชา เมื่อ พระมหาอุปราชา
(กรุงหงสาวดี) ยกกองทัพใหญ่ มาตีกรุงสุโขทัย พระ
องค์ได้ยกกองทัพใหญ่ ออกไป ต่อสู้ แต่เวลานั้นช้าง
พระที่นั่ง ตกมัน อวดอาด จึงรุกเข้าไปในกองทัพข้าศึก
แต่ ๒ ช้าง ช้างราชการและพลทหารคามนิกัน พระองค์
เสด็จตลุยเข้าไป แต่ถ้ามัวจนถึงหน้าช้าง พระมหาอุปราชา
พระองค์จึงทรงทำชวนให้พระมหาอุปราชากระทำยุทธหัตถี^๕
ชนช้าง และทรงพันด้วยพระแสงของ้าว^๖ ถูกพระองศา
พระมหาอุปราชาขาดสพายแล่ง ดันพระชนม์อยู่ กับ
คอช้าง สมเด็จพระเอกาทศรถก็ได้ทรงพันมาจากชะโง
ก็เลี้ยงพระมหาอุปราชาตาย อยู่กับคอช้างเหมือนกัน ขณะ

นั้น กองทัพ ข้าศึก ระวังร้าย เพราะหาแม่ทัพไม่ได้
 พอ กองทัพ ไทย ตาม มาทัน ก็เข้าตลบบอน ตัดจนล้มตาย
 แยก พ่าย ยับ เย็น ไปหมดสิ้น การที่ได้ทรงเอาไชยชนะ
 แก่ข้าศึก แต่ดำรัส ๒ พระองค์ ครั้งนี้ เป็น ความ ของอาจ
 ของ พระ องค์ อย่างยิ่ง ถ้ามี ฉะนั้น ก็ น่า กตัญจะ กตัญ เป็น
 อัน ตราย เพราะได้ ทรง บุก บั่น เข้า ไป ใน กองทัพ ข้าศึก แต่
 ดำรัส ๒ พระองค์ เท่านั้น เกียรติยศ ที่พระ องค์ ได้ ทรง
 กระ ทำให้ แก่ ชาติไทย ครั้ง นั้น ถึง แม้ ว่า พระ องค์ ได้
 เสด็จ สวรรคต เสีย ๓๐๐ ปี กว่า แล้ว พระ นาม ของ
 พระ องค์ ยัง สด ขึ้น อยู่ กับ ชาว เรา ผู้ เป็น ชาติไทย เสมอ

ไฮเร ชัด โกกอดูส์ ชาติโรมัน ผู้หนึ่ง เมื่อ ครั้งทัพ
 อีทรัส กัน ยก มา ตี กรุง โรม พล เมือง ที่ ทำไร่นา
 อยู่ ภายนอก กำแพง ก็ แยก ขึ้น จะ หนี เข้าไป ภายใน
 ประตู ด้าน แด่ ฝพาน ที่ ข้าม แม่น้ำ ซึ่งเป็น คูเมือง
 เข้าไป ถึง ประตู กำแพง นั้น เด็ก กองทัพ ชาว อีทรัส กัน
 ข้าศึก ก็ จวน จะ ถึง ตัว อยู่ แล้ว ไฮเร ชัด โกกอดูส์ จึง
 ภา ด่า จะ รักษา ช่อง แคม ที่ เฝ้า ฝพาน ไว้ กับ เพื่อนอีก สองคน

ด้วยกัน แล้วเร่งให้พวก พล เมือง เหล่านั้น ข้าม ฝั่งพานเข้า
เมืองไป ก่อน ไชเรชัต โกลดูล์กับ เพื่อน อีก สอง คน ก็ต่อ
สู้ บ้าน ทาน พวก กอง ทัพ ข้ำ คัก อยู่ ที่ ปาก ช่อง แคบ โดย สุด
กำลัง จน พวก พล เมือง ของ ตัว ข้าม ฝั่งพาน เข้า เมือง
ไปได้ หมด สิ้น เพื่อน ของ ไชเร ชัต โกลดูล์ก็ ข้าม ฝั่งพาน
กลับไปได้ แต่ ตัว ไชเร ชัต โกลดูล์ อยู่ รัง หลัง ถูก
อา วุธ อ่อน เบียด เต็ม ที่ โตหิต ไทรมไป ทั้ง กาย จึง ร้อง
ให้เพื่อนช่วยตัด ฝั่งพาน ที่ จะ กัน มิให้ ข้ำ คัก ข้าม เข้าไปได้ แล้ว
ตัว ไชเร ชัต ก็ กระ โคต ลง ภู ว่า ย น้ำ หนี ขึ้นไป เมือง แต่
นั้น มา ชาว โรมัน ก็ มีความ นับถือ ไชเร ชัต เปน อัน มาก
เพราะได้ กู้ เมือง โรมไว้ ให้พ้น จากเงื้อมมือ ข้ำ คัก

อัน ความ งาม ของ อาจ นี้ ใช่ แต่ จะได้ แสดง มา แต่ ผู้ชาย
ฝ่าย เดียว เมื่อใด ฝ่าย ผู้หญิง ก็ได้ แสดง ความ กล้าหาญ
ของ อาจ อย่าง ประเสริฐ ในการ โบราณ มาก เหมือน กัน มี
ตัว อย่าง ปรากฏ อยู่ใน พระ ราช พงษาวดาร คือ

บุเรงนอง นามราชเจ้า
ยก พยุห แค้น ย่า^{๓๑}
มอญ ม่าน ประ มอญ มา
ถึง ยุทร เยศ^{๓๒} แล้ว

พระมหาจักร พรต^{๓๓} เผา^{๓๔}
วาง ค่าย ราย ทัพ
ดำริห์ จัก ไกร ยด
ยกนิกร^{๓๕} ทัพ ถัด

มัง อร^{๓๖} อรรคเรศ^{๓๗} ผู้
นาม พระ สุริโยไทย
ทรง เครื่อง ยุทธพิไชย
เกล็ด กระจา ชาร^{๓๘} กว้าง

พลไกร กอง นาวา
ช้าง พระ เจ้า แปร ประจัน
สาร^{๓๙} ทรง ชวด เซมัน
เตด^{๔๐} ชับ คช ไถ่ไถ่

จอมรา มัญ^{๔๑} เขย
ยิ่ง แก้ว
สามสิบ หมื่น แะ
อยุค ไถ่ นักรา

ภวค^{๔๒} สยาม เขย
เพียบหล้า

แรง คัก
ออก คิง ถาง สมน^{๔๓}

พิสมัย^{๔๔} ท่าน นา
ออก ย่าง

เช่น อุป ราช แะ
ควบ เข้า ขบวน ไศ

โรมรัน กั้น เขย
คช^{๔๕} ไท^{๔๖}

หลัง ถิ่น เติต แะ
หวิด ท้าย กระจา

นง กระจ่าง ^{๒๕} ของค ^{๒๖} เขกแก้ว	กระษัตริย์
มาน มน ^{๒๖} ค ^{๒๗} กคเวท	ยั้งดา
เกรง พระราช สำนั	มลาย ^{๒๗} พระ ชนม์เฮย
รับ คเชนทร ^{๒๘} เชน ค้า	ตั้งอีก ^{๓๐} ตั้ดตั้งกร
จุน มอญร้อน จ้าว ฟาด	ฉาด ฉะ
ชาติ แต่ง คราม ชะ	หรูป ^{๓๑} ดิน
โอรส รับ กัน พระ	ศพ ^{๓๒} ตั้ นกร แย
ตัญ ธิพย ^{๓๓} ไบ่ ตัญเต็น	พจน ^{๓๔} ผู้ ด้ร ด้รีย
	โคตง พระ ราช นิ พนร

กัต มา จากโคตง พระ ราช พงษา วดาร์

ยี่ หุ่น แม่ ทัพ ข้าง	ภุ กาม ^{๓๕}
คุม ทัพ เวช รอน สยาม	ฝ่ายไค
คกัว ^{๓๖} ทัง ^{๓๗} ก็ แตก ตาม	คกัว ^{๓๘} น้า
เข้า ประ ชิด คิด โกล	รอบด้อมเมืองถดาง ^{๓๙}

บุรินทร์^{๓๓} สิ้นชีพิตักษัยแล้ว

ยัง กนิษฐ^{๓๔} หญิง อีก ภรรยา

ไปเกิด แก่ ชีวัน

กุมไพร่ ชาย หญิง คู่

รักษา เมือง อยู่ ได้

สุด คิด พม่า หมายถึง

ขัดสน ๘: บึง วาย

ถดถอย รอด จาก มืดดำ

หลตาย บุรี บุเรศ^{๓๖} ๕ ท่ง

บชชา จะ รับ ราชญ์^{๓๗}

ถดถอย มี แก่ หญิง หาญ

คู่ คู่ กัน เมือง ไฉ

ไปทัน แทน นอ

เยศ^{๒๕} ผู้

ทราย เบียง หญิง แะ

เกียง แก่ กัน นคร

เดือน ปดาย

รบ วั

จำ เลิก ทัพพะ

คู่ คู่ ด้วย สอง หญิง

กรม การ มี นอ

คู่ ได้

หาก รัก เมือง นา

ชอบ ชี ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

ชอบ ชี ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

พระนิพนธ์ พระเจ้า น้อย ยาเธอ

กรม ขุนพิทยการ พฤทธิ ชาติดา

คิด มา จาก โคตรพระราช พงษาธิการ.

กับ อีก เรื่อง หนึ่ง

คือ กระษัตริย์ เมือง ๘ ที่ออก

แดน^{๓๘} องค์ หนึ่ง

ทรง พระนาม ว่า พระเจ้า เยมส์ ที่ ๒

ครั้ง นั้น เกิดขบถ พวกขบถ ตู กัน เข้าไป จะ ปล้น เขา พระราช
วัง และ จะ จับ พระเจ้า เยมส์ ตัวเร็กซ์ โทษ ^{๓๗} เดีย พระ
เจ้า เยมส์ จึง รับ ตั้ง เรียก พวก เก้า แก่ ชาว แม่ ฝ่ายใน ให้
รักษา พระทวารไว้ ห้ามนั้น คง ย้ำ ทัน ให้ พวก ศัตรู เข้า
มาได้ พระองค์ จะได้ เสด็จฯหนี เขา พระชนม์ รอด เดีย ก่อน
หญิง เก้า แก่ คน หนึ่ง ชื่อ แกรบิน ดูกดาศ เมื่อ ได้ยิน
ผี เท้า พวก ขบถ โกลั เข้า มา จะ ถิ่น กุญแจ พระ ทวาร
ก็ ถิ่น ไม่ ได้ เพราะ พวก ขบถ ได้ ดอบ เข้า มา หัก กุญแจ
เดีย ก่อน แล้ว จะ ถิ่น คาด หรือ เหล็ก คาด ก็ หายไป เดีย
ด้วย จึง เขา แขน ของ ตัว ลอด เข้าไป เปน คาด ประตู
และ ทน ความ เจ็บ ปวด อยู่ ด้วย ความ กตัญญู ต่อ พระ มหา
กระษัตริย์ ดังนั้น จน แขน หัก เพราะ พวก ขบถ ดัน ประตู
เข้ามา แต่ ข้าง นอก

ความ กตัญญู ของ สัตว์ ทั้ง ๓ เรื่องนี้เป็นที่น่าสรรเสริญ
อย่างยิ่ง และ ทำให้เรา เห็น ได้ ว่า ความ กตัญญู จะมี
อยู่ใน สัตว์ ได้ เช่น เดียว กับ ที่ มี อยู่ใน บุรุษย์ เหมือน กัน

ใน ที่ สุด นี้ จะ ขอ เชื้อน สัตว์ กุณบุตร์ อีก หนึ่ง หนึ่ง ว่า

ผู้ที่ ถัดมาหาญ อัน ประเสริฐ นั้น ต้อง มีความ สุภาพ, ความ
 อ่อน น้อมใน ที่ ประชุม, และ ความไม่ เขา เปรียบ แก่ ใคร
 ถึง เปน ศัตรู แก่ ถ้า เขาไม่ รู้ตัว ก็ไม่ ทำให้ เขา เปน อันตราย
 หรือ ถ้า เขา ดัน หรือ ไม่ มี อาวุธ จะ ต่อสู้ หรือ เขา
 มี ทำ เสีย เปรียบ ใน ทาง ไต ทาง หิ้ง อยู่ แล้ว ก็ ย่อม
 ไม่ ทำ ร้าย แก่ เขา เหมือน กัน มี ตัว อ่อน ถัง จะ ยก มา
 ให้ เห็น ดังนี้

ในการ สงคราม อังกฤษ กับ ฝรั่งเศส ที่ ตำบล เต็ด ตึง
 ๕๐ เก็น นาย ทหาร ม้า ฝรั่งเศส คน หนึ่ง ผู้ เปน หัว หน้า
 ขัน ม้า ทรง เข้า จะ ประจัน บาน กับ นาย ทหาร อังกฤษ ทหาร
 ฝรั่งเศส ตั้ง เกิด เห็น นาย ทหาร อังกฤษ ผู้ นั้น แขน ขาด เหลือ
 อยู่ แค ข้าง เดียว สำหรับ ขัน ม้า เห็น ม้า เท่านั้น อาวุธ
 ก็ มิ ได้ ถือ ถือ มือ อยู่ เขา จึง ทำ จินตนิมิต ^{๕๓} (คำ นั้น
 ด้วย ตาม) แล้ว ก็ ขัน ม้า เลย ไป ด้วย ความ สุภาพ มิ ให้
 ทำ อันตราย นี้ และ ก็ คน ถัด แท้ แม้ หาก เขา จะ พ้น นาย
 ทหาร อังกฤษ ผู้ ไม่ มี มือ จะ ถือ อาวุธ ให้ ตาย ไป ใน ที่ นั้น เขา
 ก็ จะ ไม่ มี เกียรติยศ อัน ไต เลย ถอน จะ ได้รับ ความ คิณ

อธิบาย คำ

๓๒๘

ว่า เป็น คน ซดาด เสีย อีก เพราะไป ทำ ร้าย คน พิการ ที่ ไม่
มี มือ จะ ค่อ ตู

อธิบาย คำ ยาก

โบราณาจารย์^๑
ความดำเคิญ^๒
ตาย^๓

อาจารย์โบราณ
ความดำ มาก
ในที่นี้ แปลว่า “ ชื่อ ” “ ต้น ”
หรือ “ เกียรติยศ ” คือให้ แสดง ความ
กล้าหาญ ไว้ ชื่อ และ เกียรติยศ ใน การ
สงครามเพื่อให้ เป็นสิ่งเชิดชูไม่ รู้ จัก ถบ
เลื่อน ค่อ ไปใน ภาย หน้า

กำหนัด^๔
ยุทธหัตถี^๕
พระแสง ขอจ้าว^๖

ช้าง, เกี้ยว, ผูกพัน.
ชนช้าง (หัตถี แปลว่า ช้าง)
อาวุธยาว ที่มี ขอดำ หรับ เกี้ยว ช้าง
ปตาย เป็น อาวุธ จ้าว คล้ายดาบ ดำหรับ
พันช้าง คือก

พระองศา^๗
คดุนบน^๘

บำ, ไหล่
รบ ประชิด ชน ตะมุน กันถึงอาวุธ กัน

๘
 ศวรรคต

๑๐
 รา มัญญ

๑๑
 พยฺห แส่นยา

๑๒
 อยฺยทฺธ เยค

๑๓
 เฉว

๑๔
 ภวตถ

๑๕
 นกร

๑๖
 ตมร

๑๗
 มัง อร

๑๘
 อรรคเรศ

๑๙
 พิตมัย

๒๐
 เถลิง คชา ชาร

๒๑
 คช

๒๒
 ไท

๒๓
 ดำ

ตาย (สำหรับใช้เฉพาะ กระษัตริย์)

มอญ

ชบวน ทัพ

กรุง ศรี อัยยททยา

ผ่าน, ครอบ ครอง

พื้น ดิน, แผ่น ดิน

หมู่

ที่ รวม ตาย, คือ ที่ รวม

นาง

ใหญ่ เดิศ (หมายถึง ความ ว่านาง พระยา
 หรือ นาง กระษัตริย์)

ที่รัก

ชั้น ช้าง ทรง

ช้าง

ท้าว, ท่าน, (ใน ที่ นี้ แปล ว่า “ ของ
 พระ องค์ ”)

ช้าง

๒๔
เตลง๒๕
นงคราญ๒๖
มนัศ๒๗
กัศ เว ท๒๘
มตาย๒๙
กเชนทว๓๐
ดัสกร๓๑
ภู กาม๓๒
ตกว ทัง๓๒
ตกวบา๓๒
ถดาง๓๓
บุรินทร๓๔
กนิษฐ๓๕
กรร เขศ๓๖
บุเรศ๓๗
ราญ

มอญ, รา มัญ

นาง

ใจ

คอบ แทน คุณ ผู้มี คุณ

แตก, ทำ ดาย, ตาย.

พระยา ช้าง

ช้าง คู้ก

พม่า

เปน เมือง ส่วน ตายม ที่อยู่ แหตมมตาย

กือ ช้าง ทิศใต้ ด้าน ยาว บัง กระหรี

เจ้า เมือง ผู้ เปนใหญ่ใน เมือง

หรือ กนิษฐา น้อง (ใน ที่นี้ หมาย

ความ ว่า น้อง หญิง)

เมียบ หลวง

เมือง ใหญ่, เมือง เขก

รบ

๓๓๒

๗/ ^{๓๓๗}
สกอต แตนด

ขรรณ จรียา เด็ม ๕

ชื่อ เมือง ที่ อยู่ ภาย เหนือ ของ ประเทศ
อังกฤษ และ เป็น เมือง พี่ น้อง กับ
ประเทศ อังกฤษ อัน เช่น เมือง ลาวเซียง
ใหม่ เป็น เมือง พี่ น้อง กับ ไทย

๓๗
ดำ เจริญ ไทย

ฆ่า (ใช้ สำหรับ กระษัตริย์ และ เจ้านาย
ที่ เป็น ไทย)

๔๐
๔๓
เด็ด ดึง เก็น
วัน ทิยา วุช

เป็น ชื่อ ของ ตำบล หนึ่ง อยู่ใน ทวีป ยุโรป
ใหญ่ หรือ คำ นับ ด้วย อาวุธ

๑๑
บท ที่ ๑๑

อุทาหรณ์ของ ความ กล้า หาญ

คดี จาก ลิลิต พระ ดอ

ที่จะ อ่าน ให้ เข้า ใจ เรื่อง ต่อไปนี้ จำ เป็น จะต้อง
ทราบ เรื่อง พระ ดอ โดย สั้น เปรียบ เสีย ก่อน เพราะ ใน ที่ นี้
ได้ กัด คัด ตอน มา ลง ไว้ แต่ เมื่อ ตรง พระ ดอ ถูก ถ่ม จน
ตาย ใน ที่ รวม เท่านั้น เรื่อง พระ ดอ นั้น เป็น ดัง นี้ คือ :-

อุทาหรณ์ ความ กด้า หาญ

๓๓๓

พระ ดอ เปน พระ ราช บุตร ของ พระ เจ้า แมน สรวง
ผู้ เปน กระ ษัตริย์ ครอง เมือง สรวง ทั้ง อยู่ ฝ่ายทิศตะวันออก
ภาย หลัง พระ ดอ ได้ เปน กระ ษัตริย์ มี พระ นเฒ่า ชื่อนาง
ลักษณ วดี ชาว เมือง และ พ่อ ค้า พาณิช ทั้ง หลาก พา
กัน สรร เสริญ ว่า พระ ดอ นั้น รูปงาม นก

ชาว นี้ ทราบ ไป ถึง พระ เพื่อน, พระ แพง, ซึ่ง เปน ราช
ธิดา ของ พระ เจ้า กรุง พิษณุ กร ผู้ เปน กระ ษัตริย์ ครอง
เมือง สรวง อัน คง อยู่ ฝ่าย ทิศ ตะวัน ตก พระ เพื่อน,
กับ พระ แพง, มีความ รัก อยาก ได้ พระ ดอ มา เปน พระ
ราช สามี จึง ได้ ไป หา ให้ บุ เจ้า สนิม พราย ทำให้ พระ ดอ
คลั่ง โคล่ โหด หดง จน ต้อง มา หา พระ เพื่อน, พระ แพง, ถึง
เมือง สรวง พระ ดอ ได้ อยู่ กับ พระ เพื่อน, พระ แพง, นาย
แก้ว, นายขวัญ, พี่เลี้ยง ทั้ง สอง ของ พระ ดอ ก็ได้ อยู่ กับ
นาง รื่น, นาง โรย. พี่เลี้ยง ทั้ง สอง ของ พระ เพื่อน, พระ แพง,
ความ นี้ ทราบ ถึง พระ เจ้า พิษณุ กร ๆ ก็ เค็ม พระ ไทย
ที่ จะ ยก พระ ราช ธิดา ทั้ง สอง ให้ แก่ พระ ดอ แต่ ย่า เลี้ยง
ของ พระ เพื่อน, พระ แพง, มี ใจ เจ็บ แค่น พระ ดอ เพราะ ว่า

พระ ราช บิดา ของ พระ ถอดได้ ยกทัพมารบ กับ พระเจ้า พิมพิลา
 คร ราช ผู้ เป็น พระเจ้า บู่ ของพระ เพื่อน, พระ แพง, และ
 ได้ฆ่า พระเจ้า พิม พิลา คร ราช ตายใน กลาง ทัพ จึง ตั้ง
 ให้ขุน นาง ผู้ใหญ่ ยก ทัพไป ล้อมจับ พระลอฆ่าเสีย ส่วน
 พระเพื่อน, พระแพง, กับ พี่เลี้ยง ทั้งสี่ ก็ ออกช่วย พระลอรบ
 จน ต้อง อาวุธ ตาย ใน ที่ รบ ด้วย กัน ทั้ง เจ็ด คน

ภายหลัง เมื่อ พระ เจ้าพิษณุ กรม ทรง ทราบ ก็ กริ้ว
 จึง รับสั่ง ให้เขา ยายย่า กับ พรรค พวก ไป ฆ่า เสีย ตั้ง

กรม ราช ตรี ตัก สังคต เขา สัตต^๓ ตาม รอบ
 ล้อมรอบ เขตบริเวณ^๒ ทั่ว จึง บังคับให้คน เข้า ออก เขา จึง
 บอกแก่ นาย แก้ว นาย ขวัญ ต้อง พัง พัดนี้ ยัง จอมกระษัตริย์
 ทูล ระ หัด^๓ ทุก ประ การ ภู ษาด^๔ ยืน แยืน หัว บม
 กัดว^๕ เร่ง ของ อาจ ดู ดู ราช ไกร สี่ หัก^๕ กระหว^๖ อาวุธ
 ราช พด^๗ คน นาย แก้ว นาย ขวัญ ขึ้น อาสา เจ้า หล้า
 เมื่อ^๘ ข้า เจ้า ใจ ถวาย ขอ ตาย ก่อน พระ องค์ ต้อง
 อนงค์ อนุช น้อม ศีราม พุช กับ บาท ไท ชีราชสาสด^{๑๐}
 ธิ^{๑๑} ก็ โถม บงกช^{๑๒} กระษัตริย์ ต้อง ภาควดี^{๑๓} อย่าตกใจ

อุทาหรณ์ ความกล้าหาญ

๓๓๕

บ. เป็นไฉนละ สอง ศรี มี พระ ตำหนัก ชม ชั่ว^{๓๕} ก้อย
 ยิ้ม หัว เถ่น พดาง สอง นาง จึ่ง ชม ชื่น ยืน ใจ จริ่ง บมิข้า
 เมื่อ ข้า ก็ กระ มัตรี^{๓๖} ชาติ ใจ บมิ ขาดกลัว ตาย บมิเอา
 ขาย ขึ้น เป็น คู่ บมิ อยู่ให้ ไทย ต. ข้า บมิ อยู่ให้ ข้า
 ต. แกล่น ครม พระ เมอ^{๓๕} แมน เมือง พ้า เมื่อ ข้า ตาย
 ตาม ราช พระ บาท อย่า อาลัย สอง เบื้อง ใต้ ข้า ช่อน
 ทรงผ้า อ่อน ร้อน ตาบ อยู่ ตราบ ข้างจอม กระ มัตรี^{๓๖}
 บัด นางโรย และ นาง รื่น ชื่น ชม ใจ เชื้อ แท้ แม่ ตำม
 กระ มัตรี^{๓๖} สู้ พ้า เมื่อ จะ เป็น ข้า ผู้ใด ใคร เขา จะเกรง
 จะ ขาม ขอ ตาย ตาม เจ้า คน อยู่ เมือง บน ด้วยไท
 ไฉยส์ให้ คน ชม ถวาย บัง คม นฤ เบศร์^{๓๗} สอง แปรเพศ
 ต. ขาย ห่ม เสื้อ กราย ตาบ ง่า นาง รื่น ไร่ ไป สู้ อยู่
 ด้วย นาย แก้ว ฝ่ายขวา นาง โรย มาโดย พด้น อยู่ ด้วย
 นาย ขวัญ ฝ่ายซ้าย บมิ ฝ่าย จาก เจียร^{๓๗} กัน เห็น
 อัจฉรย์ จอม ราช พระ บาท เสด็จ อยู่ กลาง สอง นาง
 แนน สอง ข้าง เจ้า ข้าง จวบ สอง ศรี สอง กระ มัตรี^{๓๖} จวบ
 ท้าว สอง นาย น้าว สอง นาง กอด กัน พดาง ชม เชย

มี นาน เลย เขา เข้า ทำ ถึง ทวาร ปราสาท นายแก้ว ฟาด
ดาบฟัน นาย ขวัญ เทง สุดทาง^{๓๘} ถาป่วน ข้าง พายหนี
คึกกัน^{๓๙} บอ^{๔๐} ขัน คดก ทำวช ที่ รุกโรม ฟัน ตาย กับ กัน
กดา^{๔๑} กดา^{๔๒} หัว ขาด คก เปน กลุ่ม เขา เหว่ ท่ม หิน ฉา
ดา^{๔๓} กับ^{๔๔} เข้าวร^{๔๕} เหว่^{๔๖} ไม่ได้ เหว่^{๔๗} ฝ่า ทลาย ส่วน
สอง นาย พิ เจริญ รำ ร่อน วัณ อยู่ เพียง ตั้ง ข้าง เมามัน

ฉัน เข้า คดก รุก รม หอบ ห่อ กับ นบ ให้ คอก หอบ
ห่อ ก หอก บให้ ค้อง เขา เหว่ ข้อง^{๔๘} บน ยะ ยุง ข้อง
หอก พุง ยะ ย้าย ข้าง ข้าย เหว่ มา หนา ข้าง ขวา เหว่
มา มาก เข้า รุก ปราสาท รุกโรม สอง นาย โจม ฟัน เหว่
เครื่อง พลัด คัว หัว ขาด เขาก็ สาด ศร ยิ่ง ครึง นาย
แก้ว ยะ ยัน ค้อง นาย ขวัญ ทำวช ทบ นาง รื่น รม รุก ฟัน
นาง รอย ผัน ผาด เทง ด้วย ปลาย เหว่^{๔๙} กุม บัก เขา
บรูจัก ว่า ผู้ หญิง เขาก็ ยิ่ง ค้อง สอง นาง วาง มา ผู้
ผัว ทอด คัว กับ สอง นาย ตาย ตาม กัน ทั้ง สี่ ทำว
ชเห็น พิ เจริญ ราช พระ บาท ขึ้น ชม นัก นำ ไคร วัณ ใจ
เขา เขียว^{๕๐} เรา มี เหมือน ได้ สอง ข่อน^{๕๑} ให้ จัง

อุทาหรณ์ของความ กตัญหาญ

๑๓๗

ร้อง หัว เขา สนิม กตัญหาญ พินาศ ตั้ง ญา เมื่อ
กระษัตริย์ ชาติ จะ กตัญหาญ ไว้ ความ ช่าง บรู๋ แล้ว ขึ้น
ชีวิต ญา แคล้ว อยู่ เกล้า ญา คดา พระ เอย

พระ แก้ว พระ อยู่ เกล้า	อย่า โฉน
เมื่อ จัก ตาย ญา โกล	กลาศ ไท้
พระ เอย อย่า อา โดย	เยี้ยว อยู่ พระ นา
ตาย เมื่อ ไใด จัก ไได้	ตั้ง นี้ ญา มี
ครัน ตาย ก็ เกิด ขึ้น	กับ กัน
เสวย พินาศ สรวง สวรรค์	หัก พั่ว
เป็น คน และ คน หยัน	ญา อยู่ พระ เอย
เท็จ อยู่ บ เห็น หน้า	อยู่ เกล้า แห่ง ตาย
บเร็น เขา สู้ ไได้ ^{๓๐}	ยัง ตาย
เมื่อ เฒ่า กระษัตริย์ ญา ผาย	จาก ไท้
รัก ตัว แต่ กตัญหาญ	หญ โหด ^{๓๑} พระ เอย
รัก ราช ตาย ด้วย ไได้	อยู่ ไได้ ฉน ไใด
พั่ง จอม ใจ อ่อน ท้าว	พระ หัว ^{๓๒} อยู่ อะคร้าว ^{๓๓}

ยัว ยม ยิน ตี รือ^{๓๔} นา

สอง กระษัตริย์เจ้า หด้า แกล้ว กว่า แกล้วใจกล้า
กว่า กล้า กลัว หาย

มกลัว ตายเท่าเผ้า^{๓๕} กรกระ ถึง^{๓๖} ตา^{๓๗} เท้า^{๓๘}
ต่อ ข้าง ศัสกร และนา

ได้ ฟอน ฟัน ผัน แวง วัด ตัด หัว ขา คู่มหิมา
ทั้ง ดำม งามเงื่อน ดัง วาฬ สัตว์ กระ วัว ธาตุของ ธาตุ
เอิบ อำนวยา มมิ กลัว ยิ้ม แขน หัว เล้น พลง กาง กร
ร่อน รำ รบ น้าว พิภพ ดำ ทับ เขา ขับ กัน เข้า รับ รชน
ดุจ หอบ ฟาง ทอดไฟ เขา อยู่แต่ โกล มมิ โกล ให้ ไทรม
ยิง ดำม กระษัตริย์ อก เขา คาบ วัด กระจัด กระจาย
เขา เข้า หลาย เหลือ บ้อง จึง เป็น ตัวยง พระ องค์ สอง
อนงค์ บมิ กลัว เขา ตัว ออก รับ บัน ยืน อยู่ กับ จอมราช
เขาก็ เร่งธาด ศรพิษ คิด ดำม กระษัตริย์ สพรัง เลือดตก
หลังถึง ถึง ดำม พระ องค์ อิง กัน ผัน หน้า ต่อ ศัสกร พิศุ
คุณฤ มิตร สัน ษี พิศ พริ้ม กัน ยืน อยู่ ณ บมิ ตาย
เขา ทั้ง หลาย กลัว โกล ข้าว ขจร ไป นิमित ถึง ท้าวพิษณกร
ภูธร ค้วน เสด็จ มา เห็น สอง ขิดา สุด สวาคี และ พระ

อุทาหรณ์ของ ความ กด้า หาญ

๓๓๘

บาท พระ ดอ คิดถ ^{๕๐} เล็ดตก อาบทั่ว ตน ยืน อยู่ กด
 บมิ คาย รก พาย น้ำ เนตร จะใจ ^{๕๑} เรียก ลูกให้ และ เขย
 ขวัญ เรียก ฉนโต บมิ พร้อง ค้อง ฉนโต บมิ คึง ยืนอิง
 กัน อยู่ กระค่าง เจ้า ช้าง จึง รู้ นบัต ^{๕๒} ว่า สามี กระษัตริย์
 เสวย กรรม รก ทำ ฉน ขบมิ โกรธ ว่า ช่าง นักโทษ ทั้ง
 หตาย คาย ตาม กัน หน้าใจ แต่ผู้ใด กด้า สามี รก อาจ
 อาดำ มา ถ้างเขา ให้มา เอา รวง วัถ ผู้ใด ยัน แก้ว หาญ
 จะ บำ นาญ ยิ่ง รู้ หลัก เรา จะ ให้ ศักดิ์ เปน ชุน ปุน เปน
 หมื่น เปน พัน เขาก็ ทำ กัน มา มี ช้า มา ถ้วน หน้า
 บหลุดได้ รก ให้ เอา เชือก สรวม คอ ปอดับ รัต นัตศอก
 แล้ว ให้ เอา หอก ร้อยชา ตรา ชื่อ ถ้วน ทุก คน ก็ ให้ พัน
 กด พัน หยวก ตาบ จวก ถึง เกิด ออ คาย ส่วน หมู่นาย
 นั้นได้ รก ให้ คัม ให้ คดออก แต่ ตน หย่า คดได้ ให้ แด
 ไซ้ แม่ ตัว เจ้า หล้า รก ให้ ช่าง ให้ ถ่า มาก ตาก เอา
 ศพ เสี้ย เสรีจ รก เสียด ยัง ลูกให้ ให้ บรู้ ก็ ให้ ไซ้
 ลูก แก้ว กับ ตน พ่อ เขย

ระ

อธิบาย คำ

๓๔๓

ภักท ^{๑๓} ด

ชัว ^{๑๔}

เมือ ^{๑๕} แผน

ฝ่าย ^{๑๖}

เจียร ^{๑๗}

ทาว ^{๑๘}

บอ ^{๑๙}

กตา ^{๒๐}

ดา ^{๒๑}

ถัน ^{๒๒}

ระเว้ง ^{๒๓}

เท้ง ^{๒๔}

ช้อง ^{๒๕}

แวง ^{๒๖}

เมือ, นาง.

(ถาว หรือ ญไชย) ชม

‘เมือ’ (ถาว) ไป ‘แมน’ พ้า ดวรร์ค

พ่าย, แพ้, หนีไป (ใน ที่นี้ ต้อง การ

รับด้วยคำไม้โท จึง ต้องใช้ ตัว ‘ม’)

น่าน

คือ ท้าว ถัน ทับ (ใน ที่นี้ ต้อง รับกับ

คำ ว่า ‘ถาว’ จึง ต้อง ตัดไม้ เอกออก

เสีย)

กถัน, พ้ง, ประชุม.

กอง หรือ กตาง

มาก, หดาย.

ถัน

เว้ง รัต, รีบเร็ว.

ท้ง

พร้อม

(คำ เขมร) ยาว

เยี่ย ^{๒๗}อ้อม ^{๒๘}สำรวจ ^{๒๙}ได้ ^{๓๐}หญ่โต ^{๓๑}หัว ^{๓๒}อะกร้าว ^{๓๓}ว้อ ^{๓๔}เผ้า ^{๓๕}กระดิ่ง ^{๓๖}ดาว ^{๓๗}เต้า ^{๓๘}ถึง ^{๓๙}ติด ^{๔๐}จะใจ ^{๔๑}ฉับ ^{๔๒}

(ดาว) ถ้า

น้อม, น่วม, ยังเป็น เด็ก

ฟ้า, สวรรค์

จริง, ไซ้

ใจ ร้าย

หัวเราะ, ยิ้ม

มาก, อื่นใจ.

จก ๆ จ่อ ๆ

ฉม

จับ, ถีบ.

(เขมร และ ดาว) ตาบ, นึก ยาว

(ดาว) ไป มา

โหด, เลื่อน.

เติก, ยอด.

บ่อย ๆ, เนือง ๆ.

(เขมร) ชัด, ดัน ทัด.

บทที่ ๑๒

กิจของมนุษย์ที่จะต้องกระทำสำหรับตนเอง

ความสุข

บุคคลในโลกนี้ยังมีความเห็นแย้งต่างกันอยู่
ว่าคนเราเกิดมาในโลกนี้เพื่อความสุขหรือความทุกข์
หนึ่งว่าเราได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ก็เพราะกุศลที่ได้
สร้างไว้แต่ชาติก่อน และอีกนัยหนึ่งว่า เพราะเรา
ยังไม่สิ้นกรรมจึงได้เวียนเกิดเวียนตายอยู่ ที่เห็นว่า
เกิดเพราะกุศลก็ตั้งเอาว่าโลกนี้เป็นที่สุข ที่เห็นว่า
เวียนเกิด เพราะยังไม่สิ้นกรรมก็ตั้งเอาว่าโลกนี้เป็นที่
ทุกข์ ก็ชาวเราผู้ได้เกิดมาเป็นคนในในโลกนี้แล้ว
จะตัดสั้นเอาทางไหน? จะรักให้ชีวิตของเราใน
ขั้นที่เป็นมนุษย์นี้เป็นความสุขหรือความทุกข์?

ตามความสังเกตของมหาชนในโลกต่อ ๆ กัน
มาหลายชั่วอายุแล้ว ก็ได้เห็นปรากฏว่าสุขกับทุกข์

ย่อม เป็น คู่กัน. เดิน กอด กอด กันไป อย่าง เกดอ อัน สนิท:
 อย่าง คู่อื่น ไกล เลย ความ ยินดี อย่าง มาก ๆ ยัง ทำให้
 เกิด ความ กำสรวล เสรี หนอง ได้ เช่น ผู้รัก จาก กัน ไป
 เสีย สัก สิบ ปี แล้ว มา พบ กัน เข้า ต่าง คน ต่าง ยินดี
 จน น้ำ ตา ตก เป็น ต้น, และ เรื่อง เต้น รำ หรือ เพลง คนตรี
 ขบขัน ที่ สนุก เพราะ จับใจ ที่ สุด ก็ คือ เรื่อง หรือ เพลง
 ที่ โหย หวน โอศ ครอบ วน มาก ที่ สุด พระ มหา กระทบ ตรี
 ผู้ทรง ห้อม ถ้วน ไป ด้วย ความ สุข สูง งาม บริวาร ก็ ยัง
 มี พระราช ฤทธิ ไทย เต็ม ไป ด้วย ทุกข์ ที่ จะ ครอบ ครอบ บ้าน เมือง
 ให้ ราษฎร ได้ อยู่ เย็น ทั่ว หน้า กัน, ยาก วรรณ ิพ ๓ ที่
 อยู่ ใน กอง ทุกข์ ต้อง เร่ ร้อน ขอบ ทาน เขา เลี้ยงชีพ ก็
 ยัง มี ความ สุข ที่ ไม่ ต้อง ไป เกี้ยว ข้อง ฆาต ฆาต กับ ใคร
 ยัง พุดจา หัวเราะ หัวให้ กัน อยู่ ตาม ภาษา ยาก ภาษา จน แท่น
 ก็ แด เห็น ได้ ว่า ความ สุข และ ความ ทุกข์ ย่อม เจือ จาน
 กัน ไป มิ ได้ อยู่ ห่าง ไกล กัน

ท่าน มหา จินตะ กระวี ผู้หนึ่ง กล่าว เปรียบ เทียบ ไว้
 ว่า “ความ ทุกข์ ^๕ คือ กอง สอด แขน ^๕ ที่ จะ คอย นำ

เหตุมาแจ้งแก่ค่ายใหญ่ เพื่อได้ตั้งรักษาให้มันคงไว้
ถ้าปราศจากกองสัตว์คนเดีย ค่ายก็คงจะเป็นอันตราย
ตกอยู่ในเงื้อมมือข้าศึกวันหนึ่งเป็นแท้ ” ในข้อนี้
เราต้องเห็นจริงว่าความทุกข์ทำให้เรารู้สึกถึง ความ
สุข ถ้าไม่มีความทุกข์เป็นตัวอย่างแล้ว เราคง
ปราศจากความระแวงระไวที่จะรักษาความสุขของเรา หรือ
จะพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ ความทุกข์จะมาทำโทษแก่ผู้ที่ไม่
รักษาความสุข

ตามเค้ามดที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เราเห็นได้ว่า
(๑) โลกนี้ย่อมมีสุขและทุกข์ประกอบกัน (๒) ทุกข์
ย่อมเป็นโทษที่ผู้ละทิ้งความสุขจะต้องรับ

ชาวเราทั้งหลายคงไม่มีใครชอบทุกข์มากกว่า
สุข และคงจะแสวงหาความสุข หลีกหนีความทุกข์
ด้วยกันทุกคน ก็เมื่อเราได้เกิดมาในมนุษย์โลกนี้แล้ว
ถึงจะมาสำหรับสุขที่ดีหรือทุกข์ที่ดี เราจำเป็นต้อง
นับว่าเป็นกิจอันหนึ่ง ที่จะรักษาชีวิตของเราให้ เป็น
สุขมากตามแต่จะได้ ถ้าผู้ใดทำดังนี้ และปล่อย

ให้ความทุกข์เข้า มาเป็น เจ้าเรือน ได้แล้ว ก็จัดว่า เป็น
โทษ ของผู้นั้นเอง เพราะ เห็น แล้ว ว่า โลกนี้ มี สุข
เป็น พัน อยู่ ทั่วไป ทั้ง แต่ ผู้สูง ที่ สุด คือ พระมหากษัตริย์
ตลอด ลง มา จนถึง ผู้ต่ำ ที่ สุด คือ ยาจก วรรณิพอก ทุก
เป็น แต่ โทษ ที่ จะ ทำ ร้าย คน ผู้ละทิ้ง ความ สุข เสีย เท่านั้น
เชอร์ ขอน มาศ เบราวน์ ท่าน ได้ กล่าว ถ้อยคำ
ด้วย ข้อ นี้ ไว้ ขณ อยู่นั้น ท่าน กล่าว ว่า “ใคร ไม่ หา
ความ สุข ได้ ตน ถึง แม้ ว่า ผู้นั้น จะ มี เนื้อ หนัง มัง ดัง
เป็น รูป รวง เห็น ปรางูฏ แก่ ตา ได้ ด้วย ก็ ดี ฉะนั้น ว่า
ผู้นั้น เป็น แต่ เเงา ของ มนุษย์” นี้ และ ชาว เรา จง รู้ ตั้ง
เถิด ว่า โลกนี้ บริบูรณ์ ด้วย ความ สุข ถึง ทั้ง หลายนี่ มี
อยู่ใน โลก ไม่ว่า สัตว์ ก็ ดี พืช ก็ ดี ถิ่น แต่
เป็น เครื่อง ที่ จะ ปฏิบัติ ความ ต้อง การ และ สำหรับ ความ
สำราญ ของ มนุษย์ ทั้ง สิ้น เพราะ ฉะนั้น มนุษย์ จะ ต้อง
กระทำ ตัว ให้ เป็น สุข ให้ มาก ที่ สุด ที่ จะ ทำ ได้ จะ ตก
ไป ใน ทิศา นุทิศ ไต ๆ ก็ ให้ มี ดวง กระจก อื่น เขิบ เต็ม ไป
ด้วย ความ ผ่อง ใส ดุจ แสง จันทร์ ใน วัน เพ็ญ บุคคล ที่

กระทำ คน ให้ เป็น ประโยชน์ ก็ เป็น ดี อยู่ แล้ว แต่ บุคคล
ที่ กระทำ คน ให้ เป็น ประโยชน์ ด้วย และ ทั้ง ให้ วิชา ศุข ด้วย ยิ่ง
ดี กว่า ขึ้น ไป อีก

ก็ ที่ จะ กระทำ คน ให้ เป็น ศุข นั้น จะ ทำ อย่างไร? ขอ
ชี้ ทาง ให้ เห็น แต่ ดั้น ๆ ว่า จะ ต้อง ทำ อย่าง นี้ ก็ คือ

(๑) ต้อง ทำ กิจ ๆ อย่าง ที่ เป็น หน้า ที่ ของ เรา
จะ ต้อง กระทำ ไม่ว่า สำหรับ ตัว เรา เอง ก็ ดี, สำหรับ
เพื่อน มนุษย์ ด้วย กัน ก็ ดี, สำหรับ ชาติ ภูมิ ก็ ดี, หรือ
สำหรับ โลก ทั้ง หมด ก็ ดี

(๒) การ ที่ จะ กระทำ กิจ เหล่า นี้ ต้อง กระทำ
ด้วย ความ เต็ม ใจ และ ด้วย ความ ตั้ง ใจ อย่าง แข็ง แรง ที่ สุด
มุ่ง หมาย กระทำ ให้ ได้ ดี ที่ สุด ที่ จะ กระทำ ได้

(๓) ต้อง ถือ เอา ความ จริง เป็น เป้า ของ ต้น ประ
พฤติ ตัว ให้ จริง, เชื่อ ถ้อย คำ ที่ จริง, และ กระทำ ตาม
ความ จริง. อย่า เอา สิ่ง เล็ก น้อย ที่ จะ เป็น เครื่อง ทำให้
เกิด ความ รำคาญ มา เป็น อารมณ์ เช่น เหวอะ วิวาท, ฤษยา
ชิง ตี กัน. หรือ ก่อ การ มะ โน สาระ ให้ เป็น เหตุ อวิ

ใหญ่ขึ้น

(๔) ต้องเห็น ความ บรรเทิ่ง^๑ แห่ง สมบัติ ของ โลก มี ความ งดงาม ของ พืช และ สัตว์ เป็น ต้น และ จง นำ เอา ความบรรเทิ่ง นั้นมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ แก่ คน เมื่อ คน ได้เห็น เห็น ความ สำราญ บรรเทิ่ง ของ โลก แล้ว คน ก็ย่อม จะ ได้รับ ความ บรรเทิ่ง ใจ สุข สำราญ กาย อยู่เอง.

(๕) ต้อง รู้จัก พระคุณ ของ พระ สัมมา สัม พุทธ เจ้า และ พระ มหา ภาระชัตติย^๒ ต้อง เป็น ผู้ที่ มี กตัญญู คือ ศาสนา และ บ้าน เมือง ขอบ พระ ^{เดช} _{คุณ} } ของ ท่าน ที่ ได้ จัด หา ความ สุข ไว้ ให้เรา ใน โลก นี้.

แม้ ผู้ใด ถึง พร้อม ด้วย ประการ ทั้ง ๕ นี้ แล้ว ผู้ นั้น ก็ จะ ต้อง เป็น ผู้ที่ ได้รับ ความ สุข ผู้ นั้น จะ มี อารมณ์ สดใส ประคจ^๓ ได้น้ำทิพย์ ประพรม อยู่เสมอ ทุก เวลา

คน เรา มัก จะ ไม่ รู้ สึก ว่า การ ที่ เรา มี ชีวิต อยู่ ใน โลก นี้ เรา มี สุข สมบัติ ของ โลก เป็น ส่วน แบ่ง

มัน ของเรา อยู่อย่าง ไร, กล่าวคือ ความ วิจิตร้งคางาม
 ของ สักก ^{๓๐} ปลพ ^{๓๑} ซึ่ง เบน ของ งาม อยู่ ใน โลก
 ถ้า เรา จะ ต้อง การ มา เป็น ส่วน แบ่ง มัน ของ เรา ก็ ไม่ มี
 ใคร ห้าม ปราศ ได้ เรา จะ ทำ ตัว ของ เรา ให้ ตี ขึ้น ไป
 ตาม ความ ประสงค์ เพียง ไไร เรา ก็ มี กรรม สติ ^{๓๒} ที่ จะ
 ทำ ได้ พด โดย อย่าง ต่ำ คือ เรา มี กรรม สติ ที่ จะ
 หา ความ ศุข ได้ ตัว และ ปราศ บรม ความ ทุกข์ ได้ ทั้ง ทั้ง สิ้น
 แต่ บัด นี้ บุคคล หารู้ สัก ว่า คน มี กรรม สติ ที่ จะ รับ ส่วน แบ่ง
 มัน ใน ศุข สัมปติ ของ โลก ไหม ปล่อย ปละ ละ เถย เถย
 คน จึง ต่ำ เถย กว่า มหาชน ทั้ง หดหาย

จรรณดา ยอม ตรี เติรม สรรพ ตั้ง ทั้ง ปวง ที่ จะ เป็น
 ความ ศุข ของ มนุษย์ ไว้ พร้อม เพียง อย่า ดูอื่น ไก่ เถย
 การ หว่าน เพาะ ดิน เข้า, ทั้ง ตา คอย ตั้ง เกศ ดู มัน งอก
 ขึ้น ทุก วัน ๆ จน ออก รวง, หรือ การ เฝ้า รักรักษา คอก ไม้
 หอม ตั้ง แต่ พัง ออก ช่อ จน แย้ม บาน ระเหย กัดบ, หรือ
 การ ที่ ได้ จับ จอบ เสียม คัน ไถ ๆ พรวน ดิน จน เหงื่อ ไหล
 กระหัด กระหอบ, หรือ การ อ่าน หนังสือ, การ คำวิหิ

ศิริ ทรอง. การผูกพัน รัก ใคร่. การส่งคน มนต์ภาวนา
ถือ คัด กัน บวช ๆ ๓ ๆ. สิ่งเหล่านี้ ล้วน เป็น เครื่อง ที่ จะ
ทำ ให้ คน เย็น ใจ เป็น สุข ได้ ทั้ง นั้น เพราะ เหตุ นี้
ถ้า บุคคล ผู้ใด มีความ ถดถอย แด เห็น จรรณตา โดยนี้ และ
นำ เขามา ใช้ ให้ เป็น ส่วน ของ ตัว บ้าง บุคคล ผู้ นั้น
จะ ต้อง มีความ สุข แก่ ใจ ซึ่ง ไม่ ต้อง สงสัย เลย ว่า คง
จะ ทำ ให้ สุข ภาย ด้วย

ท่าน นักปราชญ์ ของ นา ๆ ประเทศ ยัง ไม่ มี ใคร อาจ
สามารถ กล่าว ลง เป็น คำ แน่ นอน ได้ ว่า ใน โลก นี้
ไม่มี ตัว ร้าย ที่ จะ ให้ ความ ทุกข์ แก่ คน แต่ ตาม ความ
สังเกต ก็ แด เห็น อยู่ ว่า มนุษย์ ที่ ปราศ จากการ ศึกษา คือ
คน บ้า คน ดง ลง เขา ว่า “ บ้า จา เป็น ผู้ ให้ ร้าย ให้ ทุกข์
แก่ มนุษย์ ” คน ซาติ กิริก ใน การ โบราณ ดิบ มา
ลง เขา ว่า “ ความ ร้าย ความ ทุกข์ เกิด เพราะ เทพยดา
ฤษยา หึง หวง กัน ” ฝ่าย ซาติ ไทย เรา ก็ ลง เขา ว่า
“ เป็น ผล แห่ง ชกุศล ที่ ได้ ทำ มา ไว้ ใน ซาติ ก่อน หรือ
ที่ ได้ ทำ ไว้ ใน ซาติ นี้ ” แต่ ถึง อย่างไร ๆ ก็ ดี พุค

ตาม เห็น ว่า จะ เป็น จริง ได้ ใน ส่วน บัณฑิต ชาติ ก็ คือ
ความ สุข หรือ ความ ทน ใจ จะ เกิด ขึ้น เพราะ ตัว เอง ถ้า
เรา แสวง หา ความ สุข ก็ คง ได้ สุข ถ้า ไม่ แสวง หา สุข
ก็ คง ได้ ทุกข์ ผู้ ที่ ใฝ่ คว้า ทุกข์ อยู่ แล้ว ถ้า เป็น คน
เมา หลง ก็ ไม่ มี สิ่ง อื่น ที่ จะ ช่วย ให้ พ้น ทุกข์ ได้ นอกจาก
เวลา (คือ เวลา ดอง ไป ก็ ทำให้ ความ ทุกข์ อื่น หนึ่ง
หมด ไป) แต่ ถ้า เป็น คน รู้ สึก ตน ก็ มี ความ รู้ สึก นี้แหละ
เป็น ผู้ ช่วย ให้ พ้น ทุกข์ ได้

คน เรา โดย มาก มัก จะ กระ ทำ ชีวิต ของ คน ให้ เป็น
ทุกข์ โดย หา เครื่อง ชื่น หมอง เล็ก ๆ น้อย ๆ ใส่ ตน (นัก
ปราชญ์ เขา เปรียบ ว่า เหมือน กับ เมฆ น้อย ๆ ที่ ลอย ต้อง
มา บัง แสง สรรย งาม ของ ดวง ชีวิต) ความ ชื่น หมอง
เหล่านี้ บาง ที่ หา สำคัญ มิได้ และ อาจ ที่ จะ ห้าม เสีย ไม่
ให้ เกิด ขึ้น ได้ โดย ง่าย เป็น ต้น ว่า ถ้า บ้าน เรือน ของ เรา
มี แต่ การ เทาะ วิชาท เป็น ปาก เคียง โดย เหตุ เล็ก น้อย หา
เรื่อง มิ ได้ เสมอ ๆ ตัว เรา ผู้ อยู่ ใน บ้าน ก็ จะ ได้รับความ
ร้อ น ใจ หรือ แม้ ว่า เรา ประพฤติ ตัว เป็น คน มัก เทาะ

เบาะ แฉ่ง หรือ เปน คน โม โห ร้าย ใจ หงุด หิด หรือ
 ปล่อย ให้ ตัว เรา ร้อน ใจ ด้วยการ เทาะ เบาะ แฉ่ง ใจ ร้าย ใจ
 หงุด หิด ของ ผู้อื่น หมก ทั้ง นี้ ต้อง เปน โทษ ชิง เรา เอง
 แต่ เรามัก จะ ไม่ รู้ ตัก เพราะ อยู่ ใน ความ เมา หลง ไม่ รู้
 ตัว จึง ต้อง รับ ความ ชื่น หมอง เหล่า นี้ ความ ชื่น หมอง
 นี้ จะ กระโดด มา จับ ตัว เรา ก็ หา มิ ได้ แท้ ที่ จริง เรา ไป
 จับ มัน มา ได้ ตัว เรา เอง.

คน สอง คน อายุ รุน ราว คราว กัน ทำ การ อยู่
 ใน ที่ แห่ง เดียว กัน ได้ ผล ประโยชน์ เดือน ละ เท่า ๆ กัน
 คน หนึ่ง มี จิต ฐิณ บาน อยู่ เสมอ แต่ง ตัว สะอาด หมก จด
 ผน ผ้า ก็ หวี เรียบ ร้อย พุด จา ฉ่ำ น ใส น้า พัง เปน คน
 ชอบ อ่าน หนังสือ ชอบ รับ หนังสือ พิมพ์ มา อ่าน ส่ง ครอบ ครว
 ที่ บ้าน เรือน พัง ผล ประโยชน์ ที่ ได้ ก็ ยัง เก็บ เล็ก ประดั
 น้อย ไว้ เปน ทน รอง รัง บ้าง ทุก เดือน แต่ อีก คน หนึ่ง นั้น
 เจต มา ทำ การ ดู หน้า คา แห่ง เทียว แต่ง ตัว สกปรก รุงรัง ปล่อย
 ผม ยุ่ง เหิง ไม่ คบ เปน เพื่อน ฝูง กับ ใคร วัน หยุด
 มิ ไค ทำ การ ก็ ไม่ ไคร ออก จาก บ้าน อยู่ อยู่ ใน บ้าน

แต่เข้าจนคำ ไม่ชอบอ่านหนังสือ เคื่องหนึ่งมีหนึ่ง
ก็ไม่ได้พบหนังสือพิมพ์ ไม่รู้เหตุที่เป็นไปภายนอก
บ้านของตัว ถ้าไม่มีการก็กินแต่นอน ไม่คิดถึง
และเอาใจใส่ในการบ้านช่อง ผลประโยชน์ที่ได้ก็จ่าย
สุรุ่ยสุร่ายจนต้นทุนหายปดายทุนหลุด เมื่อยามได้
สนทนากับผู้ใดก็มีแต่เรื่องเศร้าโศกเป็นคนหน่ายโลกย์
มีจิตเศร้าวันอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน ไม่มีเวลาขึ้นบาน
กับใคร คนทั้งสองที่กล่าวมาแล้วนี้ก็อยู่ในชั้นเดียว
กันเสมอกัน แต่ทำไมจึงมีความประพฤติต่างกันดังนี้ ?
ตอบว่าเพราะผู้หนึ่งมีความฉลาดแลเห็นความสุขของโลกย์
และนำสุขมาให้แก่ชีวิตของตนได้ คนจึงมีความสุข
แต่อีกผู้หนึ่งหาไม่มีความฉลาดแลเห็นการสิ่งนี้ไม่ และ
ไม่เข้าใจในวิธีที่จะทำตัวและครอบครองของตัวให้เป็น
สุข จึงเป็นคนเจ้าทุกข์

ชีวิตของผู้ที่หนึ่งเป็นของพึงสงวน เพราะกอบ
ด้วยความรู้แจ้ง, ตำนกคี่, กรุณา, แก่เพื่อนฝูงพี่น้อง และ
เต็มไปด้วยความคิดความรู้ลึก กระทำกิจของคน

ทุกอย่าง แต่ชีวิตจริงของผู้ที่ ๒ เป็น ของ พัง หน่าย เป็น
แต่ การ สะเทือน สะท้าน ให้ คง ชัฟ ไป ได้ชั่ววัน หนึ่ง ๆ เท่านั้น
ไม่มีความคิด ถึงหน้า ที่ ๆ ต้อง กระ ทำ โดย ผู้ ที่ เป็น มนุษย์
เลย พุด ให้ เข้าใจ ง่าย ก็คือ “ อยู่ชั่ว ปาก ถึง ท้อง
เท่านั้น ”

เมื่อได้ เห็น อุทาหรณ์ ของมนุษย์ ทั้งสองนี้แล้ว กุณบุตร
ทั้ง หดาย ต้อง ศึกษา วิธีที่ จะ ชุด หนุน ชัฟ ให้ เป็น ศุข ทั้ง
ที่ กล่าว มา แล้ว ในข้าง ต้น โดย นี หา ใช้ เทต น้ำ ตา
ที่จะ ให้ แต่ ความ ทุกข์ แก่ผู้ อ่าไศรย อย่าง เดียว ไม่ เว้น
เสีย แต่ ตัว เราเอง อยาก ได้ ความ ทุกข์ ๆ นั้น จึง จะ มา ตัว
เราเป็น โทษ ใน ตัว เรา จิตร์ ใจ ที่ เป็น ของ เราเอง เรา
จะ ให้คิด ถึง แต่ ความ ศุข หัน หา ความ ศุข ก็ จะ ต้อง ได้
สม ปราศ ดนา โทษะ ^{๑๒} โมหะ ^{๑๓} และ ความ เศร้า โศก
ที่ เกิด ขึ้น เรา ก็ อาจ จะ หัก ห้าม เสีย ได้ ไม่มาก ก็ น้อย
และเรา มี กรรมสิทธิ์ ที่ จะ หา ความ รู้ ใส่ ตัว เรา เพื่อให้
ตัว เรา เป็น มนุษย์ ผู้ มี ธรรม อัน สง ด้วย (คือ ความ คิด
ความ รู้ ทั้ง ไป ทั้ง ที่ กล่าว มา แล้ว ใน ความ ดำรง คน)

ใน ปัจจุบันนี้ ชาว เรา โดย มาก ยัง ปล่อย ให้ ชรรม
อัน สิ่ง นี้ ตาย ด้าน เสีย มี อยู่ แต่ ชรรม อัน ต่ำ (คือ
อยู่ ชั่ว ปาก ถึง ท้อง) เพราะ ไม่ ได้ ศึกษา วิชา การ ให้ มี
ความรู้ ต่อกัน จึง พา กัน ได้ รับ ความ เสรี ไร้อภัย มาก
นี่ เป็น ที่ น่า สงเกตใจ ยิ่งนัก ผู้ ที่ ได้ ศึกษา หนังสือ เล่ม นั้น
แล้ว จง รักษาชีพ ให้ เป็น สุข ประพฤติ ตน ให้ ตั้ง อยู่
ใน ชรรม จริยา หมั่น กอบ กิจ การ อัน เป็น หน้า ที่ ของ ตน
ทุก ๆ อย่าง หมั่น อ่าน หนังสือ เพื่อ ให้ วิชา ความ รู้ กว้าง
ขวาง ขึ้น และ จง บริบูรณ์ ด้วย ความ คิด เห็น ความ จริง
ของ ชรรมตา โลกย์ ทั้ง ไป จะมี ผู้ รัก ใคร่ สรรเสริญ
ชีวิต ีจะ เป็น สุข ทั้ง จะ ได้ เป็น ตัว อย่าง แก่ ลูก หลาน
ที่ จะ เกิด มา ภาย หน้า สืบ ไป ด้วย

สุข ภาย วย ไร้อภัย
มาก เพื่อน ผู้ วาน การ
จิตร ฌั่ว ผ่อง ดำรง
ตาม สิ่ง ควร จัก ให้

ว่า คาญ
ชีพ ได้
รมย์ สุข เกษม แะ
รับ ร้อน ปราศ ณา

พระราช นิพนธ์ รัชกาล บัณฑิต

๓๕๖

อธิบายคำยาก

นัย^๓

ชัย, ทาง, เนื้อ ความ อย่าง หนึ่ง

มหาชน^๒

คน หมู่ ใหญ่

ยาจก วรรณิ พก^๓

คน ขอ ทาน (แต่ สอง คำ นี้ ต่าง กัน คือ 'ยาจก' เป็น คนที่ขอ ทาน เขา ตรง ๆ "วรรณิ พก" เป็น คน ขอ ทาน ที่

กอง ดอต เนม^๔

กล่าว สรร เสริญ ยก ย่อง หรือ ให้ พร หรือ ชัย ร้อง กัน ไว้ ให้ ได้ ให้ ฟัง ก่อน แล้ว จึง ขอ)

เชอ^๕

กอง ทหาร ที่ คอย ไป ดอบ ดับ ข้าราชการ

ฤษยา^๖

แล้ว นำ มา บอก แก่ นายทัพ ของ คน ให้ รู้ ได้ เป็น ยศ รุน นาง เช่น พระ, หลวง, หรือ รุน ของ เรา

มะโนสาเร^๗

อีก ฉา ความ หึง หวง ไม่ หยาก ให้ ผู้ อื่น ได้ ดี สิ่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ ไม่ เป็น สิ่ง เป็น อัน ๐ เรื่อง นิด ๆ น้อย ๆ

อิ^๘

ศัตรู

นรร เทิง^๙

วัน เริง, สนุก

ดากด^{๑๐}

ท้อ ไป

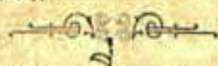
กรรมสิทธิ์^{๑๑}

มี ความ สิทธิ ชาติ ใน ที่ จะ ทำให้ ดำ เริง ได้

โทษะ ^{๓๒}
โมหะ ^{๓๓}
อหัง ^{๓๔}

ใจชั่วร้าย

ใจเรธา, ความหลงที่ไม่เห็น ตามความจริง
ยินดี

บทที่ ๑๓

กิจ ของ มนุษย์ ที่ จะ ต้อง กระ ทำ สำหรับ ตน เอง
ความผิด ผน ตน เอง ใน เวลา ว่าง

สุภา สิต ชิง กฤษ กถาว่า ไว้ ว่า “ การ ที่ จะ ตั้ง
ตน เรียนไม่ ต้อง มี ก่า หนด อายุ ว่าแก่เพียงใด ” ท่านผู้ มี ชื่อ
ผู้หนึ่งได้ ลง มือ เรียน ภาษา สังสกฤต เมื่อ อายุ ถึง เข้า
เจ็ดสิบ ปี แล้ว พระยา สห ราช ฤทธิไกร (ทองคำ)
เมื่อได้ ลง มือ เรียน ชื่อจักร ยาน “ อายุ ท่าน ถึง ห้าสิบ เก้า ปี
กับ ยัง มีมหา ชน ในมา ๆ ประเทศ อีก เปน อัน มาก ผู้ที่
ลง มือ เรียน วิสา ต่าง ๆ ใน อายุ พัน หกสิบ ปี ขึ้น ไป แล้ว
เพราะ ฉะนั้น จึง เห็นได้ ว่า การ เล่าเรียน นั้น ย่อม เริ่ม
เรียน ได้ ตั้ง แต่ วัน แรก เกิด จน ครบ เท่า วัน ตาย จริง ไม่

นี้กำหนดว่าแก่เสียแล้ว จะเริ่มเรียนสิ่งนั้นสิ่งนี้ไม่ได้

แต่บางคนเขาหาเข้าใจเช่นนี้ไม่ เราเคยได้ยินคนเขาพูดตามสืบสืบ ผู้มีร่างกายแข็งแรงบริบูรณ์พากันบ่นว่าเสียเวลาซึ่งเล่นเสียเปล่า ๆ เมื่อครั้งยังเป็นเด็กอยู่ หาได้เรียนวิชาสิ่งใด ๆ ไม่ บัดนี้ต้องรับความโง่เขลา คนที่บ่นเพื่อกล่าวโทษตัวตัวเองนี้มากแท้จริงคนเหล่านี้ยังหลงเสมอ ปล่อยให้เวลาว่างของตัวซึ่งมีอยู่ทุกวัน ๆ ไม่มากนักน้อย หมาดเปลืองไปเปล่า ๆ ไม่ผิดกับที่ตัวได้กระทำ เมื่อยังเป็นเด็กอยู่เคย แม้คนเหล่านี้จะหยุดหลงกล่าวโทษตนเองเสียเอาเวลาว่าง ๆ มาศึกษาวิชาที่ตนยังไม่รู้ ที่จะประโยชน์แก่ตน อย่างน้อยเพียงวันละครึ่งชั่วโมงอีกไม่กี่ปีตนก็จะเป็นผู้มีความรู้ในวิชานั้น ๆ ขึ้น และดังที่ตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว มีความรักตั้งใจเรียนจริง ๆ วิชาที่ตนได้เรียนในเวลาว่าง จะได้มากกว่าที่ตนเรียนในโรงเรียนอีก และถ้าเรียนเสมอไปดังนี้ก่อนที่ความชรามรณะจะมาถึง ก็คงจะเป็นผู้ปรากฏชื่อ

เลี้ยงจนบ้าง ดีเสียกว่าที่หลงโทษตัว ทอด ทั้ง
เวลาให้หมด เบื้องไป เบื่อ ๆ เปนแท้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่าน
ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ ในตำราปักษีคณะว่า “อย่าเชื่อว่า
ข้าพเจ้าไม่รู้ ไม่เข้าใจ จะพาความโง่ตายไปเสีย เบื่อ
ถ้า ตัว ท่านรู้ แต่เพียงว่า แสบ ทั้ง แสบ ก็ จะต้อง กิน เข้า
ก็ จึง ศึกษา ไป ก่อนเกิด คง จะรู้ อย่า สิ้น เทห์ เลย”

ในสมัยก่อน ๆ เมื่อครั้งยังไม่ มี โรงเรียน หลวง
แพหลาย กุลบุตร ไม่ มีสถาน ที่ ๆ จะไป ศึกษา วิชาให้
รอบรู้ ได้ มากเช่น ในบัดนี้ ต้องหาใคร่ไป อยู่ปรนนิบัติ
พระสงฆ์ ตาม อาราม ต่าง ๆ และ เรียน กอ, ขอ, นโม
ไปบ้างในเวลา ที่ หมด การงาน ตาม แด่จะได้ มาก และ
น้อย ถึง กระนั้น ก็ ดี ใน เวลาไหน ยังมี นักปราชญ์
ผู้รอบรู้ คือ ปวศยา ลูก ซึ่ง เปน อัน มาก นัก ปราชญ์ เหล่า
นั้น จะมี คร มา นั่ง จำ จี จำ ไชย สอน อย่าง เช่น เรา ทุกวัน นี้ ก็
หา มี ได้ ใน เวลา ที่ อยู่ วัด ก็ ต้อง เสด็จ สวด และ ปรนนิบัติ
พระ เปน อา จิน ^๒ หาใคร่ ด้วย ความ เพียร ผิด ผน

ตนเอง ให้มีความ รู้ ความ กว้าง ขวาง ออก ไป ใน เวลา กว้าง
จึงได้ รอบรู้ วิชา มาก ถึง เพียง นั้น

เรา เคย ได้ ยิน ผู้ ใหญ่ ท่าน เล่า บ่อย ๆ ว่า คน
บน เวลา นั้น มี ความ ก้น ดาร ถึง แก่ ต้อง ผีก หัด เขียน ตาม น้อ
น ไบ พาย เขา นั้น จุ่ม น้ำ ชืด เขียน เป็น อักษร ต่าง ๆ
ใน เวลา ที่ รับจ้าง เขา แจว เรือ พาย เรือ เลี้ยง ชั่ว ครี และ
บาง คน เมื่อ ได้ ไป ทำ งาน หา เงิน เลี้ยงชีพ ใน เวลา กตาง
วัน เหลือ ยมา แล้ว กตาง คืน ยัง อุดำห์ มา สุ่ม ไฟ ก่อ ดุ หนังสือ
เพราะ ชัด สั้น ไม่ มี ตะ เกียง จะ ใช้ คน เหล่า นี้ ต้อง นับ ว่า เขา
มีความ อุดำห์ ผีก ผน ตน ของ เขา เอง จริง ควร จะ นับ
เขา เขา เป็น ตัว อย่าง ได้

ใช่ แต่ เท่านั้น นัก ปราชญ์ ใน ยุโรป ผู้ ที่ ได้ ผูก ผน
ตนเอง ด้วย ความ ก้น ดาร ที่ มี นก เหมือน กัน เช่น เฟอริ จูซี
ท่าน ผู้ นี้ ได้ เขียน ตา รา คำ ศรั ๓ โดย ความ ตั้ง เกต
แขนง ตู บน ท้อง พ้า ใน เวลา ที่ เลี้ยง แกะ อยู่ บน เขา ใน
เมือง สัก กอ แจนต์ เคอริ มี ต แต่ นัก ปราชญ์ ใหญ่ ใน ทาง วิชา
เร่ ชาติ ได้ ตั้ง ต้น คัก ษา วิชา นี้ ใน เวลา ที่ ท่าน เป็น กุ ต

รับจ้าง ขุด หิน อยู่ใน ถ้ำ ใช้ กสิ เบีย มหา จินต ภาวะ
ของ ชาติ อังกฤษ ต้อง ออก จาก โรง เรือน แต่ อายุ ราว สิบ ขวบ
เพราะ บิดา ตาย ไม่ มี เงิน จะ เสีย ค่า เรือน แต่ วิชา ที่ ทำให้
ท่าน เปน นัก ปราชญ์ ใหญ่ ปรา กฏ ชื่อ ถิ่น นาม ทัว ทัว ปร โย ปร
นั้น คือ ที่ ท่าน เรียน ได้ ใน เวลา ว่าง ๆ ท่าน ก็ พย
จะ แด เห็น ได้ แล้วย

ว่า การ ผิด ผน คน เอง เปน ของ จำ
เปน ใน การ ที่ จะ ทำให้ บุคคล เปน ผู้ มี ชื่อ เสียง ขึ้น ได้ อย่างไร
ผู้ มี ชื่อ ใน ทัว ปร โย เปน หลาย ท่าน มี ความ เชื่อ ว่า

“ ต่อ เมื่อ เรา ออก จาก โรง เรือน แล้วย เรา จึง ตั้ง ต้น หา
วิชา ใส่ ตัว เรา จริง เมื่อ เรา ยัง อยู่ใน โรง เรือน นั้น เรา
เปน แต่ เตรียม ผิด ผน บัญ ญา ไว้ ให้ เขียบ แหถม เท่านั้น ”

ความ ข้อนั้น ถ้า เรา มา ตรึก ตรอง ดูก ก็ คง แด เห็น จริง ได้ เพราะ
เมื่อ อยู่ใน โรง เรือน เดช, หนังสือ หรือ วิชา ไต ๆ ที่ ครู สอน
ก็ เปน แต่ เครื่อง ผิด หัด ให้ เรา อ่าน เปน คิด เปน เท่านั้น หา
เปน เรื่อง จริง ที่ เกี่ยว กับ ชูระ ของ เรา ที่ เรา เปน ต้อง กระ
ทำ ไม่ แต่ เมื่อ เรา ออก จาก โรง เรือน แล้วย เดช ที่ เรา
คิด ก็ ต้อง เปน กิจ ของ เรา จริง ๆ ถ้า เรา คิด ผิด เรา ก็ ต้อง
เข้า เนื้อ เช่น ใน การ คิด บัญ ชี ชื่อ ชาย เปน ต้น หนังสือ ที่ เรา

อ่าน ก็ เป็น เรื่อง ที่ เป็น กิจ ของ เรา ๗ จะ ต้อง รู้ ต้อง
 อ่าน ให้ ได้ เนื้อ ความ จริง ๗ ถ้า มัน อ่าน ออก เสียง ไม่ พัง
 ความ เช่น อ่าน ใน โรง เรียน ก็ ใช้ ไม่ ได้ ความ คิด ความ
 ตรึก ตรอง ทิ้ง ไป ต้อง คิด ต้อง ตรึก ตรอง ด้วย เหตุ จริง ๗
 ที่ เกี่ยว กับ ตัว เรา ถ้า คิด ผิด ก็ จะ ทำให้ เกิด ความ เสีย
 หาย ได้ แต่ ใน ส่วน โรง เรียน นั้น ถึง คิด ผิด ๕
 เมื่อ ครู ถาม เรา ตอบ ผิด เราก็ ไม่ มีโทษ ถ้า ภัย ชั่ว โทษ นก
 เพราะ เป็น แต่ การ ผิด หัก เท่านั้น เหตุ ฉะนั้น จึง เห็น ได้ ว่า
 การ ศึกษา จริง ๗ ก็ คือ การ หา วิชา ที่ เป็น กิจ ของ เรา
 เท่านั้น จะ ตั้ง ต้น ต้น เมื่อ เรา ออก จาก โรง เรียน แล้ว

การ ศึกษา ใน โรง เรียน เป็น แต่ ลูก ญาย ๕ ถ้า หวั่น จะ
 ได้ ไป ไร คลัง ของ สรรพ วิชา เมื่อ เติบ โต ขึ้น คน ผู้ ไม่
 ได้ ศึกษา วิชา ชั้น ต้น ให้ เป็น ลูก ญาย ๕ แล้ว ก็ ไม่ สามารถ
 ไข คลัง นี้ ได้ จึง ไม่ ได้รับ ผล ของ วิชา ทั้ง ปวง ซึ่ง มี อยู่
 ใน โลก

เมื่อ เรา ยัง เป็น เด็ก อยู่ ใน โรง เรียน เรา ยัง ไม่
 แล เห็น กิจ การ ของ โลก ได้ แจ่มใส ยัง แล เห็น ได้ ทะคุน ๗

เปรียบประดุจเรายังอยู่ที่เชิงกำแพงซึ่งห้อมล้อมโลก
การร้อน, การเย็น, การรื่นเริง, การเศร้าโศกทั้งปวง
ซึ่งเป็นอยู่ภายในวงหรือกำแพงนี้ ยังไกลเรานัก เรายัง
แต่เห็นไม่ได้ เพราะเหตุว่าวิญญาณความรู้ของเรา
ยังเป็นเด็กอยู่ ยังไม่กล้าแข็ง และเรายังอยู่ในความ
ปกครองของบิดามารดา ซึ่งห่อหุ้มกำบังเราไว้มิให้ถูก
ต้องเกี่ยวพันกับการเหล่านั้นได้ เวลานี้และเป็นเวลาดำริยา
ไม่มีทุกข์ มีโศก กินแล้วเล่น ๆ เล่นนอน ๆ แล้วเรียน
การเล่าเรียนสิ่งใดจะได้มากหรือน้อย ก็สุดแล้วแต่
บิดามารดา หรือครูจะยัดเยียดให้ แต่เมื่อปากทางของ
เราแก่กล้าขึ้น เราจึงจะมีวันออกจากทรวงอกของ
บิดามารดา และจะได้เข้าไปภายในวงของโลก ได้
แต่เห็นความจริงและความเป็นไปต่าง ๆ ปราศจากเงา
ซึ่งแต่ก่อนนั้นยังเห็นตะกุ่ม ๆ หรือไม่เห็นเลยก็ได้ ความ
สุข, ความทุกข์, ความร้อน, ความเย็น, ต่าง ๆ จะมาถึงเรา
เพราะเราได้เข้าไปปะปนอยู่กับมันแล้ว ผิดจากเมื่อ
ครั้งยังอยู่ในทรวงอกของบิดามารดา เวลานี้และเป็น

คราวที่เราจะต้องฝ่าฝืนใจให้เร่งฝึกฝนตนเอง ศึกษา
ความเป็นจริงต่าง ๆ และให้รอบรู้ในวิทยา ซึ่งจะเป็น
กิจของเราสืบไป เมื่อได้ทำดังนี้ จึงจะได้ชื่อว่า นำ
เอาตุกกุญแจที่ได้มาแต่โรงเรียน มาไขเอาสมบัติใน
คลังโลก

หากจะมีคำถามว่า จะฝึกฝนตนเองอย่างไร
เล่า ? ตอบว่า หนังสือเป็นตำหรับใหญ่ของวิทยา ทั้งปวง
และเป็นอาจารย์ใหญ่ที่สามารถจะสอนผู้ฝึกฝนตนเอง
ได้ เพราะฉะนั้น หนังสือจึงเป็นคลังของวิทยา สำหรับ
ให้ผู้ที่มีตุกกุญแจเป็นคู่มือ คือมีความรู้อ่านออก
เข้าใจความได้แล้ว เลือกรับอ่านหาวิทยาต่าง ๆ ตาม
ความประสงค์ การอ่านหนังสือนี้แหละเป็นวิธีที่บุคคลจะ
ฝึกฝนตนเองได้ทุกคน

แม้ผู้ใดเมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ละการ
อ่านหนังสือเสียผู้นั้น ก็เปรียบประดุจคือ ตุกกุญแจไขเปิดประตู
ความรู้ที่จะงอกออกไปอีกก็ไม่มี และไหนตุกกุญแจ
ที่มีอยู่แล้วจะรั้งแค่เป็นสนิมผุพังไป ผู้นั้นจะกระทำ

ตัว ให้ เป็น มนุษย์ มี ชื่อเสียง ไม่ ได้ เหตุ ฉะนั้น ชาวเรา
จึง ต้อง อ่าน หนังสือ ต้อง กระทำ ตัว ให้ รัก การ อ่าน
หนังสือ เอา หนังสือ เป็น เพื่อน คู่ หู เสมอ ไป

คน เรา แม้ ต้อง อยู่ แต่ ผู้เดียว ไม่ ได้ สนทนา
กับ มนุษย์ อื่น ๆ ก็ จะ เป็น คน ใจ ไม่ รู้จัก อะไร เช่น คน บำ
แต่ ถ้า มี ผู้ กับ เพื่อน มนุษย์ ด้วย กัน เหมือน ที่ เรา อยู่ กัน นี้
ก็ ได้ พัง คำ คน นี้ บอก ถึง คน นั้น เอา ดังนี้ พอ รู้ จ
การ กว้าง ขว้าง ออก ไป บ้าง แต่ ถ้า เป็น ผู้ อ่าน หนังสือ
เสมอ หนังสือ จะ บอก เอา กิจ การ ทั้ง บ่วง ให้ พัง มาก
กว่า อีก สัก ร้อย เท่า พัน เท่า เหตุ ฉะนั้น ผู้ ที่ พอ ใจ ใน การ
อ่าน หนังสือ จึง จะ เป็น คน ฉลาด ยิ่ง กว่า ผู้ ที่ คอย แต่ ให้ เรา
เอา ให้ พัง หรือ ผู้ ที่ อยู่ แต่ ดำรง เช่น คน บำ เหตุ ฉะนั้น
ชาวเรา ทั้ง หลาย จึง ควร หา เวลาว่าง ใน วัน หนึ่ง เพียง
ไม่ ต่ำ กว่า ครึ่ง ชั่วโมง สำหรับ จะ ได้ อ่าน หนังสือ ให้ รู้
กิจ การ กว้าง ขว้าง มาก ออก ไป ทุก ๆ วัน เพื่อ ดัง เกิด ดู
ชาว ยุโรป จะ แล เห็น ได้ ว่า เขา ไม่ ไหว้ จะ นั่ง เป่า ดน
เมื่อ ไม่ มี อะไร ทำ ก็ มี หนังสือ คิด มี อยู่ เสมอ เขา เอา

หนังสือเป็นเครื่องบำรุงใจ ใน เวลาว่าง

เว้น	พิจารณา ^๕ ว่างเว้น	ดับฟัง
เว้น	ที่ถามอื่นยัง	ไม่รู้
เว้น	เล่าถึงจิต ^๖ ยัง	เกิดว่าง เว้นนา
เว้น	ตั้งกล่าวว่ามี	ปราณได้ฤๅมี
		จาก โคลง โลกนิติ
	ความศึกษาสว่างพ้น	รังษี ^๗ พินนา
	เป็นเครื่องส่ง ทฤษฎี ^๘	ทั่วได้
	กิจ นฤๅ คำก็	ระ ^๙ ภาพจบ ยอดฤๅ
	ใคร ไม่ดูเฉก ^{๑๐} ไม่	บอด เบื้อง คา สอง

จาก โคลง ใน หิโต ประเทศ

บาง ที่ ด่าน ประหลาด มาก ก็คือ บุคคล ที่ ได้
ศึกษา ใน สถานที่ ที่เล่าเรียนจน มีความรู้ ตลอดชั้นสูง อาจ
สามารถ ทำการ ใน โรงเรียน ได้ อย่าง พิเศษ แต่ สติ
ปัญญา ทาง กิต อันใน การ ภายนอก โรง เรียน หา เข้มแข็ง
ถึบใจ การ ศึกษา ใน โรงเรียน ไม่ เมื่อ ละที่เล่า เรียน ออก
ทำการ ความ ดำริห์ รอบ คอบ อยู่ ข้าง ๆ มัน คึง และ

มี อาการ เขา ขึ้น ไป ต่าง ๆ นี่ก็ เป็น อุทาหรณ์ ให้ เห็น
ได้ ชัด อย่าง หนึ่ง ว่า การ เรียน ใน โรงเรียน นั้น ยัง ไกล จาก
ความ เป็น จริง มาก ต้อง อาศัย การ อ่าน ผิด ผน ตนเอง
ต่อไป อีก เปน กาลัง

หนึ่ง บาง คน หา ได้ เล่า เรียน ใน สถานที่ ที่ ไต มา แต่
เด็ก ๆ ไม่ แต่ อาศัย ความ เพียร พยายาม เมื่อ โต ขึ้น แล้ว
ผิด ผน ตนเอง จน เปน คน ปราชญ์ ชี้อย่าง ขึ้น ได้ แม้ ชาว
เรา ผู้ ที่ ได้ เล่า เรียน ใน โรงเรียน มา แต่ เด็ก ๆ ขวน ขวาย
อ่าน หนังสือ ต่าง ๆ ที่ เปน ประโยชน์ นอก จาก ตำรา
เรียน ใน โรงเรียน, ตลอดจน ไป ถึงแม้ ยัง อยู่ ใน โรงเรียน
จน ออกจาก โรงเรียน แล้ว คราว ทำ ชีวิต หา ไม่ เรา
คง จะ มี โอกาส กระทำ ตน ของ เรา ให้ มี ชี้อย่าง ได้ มาก กว่า
บุคคล ที่ ฟัง ดง มี ผิด ผน ตน ต่อ เมื่อ โต ขึ้น แล้ว เปน แท้

เมื่อ มา คิด ดู ยัง จะ แล เห็น สิ่ง ประหลาด อย่าง ยิ่ง อีก
สิ่ง หนึ่ง คือ การ เสีย ตาย เวลา และ ใช้ เวลา ให้ เปน ประ
โยชน์ ไม่ ให้ หมด เปด ต้อง ไป เสีย เปด่า ได้ คน บ้า
ใน ทวีป แอฟริกา ^{๓๖} เปน ต้น ดู เหมือน จะ ไม่ มี ความ

เสีย เวลา เลย เมื่อ ไม่ ได้ ไป เทียว ได้ จับ สัตว์ บ้าง
มา เป็น อาหาร อยู่ เรือน ก็ นั่ง เหล้า ดื่ม หอก หรือ ทำ ได้ ที่
เกาะ สัตว์ เสือ เป็น ปูม ปูม มี ลวด ลาย ต่าง ๆ วัน หนึ่ง เสีย
เวลา ใน ทาง นี้ ไม่ ต่ำ กว่า หก ชั่วโมง แม้ เรา จะ มา คิด ต
ว่า เวลา ที่ เสีย ๆ ฉะนี้ ถ้า เป็น ส่วน ของ นักปราชญ์ ชาติ
สืวิ ดยัสส์ ท่าน จะ เอา มา ใช้ ทำ การ ที่ เป็น ประโยชน์ อย่าง
ไร กล่าว ก็ ถ้า เป็น ของ พระยา ศรีสุนทรโวหาร (น้อย)
ท่าน คง จะ เอา มา ใช้ แต่ง ตำรา ให้ เป็น ประโยชน์ แก่ กุลบุตร
ทั่ว ไป หรือ ถ้า เป็น ของ กรม หลวง ดำรง ราชานุภาพ
ท่าน คง เอา มา ใช้ ใน การ คิด จัด มณฑล ของ ประเทศ
สยาม ให้ ได้ ระเบียบ ดี ทั่ว กัน ชั้ นี้ ทำให้ เรา แล เห็น
ได้ว่า เวลา ของ คน บ้าง นั้น หมด เปลือง เสีย เปล่า ใน สิ่ง
ที่ เกือบ จะ หา ประโยชน์ มิ ได้ แต่ เวลา ของ คน สืวิ ดยัสส์
เป็น ประโยชน์ อัน ใหญ่ ยิ่ง เป็น วิชา ความ รู้, เป็น ความ
สามารถ, เป็น อำนาจ, เป็น ทพย, ฯลฯ

อย่า ดู ขึ้น โทด เลย ประเทศ ของ เรา นี้ เอง แต่
โบราณ มา คน ก็ มัก ใช้ เวลา ใน ทาง ที่มี ประโยชน์ น้อย โทด

เคียง กับ ชาติ บำ ที่ เคียง ก็ มี ทำ การ แกะ สลัก เสดา
 ประดับ ประดา สิ่ง ที่ ไม่ จำ เปน เช่น หน้า ต่าง, ประตู,
 อานม้า, แท่น รอง หิน บด ยา, พาย, ไม้ ควัก ปน, ฯลฯ
 สิ่ง เหล่า นี้ ถ้า จะ ทำ แต่ พอ เกิด ings ๆ ก็ ใช้ ได้ ดี เหมือน กัน
 ไม่ จำ เปน ต้อง ประดิษฐ์ ประดอย แต่ง จน หรรษา เสียด เวลา เปลา ๆ
 แต่ ใน บัณฑิต นี้ บ้าน เมือง เจริญ สด ใส ขึ้น การ เสียด
 เวลา ใน ทาง นี้ ก็ ค่อย ลด ถอย น้อย ลง เพราะ ได้ มา ใช้
 ใน การ ที่ มี ประโยชน์ มาก ขึ้น (อานม้า อย่าง สวย
 เคียง นี้ กับ อานม้า อย่าง สวย แต่ ก่อน ก็ เห็น ได้ ว่า ผิด
 กัน มาก อานม้า เคียง นี้ สวย อย่าง เกิด ings ๆ มี รูป
 ร่าง กระทบ รัต นำ ใช้ และ ทำ ด้วย หนึ่ง อย่าง ดี แต่
 อานม้า แต่ ก่อน สวย เพราะ มี ถวด ดาย หรือ แกะ สลัก ประดับ
 มาก แม้ จะ มา คิด จ้าง เขา ทำ ใน เวลา นี้ เขา คง คิด
 คำ แรง แพง ขึ้น ตั้ง ยี่สิบ เท่า แต่ ถ้า จะ วิจัย ฉัย ว่า ข้าง ไหน
 จะ นำ ใช้ กว่า กัน ก็ ต้อง ว่า อาน เคียง นี้ นำ ใช้ กว่า)

ท่าน จินตกรรม อังกฤษ หนึ่ง ชื่อ มิดตัน ท่าน
 กล่าว ไว้ ใน หนังสือ ของ ท่าน ที่ ชื่อ ว่า ' ประโยชน์ ของ สัต '

ว่า “ เวลาเป็น มหาโจร ใหญ่ ที่ เวียน มา บั่น ทอน ถักตัด
 เขาชีวิตร์ของเรา ไป ที่ ละนิด ๆ เสมอ ” วัน นี้ อายุ เรา
 ได้ เท่านี้ รุ่งขึ้น พรุ่งนี้ อายุ เรา เก่ขึ้น ไป อีก ถึง วัน หนึ่ง
 แม้เรา ไม่รู้ สัก ตัว ปล่อย ให้ อายุ ล่วง ไป ๆ เสีย เปลา ๆ
 ไม่ใช่ เวลา ให้ เป็น ประโยชน์ เรา ก็ จะ เป็น แค่ มนุษย์
 ที่ เกิด มา สำหรับ ตม แผ่น ดิน ไม่ แปลก กว่า สัตว์อื่น ๆ
 เลย เพราะ ฉะนั้น ชาว เรา จง พากัน รู้ สัก ไว้ ยึด เอา
 สุภาษิต ของ ท่าน จินตกรรมวิษฐ์ เป็น เครื่อง เคঁดิน ใจ
 คิด เสีย ดาย เวลา ที่ ทั้ง เสีย เปลา ๆ ให้ มาก ๆ ถ้า มี เวลา
 ว่าง นอก จาก เวลา ทำ การ, เวลา เล่น ที่ เป็น เครื่อง
 บำรุง กาย, เวลา กิน, และ เวลามา นอน แล้ว, จง อ่าน
 หนังสือ ผู้คน ฝน คน เอง ให้ เป็น ประโยชน์ ชัน ใหญ่ ยิ่ง เกิด

เวลา ของ ปราชญ์ เรือง	ภู่ ญาณ ๓๕ ๆ
ไม่ ล่วง เปลา ย่อม มี	ประโยชน์ ไว้
อ่าน ภาพิ ศาสตร์ คำภีร์	ทุก ชั่ว เลื่อม ประเทา แสง
ครึก อรรถ ชาติ เจน ได้	ไต่ เค้า ตาม เห็น

ความ ผิด ผน ตน เองใน เวลาว่าง

๓๗๓

เวลา ของ ผู้ ไม่^{๑๓๕}

ยอม ถ่วง ด้วย ความ เมา

แต่ ความ หลับ ชับ เซา

ทั้ง กต^{๑๓๖} วิชา ฝ้าย

โอด เวลา

ชั่วร้าย

คุณ เต็ม

แผน^{๑๓๗} ตั้ง ตามัก

จาก โศก หิโต ประเทศ กตชน ดิลก

แม่ เสี้ย สรรพ สิ่ง สิ้น

อย่า เพ้อ เสวรา โทมน นัค

วัน มี รุ่ง วัช

ยศ ดาภ คง กต^{๑๓๘} ไค

เสี้ยจริง สิ่ง หนึ่ง นัช

ก็ มละ ให้ เวลา

กิจ ไค ที่ ควร อด^{๑๓๙} ชาติ

เพี้ยน ผิด ต่อ ไป แอ

สารพัด กิด

ก่อน ไซ

หา ใหม่ เทอญ พอ

เพราะ ด้วย ความ เพียร

สุด หา

ถ่วง เนอ

ทำไม ทำ แส

อีก คร้าน เคย เหลว

หม่อม เจ้า เพ็ม

อธิ บาย คำ ยาก

จักร ยาน^๓

รถ ถีบ, รถ ไบ ลีเกิด

ชา จิน^๒

พระพุทฺธิ์เสมอ

คาราคาสตร์^๓

ตำรา คาว

ดุจ

หรือประดุจ, ใกล้เคียง, เปรี๊ยะบ. คล้าย, เหมือน,

วิจารณ์^๕

พิจารณา.

ลักษณะ^๖

เขียน, จดหมาย ของ พระสงฆ์

รังษี^๗

แสง พระอาทิตย์

ทฤษฎี^๘

ความเห็น

กิจจานุกิจ^๙

การ ใหญ่ น้อย

คำภีระ^{๑๐}

คำภีร์, แปล ว่า ฎีกา ซึ่ง

เนก^{๑๑}

เช่น, เหมือน

ทวิป แอฟริกา^{๑๒}เป็น ทวิป หรือ ฟ้า บัดฟ้า อัน ใหญ่ อยู่ ทิศ
ใต้ ของ ทวิป ยุโรปมณฑล^{๑๓}จังหวัด วง กลม รอบ, แต่ อีก นัย
หนึ่ง ใช้ เป็น ส่วน ของ ที่ดิน ที่ มี เมือง หาด

เมือง รวมกัน มีเมืองใหญ่ เมืองหนึ่ง
 เป็น เขก มี ข้าหลวงเทศาภิบาล จัดการปก
 ครอบ คน ๓ เรียก ว่า มณฑล เช่น
 มณฑล นครราชสีมา. มณฑล นคร
 ศรีธรรมราช เป็นต้น ประเทศ สยาม
 เรา มี แบ่ง ออก เป็น ๓๘ มณฑล รวม
 ทั้ง มณฑล กรุง เทพ ฯ ซึ่ง มี เมือง
 ปะทุมธานี นนทบุรี นคร เขื่อน ชัย
 และ สมุทรปราการ เป็น เมือง ขึ้น ด้วย
 นักปราชญ์, ผู้ มี บัญ ญา กว้างขวาง หนัก
 แน่น ดุจ แผ่น ดิน (ภาวี่ ว่า แผ่น ดิน)
 ไร่ เซตา, หดง, โมหะ
 เทดาะ, หุ้ม เกียง
 ผิด, แดก

ภูริญาณ ๓๕

ไม้ ๓๕

กต ๓๖

ผก ๓๗

ข้อสอบไล่

คำถามสำหรับ บท ที่ ๑
มนุษย์ ใน ส่วนที่เป็นผู้ มี ธรรม จริยา

- ๑) ร่าง กาย ของ มนุษย์ ทำไม จึง นำ พิศวง เป็น อัน มาก ?
- ๒) คำว่า มนุษย์ นี้ หมายความว่า เพียง ไດ ?
- ๓) ให้อธิบาย ว่า จิตร์ คือ อะไร .
- ๔) จิตร์ กับ กาย ต่าง กัน อย่างไร ?
- ๕) เหตุ ไດ จิตร์ จึง จำ เป็น ต้อง รับ ความ ผูก ผัน ให้ ตั้ ฐน ?
- ๖) จะ ผูก ผัน จิตร์ ให้ เป็น ธรรม จริยา ก่อน ตั้ , หรือ ให้ มี วิชา ก่อน ตั้ ? อย่างไร ให้ เป็น หลัก ตาม ที่ ท่าน ตอบ ด้วย

ข้อ สอนได้

๓๗๕

- ๗) ที่ จะ ดู คน ว่า ดี หรือ ชั่ว นั้น จะ ดู อย่าง ไ่ , และ
จะ ต้อง การ เวลา สำหรับ ดู เขา นาน สัก เท่า ไ้ ?
- ๘) ถ้า กล่าว ถึง มนุษย์ ว่า “ ข้าง นอก สุก ไ้
ข้าง ใน เปน โพรง ” จะ ด้ ความ ว่า กระไร ?
- ๙) จง อธิบาย ว่า คำ เหล่า นี้ แปล ว่า อะไร :—
ธรรมจริยา, อนุเมติ, สปรัง, กถัม เนอ, เถ็น ประสาท

คำ ถาพ สำหรับ บท ที่ ๒

ความ บำรุง ร่าง กาย

- ๑) เหตุ ไ้ ความ บำรุง ร่าง กาย จึง เปน ของ จำ เปน
อย่าง หนึ่ง ?
- ๒) อากาศ ใด เป็น อาหาร เลี้ยงชีพ เรา ได้ อย่าง ไ้ ?
- ๓) การ นั่ง หรือ ยืน เดิน ให้ หลั่ง กัมมธ มั โทษ อย่าง ไ้ ?
- ๔) บ้าน เว้น ถ้า ปิด หน้า ต่าง เล็ก หมด, หรือ
เปิด แต่ ด้าน เดียว, อากาศ ภายใน จะ เปน โทษ ขึ้น ประการ ไ้ ?
- ๕) จง อธิบ ย ด้ว ย การ ย่อย อา หาร และ กำ ด้ง ของ
เครื่อง ย่อย

ข้อ สิบได้

๓๗๕

- ๗) ที่ จะ ดู คน ว่า ดี หรือ ชั่ว นั้น จะ ดู อย่าง ไ้ , และ
จะ ต้อง การ เวลา สำหรับ ดู เขา นาน สัก เท่า ไ้ ?
- ๘) ถ้า กล่าว ถึง มนุษย์ ว่า “ ข้าง นอก สุก ไ้
ข้าง ใน เปน โพรง ” จะ ด้ ความ ว่า กระไร ?
- ๙) จง อธิบาย ว่า คำ เหล่า นี้ แปล ว่า อะไร :—
กรรม จริยา, อนุเมติ, สปริง, กถัม เนอ, เถ็น ประสาท

คำ ถาพ สำหรับ บท ที่ ๒

ความ บำรุง ร่าง กาย

- ๑) เหตุ ไ้ ความ บำรุง ร่าง กาย จึง เปน ของ จำ เปน
อย่าง หนึ่ง ?
- ๒) อากาศ อย่างไร เปน อาหาร เลี้ยงชีพ เรา ได้ อย่างไร ?
- ๓) การ นั่ง หรือ ยืน เดิน ให้ หลั่ง ก้มงอ มี โทษ อย่างไร ?
- ๔) บ้าน เว้น ถ้า ปิด หน้า ต่าง เลี้ย หมด, หรือ
เปิด แต่ ด้าน เดียว, อากาศ ภายใน จะ เปน โทษ ขึ้น ประการ ไ้ ?
- ๕) จง อธิบ ธิ ด้วย การ ย่อย อา หาร และ กำ ด้ ของ
เครื่อง ย่อย

๓) จง กล่าวโคลงโลกนิติ ที่ สรรเสริญ ผู้รอบใจ ของ
คน เองชนะ ว่า ประเสริฐ กว่า ที่ รอบคอง ชนะ

๔) ความ เคยชิน เปน ประโยชน์ แก่ การ ฝึก คน ดัด
คน อย่าง ไบ่ บ้าง ?

๕) นัก ปราชญ์ ท่าน กล่าว ถึง ความ เคยชิน ที่ เปน
ผู้อุปการะ แห่ง มนุษย์ อย่าง ไบ่ ?

๖ ท่าน มี อุทาหรณ์ ที่จะ แสดง ถึงความ ดำรงตน
นอกจาก ที่ มี อยู่ใน หนังสือ อย่าง ไบ่ บ้าง ?

๗) อธิบาย คำ เหล่า นี้ แปร ว่า อะไร :—
กิลศ, ทวิบาท, กระมด, ธนัตถ์, นาฏ.

คำถาม สำหรับ บทที่ ๔

ความ สัตย์ สุจริต

๑) ที่ พระธรรมบท กล่าว ว่า “ คำจริง เปน
วาจา ไม่ ตาย ” นั้น หมาย ความ ว่า กระไร ?

๒) ที่ ว่า คำจริง พุด ง่าย คำเท็จ พุด ยาก ผสม
ยาก นั้น เพราะ เหตุ ไบ่ ?

๓) คนพูดเช่นนั้น ได้ชื่อว่า หลอก ดวง ตนเอง
อย่างไร ?

๔) การ รักษา ความ ศักดิ์ นี้ หมายถึง ความ เพียงไร ?

๕) จง ชัก อูทาหรณ์ ของ การ รักษา ความ ศักดิ์ ที่
แจ้ง อยู่ใน คำรา มา สัก บท หนึ่ง กับ ให้ คิด หา ด้วย บัญญา
ของ ท่าน เอง นอก จาก คำรา มา อีก บท หนึ่ง .

๖) ความ เห็น ของ ท่าน บรรณ ดุบัน ใน
การ คำ ราช นี้ ว่า อย่างไร บ้าง .

๗) จง ค่อ โคลง พระราช นิพนธ์ นี้ ให้ จบ

“ ความ รั้ค เบ่รียบ ด้วย กำดัง กาย แะ ”

แะ จง อธิบาย คำ แปล ของ คำ ค่อ ไป นี้ :—

ธรรม, อุโฆธ, พิรุณ, สรุปล, อสัคย์, อธรรม,

////////////////////////////////////

คำถาม สำหรับ บท ที่ ๕

ความ ถ่อม กาย

๑) เหตุใด นมนุษย์ เรา จึง มัก ไม่ แะ เห็น โทษ ตน เห็น
แต่ โทษ ของ ผู้ อื่น ?

๒) “ รวงเช้า ที่มี เมล็ด ดัง และเต็ม ที่สุด ย่อมห้อย
ต่ำ ลง มา ใกล้ พืช พะสุธา ที่ สุด ” คำ สุภาสัทนี้ เปรียบ
ด้วย อะไร ?

๓) สุภาสัท กล่าวว่า “ ความ รู้ ยิ่ง มาก ยิ่ง
สอน ให้ มนุษย์ รู้ สัก ว่า ความ รู้ ของ คน ยิ่ง น้อย ” จง
อธิบาย ความ ข้อ นี้ ให้แจ่ม แจ้ง.

๔) จง ชัก อุทาหรณ์ อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง มา ให้ เห็น
ว่า บาง คน ไม่ รับ ว่า คน ไม่ รู้ สิ่ง นั้น ๆ แต่ กลับ เดา บอก
ผู้อื่น อวด รู้ ไป นิด ๆ หน่อย ๆ

๕) จง ค่อย โคลง บท นี้ ให้จบ :—

“ อบรม บอก ถัก ถัก วน ”

๖) จง อธิบาย คำ แปล ของ คำ เหล่า นี้ :—

อนาคต, อดีต, แพทย์ ศาสตร์, เยื่อ, ห่อน, ส่า เหยย

~~~~~
คำถาม สำหรับ บท ที่ ๒

ต้น ไชย

๑) แอติชน จินตกรรม อังกฤษ กล่าวว่า ต้น ไชย เป็น

โอสถสำหรับ รักษา ชีวิต ให้มี ความ สุข อย่างไร ?

๒) สันโดษ ที่ ดี และ ที่ ชั่ว นั้น เป็น ประการ ไດ ?

๓) จงซัก อุทาหรณ์ ของ ผู้ ที่ ได้รับ ทุกข์ เพราะ ปรา
จาก สันโดษ มา ให้ เห็น บ้าง

๔) คำ ตักเตือน ที่ กล่าว ว่า “ (๑) ให้ คิด บำรุง
สิ่ง ที่ มี อยู่ แล้ว ให้ มาก กว่า ที่ ยัง ไม่ มี (๒) ให้ นึก ว่า
บาง ที่ จะ ได้รับ ทุกข์ มาก กว่า ที่ ได้รับ อยู่ แล้ว ” นี้ ให้
อธิบาย ให้ ได้ ยึด ทั้ง ๒ ประการ

๕) อุทาหรณ์ ของ ประการ ที่ ๒ ใน คำ รามิ เรื่อง ว่า
อย่างไร ?

๖) จง คอ โคลง ทั้ง ๒ บท นี้ ให้ จบ :—

“อย่า โทษ ให้ เทพยต์ ทำว เทวา” กับ

“หมอ แพทย์ ทาย ว่า ไข้ ดม คน”

๗) จง อธิบาย คำ แปล ของ คำ คอ ไป นี้ :—

ประเภท, คลอง ยุติธรรม, ปณณีย์, วิฐบาต, พัดดู,

////////////////////

คำ ถาม สำหรับ บท ที่ ๗

ความ ตั้ง ใจ จริง

๑) “ ถ้า มี ความ ตั้ง ใจ ที่ ไหน ก็ ย่อม มี ชัย ของ ทาง ที่ นั้น ” กับ “ วิธี ที่ จะ ให้ สิ้น ความ ปราศ ณา ก็ คือ การ ตั้ง ใจ ปราศ ณา นั้น เอง ” สุภาสิต ทั้ง สอง นี้ มี ใจ ความ ต่าง กัน อย่างไร ?

๒) จง อธิบาย หมาย ของ การ ตั้ง ใจ จริง มา สัก เรื่อง หนึ่ง .

๓) ความ ตั้ง ใจ จริง อาจ ให้ โทษ ได้ อย่างไร ?

๔) พระ เจ้า ตาก (สีน) ทรง ตั้ง พระ ไทย จริง อย่างไร ใน การ ที่ กู้ ฏ รุง สยาม ให้ เป็น เอก ราช พ้น จาก เงื่อน มือ พม่า ได้ อีก ?

๕) ประ วัติ ของ เซอร์. เฟา เวด บัก สติ อนุ นน ท่าน จำ ได้ ว่า กระไร บ้าง ? และ ท่าน เห็น ว่า ท่าน ผู้ น เป็น ผู้ มี พิเศษ อย่างไร ?

๖) จง อธิบาย คำ เหล่า นี้ :—

ปฤชา, อภินิหาร, เอก ราช, หิน ชาติ, ประ วัติ, สติ สัม ปรัช ญ.

คำถามสำหรับ บทที่ ๘

ความเพียร

๑) คนที่ ถิ่น แ่ แรงของ คนอื่น และ ไม่ ออกแรงของ คน
ทำคุณ ตอบแทน ให้ แก่ โลก นี้ ท่าน เห็น ว่า ดี ชั่ว ประการ ไດ ?

๒) คน ที่ ไร้ ภาระ และ ไร้ ทรัพย์สิน สมบัติ ถึง จะ ตั้ง
ความเพียร ก็ จะ ถึง คน ที่ มี ภาระ และ มี สมบัติ ได้ หรือ ?

๓) เหตุใด ชาวเรา จึง จำ เป็น ต้อง เพียร ศึกษา วิชา ?

๔) ให้ กล่าว ความ เห็น ของ ท่าน หลด ด เบกั น
ด้วย ประโยชน์ ของ การ ศึกษา วิชา หนึ่ง ข้อ

๕) ความเพียร เปร เ็น น้ำ เตย หัก ใจ ให้ ความ สุข อย่างไร ?

๖) ความ บร เทิง ของ รรมา. มี พรณ มิ่ง ไม่ เ็น ต้น.
เ็น เครื่อง สำ รากุ ของ มนุษย์ อย่างไร ? และ คน ชนิด ไต
แต่ ไม่ เห็น ความ บร เทิง เหล่า นี้ ?

๗) จง อธิบาย คำ เหล่า นี้ :-

รรมาโลกย์, ชุม, สุภาวะ บุรุษ, มัณฑก, อา กุ

คำถามสำหรับ บทที่ ๙

ความกระหมืดกระหม่อม

๑) เหตุใดบุคคล จึง ต้อง กระหมืด กระหม่อม ไป ตั้ง แต่
ยังมีอายุน้อย ?

๒) ความกระหมืดกระหม่อม กับ ความตระหนี่
ผิดกันอย่างไร ?

๓) เงินที่เก็บได้นั้น ตามความคิด ของ ท่านๆจะ ทำ
อะไร จึงจะให้งอกผลขึ้นอีก และให้ เป็นสาธารณ
ประโยชน์ด้วย

๔) เงินที่เก็บได้นั้น จะช่วย คนใน เวลา กันดาร ได้
อย่างไร ?

๕) จง อธิบาย ว่าหนี้ มีโทษ อย่างไรบ้าง ?

๖) คำที่ว่า “ผู้ที่ช่วย คน ก็ไม่รอด แล้ว จะช่วย
ผู้อื่น อย่างไร ได้” นี้ ให้อธิบายให้แจ่มแจ้ง

๗) จง อธิบาย คำ แปล ของ คำต่อไปนี้เหล่านี้ :-

เงิน, แบงก์, ประหยัด, บำเพ็ญ, ไทย,

คำถามสำหรับ บทที่ ๑๐

ความ กล้าหาญ

๑) ความ กล้าหาญใน กิจการ และความกล้าหาญ แห่ง
ธรรมจริยา นี้ หมายถึง ความ มาก น้อย กว่า กัน เพียงใด ?
ให้ชัก อูทา วรรณ มาให้เห็น ด้วย

๒) ทำไม การ ที่ นัก เอง เก่ง แสดง ตามถนอน คือ ศักดิ์
วัน แสง จึง เรียก ว่า ความ ขลาด ?

๓) จง กล่าว คำ ถอดถอน พาส์ สอน นื่องใน เรื่อง ที่ ให้ ชาย
ไว้ ถายในสงคราม ตั้งต้นตั้งแต่ “อย่า รู้ มาก มาก หั้นแต่
ที่ง่าย.”

๔) จง เล่า เรื่อง “ความ กล้าหาญ ของ สมเด็จพระ
นเรศวร แต่ พระเอกาทศรถ”

๕) จง เขียน โศดง พระ ราชนิพนธ์ ที่ แสดง ถึง “ความ
กล้า ของ พระ สุริโยไทย” มา จนจบ

๖) เรื่อง นายทหาร ฝรั่งเศส ไม่ทำร้าย แต่ กลับ คำนับ
นาย ทหาร อังกฤษ ผู้เป็น ศัตรู นั้น ว่า กระไร บ้าง ? และ

เป็น เครื่อง ดอนใจ อย่างไร ?

๑) จง อธิบาย คำ แปล ของ คำ เหล่านี้ :-

ยุทธ หัตถิ, พระแสง ของ เจ้า, เสด็จ, ฎีกา, วันทียาตุ,

=====

คำถามสำหรับ บทที่ ๑๗

ความสุข

๑) คุณ ท่าน เอง เห็น ว่า มนุษย์ ใน โลก เกิด เพื่อ สุข หรือ ทุกข์ ? กับ ใน ชาติ นี้ ท่าน พยายาม หา ความ สุข หรือ ความ ทุกข์

๒) จง ชัก อูทา หนด ให้ เห็น ว่า “สุข กับ ทุกข์ เป็น คู่ กัน และ กบด คบ กัน ไป”

๓) เหตุใด จึง กล่าว ว่า สุข เป็น ส่วน แบ่ง กัน ของ มนุษย์ ทุก คน ใน โลก. ทุกข์ เป็น แต่โทษ ที่ จะ มา สู่ ผู้ ที่ ละ ความ สุข

๔) กิจ ทั้ง ๕ อย่าง ที่ สำ หรับ ทำ คน ให้ มี ความ สุข นั้น คือ อะไรบ้าง ?

๕) เมฆ น้อย ๆ ที่ ลอย ต้อง มา บัง แสง สว่าง ของ ดวง ชาติ คือ อะไร ? ให้ อธิบาย โดย ละ เลียด

๖) คน ที่ ไม่ รู้ จัก หา ความ สุข ได้ คน แล้ว แต่ ทุกข์ นั้น

คือ เปน อย่างไร ?

๗) จง อธิบาย คำเหล่านี้ :-

นัย, ยาก, วรรณิพท, อวิ, สากถ, กรรมสิทธิ์,

คำถามสำหรับบทที่ ๑๒

ความผิดคนเฝ้าในเวลาว่าง

๑) ชายผู้หนึ่ง อายุได้ ๕๐ เศษ ทำการ อยู่ ที่ กระ
ทรวงคลัง เขาไม่ได้เคยเรียนเลข ดังนั้น เขา ควร จะ คง
ต้น เรือน เสีย หรือ ไปต่อยไปเลย ตามเลย ?

๒) ที่กล่าวว่า “การศึกษาในโรงเรียน เปน แต่ถูก
บุญ แะ ตำ หรับไปให้ เขา ความ รู้ ภาย หน้า” นั้น หมายถึง
ความ ว่า กระไร ?

๓) การ อ่าน ทำไม่ จึง เปน ข้อ คำ เปน ?

๔) การใช้ เวลา ของ คนเฝ้า ใต้ คาน ฉลาด นั้น มี
ประโยชน์ ต่าง กัน อย่างไร ?

๕) ใคร ว่า ๆ “เวลา เปน มหาโจรใหญ่ ของ ชีวิต” ?

๖) จง บอก โศกถ คำ นี้ ให้จบ :-

ข้อต่อไป

๓๘๘

“เวลาของปราชญ์เร็วกว่า ภูรี ญาณฤ” ดัษ

“เวลาของผู้ไม่หัด โฉดเวลา :—

๘) จงอธิบายคำเหล่านี้ :—

ดาราศาสตร์, กิจานุกิจ, ทฤษฎี, ภูรี, ไม่หัด,

กระบวน
ธรรมการ

